

Minna Oksaharju

**SUOMENSOMALIALAISET SUOMEN
PUOLUEPOLITIIKASSA**

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Sosiaaliantropologian pro gradu-tutkielma

Joulukuu 2014

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto

Sosiaali antropologia

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

OKSAHARJU, MINNA: Suomensomalialaiset Suomen puoluepolitiikassa

Pro gradu-tutkielma, 70s + liitteet 4s, joulukuu 2014

Tämä pro gradu-tutkielma tarkastelee suomensomalialaisten integroitumista Suomen puoluepoliittiseen kenttään. Tutkimus selvittää niitä tekijöitä, jotka ovat olleet ohjaamassa suomensomalialaisia puoluepoliittiseen toimintaan sekä asioita, joihin he haluavat vaikuttaa. Tutkielma tarkastelee suomensomalialaisten puoluepoliitikoiden näkymyksiä omista vaikuttamismahdollisuuksistaan ja tulevaisuudesta poliittikkoina. Tutkimuksen aineistona on teemahaastatteluin tuotettu haastatteluaineisto sekä kenttäpäiväkirja. Tutkimuksen kentäksi muodostuivat henkilötason kontaktien lisäksi sosiaalisen median erilaiset väylät. Haastattelut suoritettiin keväällä 2013. Kenttätö jatkui koko tutkimusprosessin ajan sosiaalisen median välityksellä.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat olleet suomensomalialaiset puoluepoliitikot. Suomensomalialaisella tarkoitan tässä yhteydessä henkilöä, joka on etniseltä taustaltaan somalialainen, muuttanut Somaliasta Suomeen ja jolla on Suomen kansalaisuus. Tutkimus kuvaa suomensomalialaisten aktiivista kansalaisuutta ja toimijuutta yhteiskunnassa vastapuheena julkisuudessa esiin tulleelle puheelle, jossa suomensomalialaiset nähdään toiminnan kohteina aktiivisen toimijuuden sijaista.

Aikaisempaa tutkimusta maahanmuuttajataustaisten puoluepoliittisesta toiminnasta on tehty varsin vähän. Yksittäisestä etnisestä ryhmästä tutkimusta on tehty tuskin lainkaan. Tämän tutkimuksen kohderyhmä on puoluepoliittisessa toiminnassa tienraivaajana tuleville maahanmuuttajataustaiselle ja toisen polven maahanmuuttajille. Puolueiden toimintaa heidän rekrytoimisekseen tulisi tukea edustuksellisen demokratian säilymisen vuoksi. Myös maahanmuuttajataustaisten ohjaamista ja opastamista poliittiseen aktiivisuuteen tulisi lisätä.

Tutkimuksen perusteella suomensomalialaiset puoluepoliitikot ovat merkittäväillä paalupaikoilla ohjaamassa yhteiskunnan päätöksenteon rakenteita yhteiskunnan todellisia rakenteita vastaaviksi. He tuntuvat tarttuvan yhteiskuntamme epäkohtiin rohkeasti; vanhusten asiat, ympäristökysymykset, nuorten syrjäytyminen ja maahanmuuttajien kotouttamiskysymykset ovat tärkeimpiä asioita haastattelimilleni puoluepoliitikoille. He pyrkivät rakentamaan yhteiskuntaa, jossa moniarvoisuus, monikulttuurisuus, eri uskonnot ja erilaiset poliittiset mielipiteet elävät sulassa sovussa ja käyvät keskustelua yhteisten näkökulmien löytymiseksi erottavien tekijöiden etsimisen sijaan.

Asiasanat: *kansalaisuus, suomensomalialaiset, maahanmuuttajien puoluepoliittinen toiminta, integraatio, asenteet, poliittinen integraatio.*

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen rajaaminen	2
1.2 Somalialaisten alkutaival Suomessa	2
1.3 Maahanmuuttajien puoluepoliittisen osallistumisen tutkimuksen taustaa	3
1.4 Tutkimuskysymykset	4
1.5 Tutkimuksen rakenne	4
1.6 Nimeämisestä	4
2. MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN PUOLUEPOLIITTISEN OSALLISTUMISEN MAHDOLLISUUDET	6
2.1 Termistöä	6
2.2 Integraatio	6
2.3 Kansalaisuus	8
3. POLITIIKKA JA POLIITTINEN INTEGRATIO	12
3.1 Poliitikka ja antropologia	12
3.2 Poliitikka ja valta	12
3.3 Poliitikka ja monikulttuurinen yhteiskunta	14
3.4 Poliittinen integraatio	14
3.4.1 Maahanmuuttajien äänestysaktiivisuus	16
3.4.2 Maahanmuuttajien puoluepoliittinen osallistuminen	19
3.4.3 Valtakunnan politiikkaan osallistuminen	20
3.5 Poliittinen puolue osallistumisen väylänä	22
4. ETNOGRAFIA	25
4.1 Kenttä	25
4.2 Oma kenttäni	26
4.3 Aineisto	27
4.4 Tutkimuksen etiikka	30
5. ANALYYSI	32
6. PUOLUEPOLIITTISEEN TOIMINTAAN OHJAAVIA TEKIJÖITÄ	35
6.1 Puolueen valinta	37
6.2 Halu auttaa	39
6.3 Halu vaikuttaa	41
7. ASIOITA , JOIHIN HALUTAAN VAIKUTTAA.....	44
7.1 Maahanmuuttajien asema	44
7.2 Asenteet	45

7.3 Yhteiskunnan erilaiset ongelmat	48
7.4 Yksilökohtaisia tavoitteita	50
8. OMAT VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUDET	52
9. OMA TULEVAISUUS POLIITIKKONA	55
10. YHTEENVETO JA POHDINTA.....	57
10.1 Yhteenveto	57
10.2 Pohdinta	60
LÄHTEET.....	65
LIITTEET.....	71
Liite 1. Kirje puolueille	71
Liite 2. Haastattelukysymykset.....	72

1. JOHDANTO

Maailma muuttuu koko ajan. Yksittäiset ihmiset ja kokonaiset yhteiskunnat joutuvat hengittämään maailman muutoksen kanssa samaan tahtiin. Eilen saavutettu ymmärrys täytyy tänään punnita uudelleen. Taloudelliset, poliittiset, uskonnolliset, sosiaaliset ja kulttuuriset rakenteet elävät muutospyörteessä ympäri maailmaa monista erilaisista syistä. Koko maailmaa on koskettanut 1990-luvulta lähtien ennen näkemättömän laaja muuttoliike, joka on haastanut luonnollistuneet käsitykset ihmisten paikoillaan pysymisestä ja juurtumisesta tiettyyn maahan ja tiettyyn alueeseen. Ihmiset ovat kuitenkin aina liikkuneet paikasta toiseen; kokonaiset kansat ovat eläneet vaeltaen eri maiden ja alueiden välillä elinehtojen puitteissa. Vastentahtoinen pakoon lähteminen omasta synnyinmaasta on tämän päivän muuttoliikkeen yksi merkittävä piirre. Se luo täysin omanlaisensa reunaehdot tulomaahan asettumiselle ja sopeutumiselle. Jokaisen maastamuuton ja maahanmuuton taustalla on lukemattomia erilaisia kokemuksia, tarinoita ja kohtaloita. Ihmisten yhteydet omiin synnyinmaihinsa eivät luonnollisesti katkea noin vain ja suvut sekä perheet voivat hajautua ympäri maailmaa. Maailmaan muodostuu näistä transnationaaleista yhteyksistä ikään kuin näkymätön verkko, joka kannattelee kauaksi toisistaan joutuneita läheisiä ja heidän välisiään sidoksia. Nämä lähtökohdat asettavat monenlaisia haasteita sekä tulijoille että tulomaalle.

Tulomaahan sopeutumiseen ja asettumiseen vaikuttavat luonnollisesti tulijan suhteet lähtömaahan. Vaikeudet tulomaassa voivat vahvistaa suhdetta lähtömaahan ja toisaalta lähtömaan epäsuotuisa kehitys voi saada asettumaan vahvemmin tulomaahan. (Huttunen 2010, 6.) Ihmisten asettuminen ja sopeutuminen uuteen asuinmaahan ei ole liikkumaton, stabiili tila. Integraatio on monivaiheinen ja yksilöllinen prosessi, joka ei johda muuttumattomaan tilaan, jossa voitaisiin yksiselitteisesti todeta integraation onnistuneen tai epäonnistuneen sille asetettujen tavoitteiden pohjalta. Onnistuneeksikin tulkittava integraatioprosessi yksittäisen ihmisen kohdalla ei välttämättä johda kuulumisen kokemukseen ja pysyvään asettumiseen. Ihmisten liikkumisesta ja liikkeestä huolimatta vastaanottavien maiden kuuluu järjestää maahanmuuttajille mahdollisuus sopeutua ja osallistua yhteiskunnan toimintaan. Tasa-arvoisen osallistumisen ja kuulumisen mahdollistaminen kaikille maassa asuville kuuluu jokaisen demokraattisen hyvinvointivaltion pyrkimyksiin. Valtioiden on pyrittävä takaamaan kaikille maansa asukkaille tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen elämään, poliittiseen päätöksen tekoon ja vastuun kantamiseen "ilman minkäänlaista rotuun, väriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun

mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun tekijään perustuvaa erotusta?" (YK:n ihmisoikeuksien julistus 10.12.1048: 2.artikla). Viime kädessä kuitenkin maahanmuuttajat itse joutuvat raivaamaan itselleen tilan uudessa asuinmaassaan erilaisissa sosiaalisissa kanssakäymisissä ja vuoropuheluissa, osallistumisessa ympäröivän yhteiskunnan toimintoihin niin epävirallisella kuin virallisellakin tasolla. Yhtenä tilanraivaamisen muotona voidaan nähdä pyrkimys vaikuttaa yhteiskunnan asioiden hoitoon osallistumalla maan puoluepoliittiseen toimintaan.

1.1 Tutkimuksen rajaaminen

Tässä tutkimuksessa tarkastelen suomensomalialaisten poliittista integroitumista suomalaiseen puoluepoliittiseen kenttään. Olen kiinnostunut somalialaistaustaisten puoluepoliittisen osallistumisen ja aktiivisuuden mahdollisuuksista, muodoista ja merkityksistä suomalaisen puoluepolitiikan kentällä. Tutkimukseni kohderyhmäksi valitsin somalialaistaustaiset poliitikot, sillä somalialaiset muodostavat yhden isoimmista Suomeen muuttaneiden ryhmistä. Somalialaistaustaisia on ollut Suomessa yli kaksi vuosikymmentä, joten heidän näkökulmansa suomalaiseen yhteiskuntaan perustuu suhteellisen pitkälle kokemukselle. Somalialaisista on tehty runsaasti tutkimusta erilaisista näkökulmista ja eri konteksteissa niin Suomessa kuin muuallakin. Näen perustelluksi nostaa esiin aiheen, joka tuo näkyväksi suomensomalialaisten aktiivisuuden, halun osallistua ja rakentaa yhteistä yhteiskuntaa.

1.2 Somalialaisten alkutaival Suomessa

Suomi kohtasi ensimmäiset varsinaiset somalialaiset pakolaiset rajoillaan 1990, kun lähes 1500 sisällissotaa pakoon lähtenyttä somalialaista anoi Suomesta turvapaikkaa (kts. esimerkiksi Aallas 1991, 26-27). Suomi joutui tuolloin maahanmuuton suhteen varsinaiseen muutospyörteeseen, sillä kokemusta maahanmuutosta oli varsin vähän. Systemaattinen pakolaisten vastaanotto oli kehittynyt vasta 1979, kun Suomeen saapui ensimmäiset sata "venepakolaista" Vietnamista.(Martikainen, Saari& Korkiasaari 2013, 37.) Somalialaisten saavuttua Suomeen, media uutisoi näyttävästi pakolaisten "tulvasta" (esim. Aallas 1991, 26-27). Alusta saakka somalialaisten sopeutumista Suomeen on leimannut runsas uutisointi, jonka sävy on usein ollut vaikeuksia korostava; rikoksiin ,

työttömyyslukuihin ja nuorisojengeihin painottuva . Somalialaiset on nähty hyvin homogeenisenä ryhmänä, jonka ympärillä tapahtuneista myönteisistä tapahtumista uutisointi on jäänyt uhkakuvien maalailun jalkoihin.(Alitolppa-Niitamo&Ali 2001, 135.) Kuitenkin tuolloin Suomeen saapuneiden somalialaisten joukko oli taustaltaan hyvin hajanainen. Maahantulleiden joukossa oli niin yliopistokoulutuksen saaneita kuin luku-ja kirjoitustaidottomiakin. Suurin osa heistä oli kaupungeista lähtöisin ja keskimääräistä paremmin koulutettuja. (Tiilikainen 2005,50-53.)

Somalialaisten asettuminen Suomeen kahden vuosikymmenen mittaan ei tapahtunut ongelmitta. Media levitti tehokkaasti ennakkoluuloja, pelkoja ja väärää tietoa, jonka todenperäisyyttä ei asetettu kyseenalaiseksi. Toisaalta yhteiskunnassa etsittiin aktiivisesti toimivia ja tehokkaita keinoja, joilla somalialaisten sopeutumista ja kotoutumista voitaisiin edistää. Kulttuuriset, sosiaaliset ja uskonnolliset erot vaikuttivat voimakkaasti sopeutumisen monivaiheisissa prosesseissa. Somalialaisten kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja siihen tähtäävät monenlaiset toimenpiteet ovat kuitenkin yhtäältä saavuttaneet sen, mihin ovat pyrkineetkin, vaikka virheitäkin on tehty. Somalialaisten kotouttamistoimenpiteet toteutettiin lähes kokonaan heitä kuulematta. Yllättäen ja kiistanalaisestikin Suomeen saapuneet somalialaiset ovat nykyisin yhteiskuntaamme pysyvästi asettuneita kansalaisia, jotka toimivat aktiivisesti yhteiskunnan rakentamiseksi ja uudistamiseksi sekä kuntatasolla että valtakunnan politiikassa. Osa tänne muuttaneista somalialaisista on muuttanut eteenpäin, jotkut tulevat muuttamaan ja monet saattavat haaveilla Somaliaan palaamisesta jonain päivänä. Suomalaisessa yhteiskunnassa heillä on nykyään oma paikkansa, jota he kuitenkin joutuvat hyväksyttämään ympäröivässä yhteiskunnassa yhä uudelleen ja uudelleen. Korkeissa somalialaisten työttömyysluvuissa heijastuu muun muassa kotouttamistoimenpiteiden yksisuuntaisuus ja suomalaisen järjestelmän kankeus hyödyntää maahanmuuttotaustaisten aikaisempaa koulutusta (esim.Pirkkalainen, 2013, 59). Suomessa asuu tällä hetkellä noin 15 000 somaliaa äidinkielenään puhuvaa henkilöä, joista äänioikeutettuja vuoden 2012 kunnallisvaaleissa oli 7221 (Tilastokeskus, Kunnallisvaalit2012). Kunnallisvaaliehdokkaina oli tuolloin yhteensä 29 somalialaistaustaista ehdokasta eri puolilta Suomea ja eri puolueista (Tilastokeskus, Kunnallisvaalit 2012). Aktiivinen kansalaisuus näkyy myös kouluttautumisena, runsaslukuisena järjestötoimintaan ja yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisena.

1.3 Maahanmuuttajien puoluepoliittisen osallistumisen tutkimuksen taustaa

Tutkimusta maahanmuuttaneiden puoluepoliittisesta toiminnasta Suomessa on tehty toistaiseksi

varsin vähän, lähinnä on tutkittu maahanmuuttajien äänestysaktiivisuuden vähäisyyttä sekä etnistä äänestämistä (kts. Weide & Saukkonen 2013, 262-280). Maahanmuuttotaustaisten puoluepoliittinen toiminta on Euroopan mittakaavassakin vähän tutkittu alue. Uutta tutkimusta on ilmestymässä lähivuosina, mutta nykyisellään aiheesta on saatavilla varsin vähän tutkimuskirjallisuutta. Maahanmuuton ja poliittisen toiminnan tutkiminen paneutuu usein maahanmuuttajien transnationaaleihin poliittisiin yhteyksiin, järjestötoiminnan tutkimukseen tai maahanmuuttopolitiikan tutkimukseen. Tulevaisuudessa maahanmuuttotaustaisia puoluepoliitikkoja tulee olemaan Suomessa kuten muuallakin Euroopassa todennäköisesti yhä enemmän. Pelkästään siitä syystä on mielekästä tutkia maahanmuuttajien puoluepoliittisen aktiivisuuden heräämisen alkuvaiheita.

1.4 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni ovat:

- Mitkä tekijät ovat olleet ohjaamassa suomensomalialaisia puoluepoliittisiksi toimijoiksi Suomessa?
- Mihin asioihin he yhteiskunnassa haluavat vaikuttaa ja millaisina he näkevät omat vaikutusmahdollisuutensa sekä tulevaisuutensa poliitikkoina?

1.5 Tutkimuksen rakenne

Tutkimukseni rakentuu siten, että toisessa luvussa tarkastelen maahanmuuttajataustaisten yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuuksia. Kolmas luku käsittelee politiikkaa ja poliittista integraatiota. Neljännessä luvussa esittelen tutkimusprosessin ja aineiston. Seuraavissa luvuissa analysoin aineistoani. Viimeisessä luvussa esittelen johtopäätökset.

1.6 Nimeämisestä

Tässä tutkimuksessa käytän tieteelliseen tutkimukseen toistaiseksi vakiintuneita termejä. Puhun

tutkimuksen kohderyhmän rajaamisen ja määrittelyn vuoksi maahanmuuttajista, maahanmuuttajataustaisista, somalialaisista, suomensomalialaisista, somalialaistaustaisista, ulkomaalaisista, pakolaisista ja niin edelleen tiedostaen nimeämiseen liittyvän problematiikan. Uudemmassa tutkimuskirjallisuudessa (kts.esim. Keskinen, Vuori&Hirsiäho 2012, 10) käytetään toisinaan ilmaisua suomensomalialainen. Kirjoitusasultaan termi muistuttaa suomenruotsalainen-termiä, joten näen perusteltuna käyttää tässä tutkimuksessa samoin rakentuvaa ilmaisua. Suomensomalialaisella tarkoitan tässä yhteydessä henkilöä, joka on etniseltä taustaltaan somalialainen ja on muuttanut Somaliasta Suomeen ja jolla on Suomen kansalaisuus. Käyttäessäni luokittelevia, jaottelevia ja erottelevia ilmaisuja teen sen yksinomaan tutkimuksen kohderyhmän rajaamisen vuoksi (kts. Rastas 2013, 174). Pyrin tutkimuksessani kuitenkin tuomaan esille , että tutkimukseni kohderyhmä koostuu ensisijaisesti yksilöistä, jotka identifioituvat eri tavalla eri tilanteissa ja paikoissa, eivätkä ole asetettavissa yksiselitteisesti minkään määrittelyn alle. Tämän tutkimuksen tutkimusasetelma kuitenkin vaatii tarkastelemaan tutkimukseni kohteita heidän taustansa kautta.

2. MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN PUOLUEPOLIITTISEN OSALLISTUMISEN MAHDOLLISUUDET

Yksi merkittävä maailmaa muuttanut ilmiö on muuttoliike, joka erityisesti 1990-luvulta lähtien on koskettanut lukuisia yksilöitä ja yhteiskuntia laajemmin kuin koskaan aikaisemmin. 2000-luvulla maahanmuuttajia oli 3,1 prosenttia koko maailman väestöstä. Heistä muodostuisi väkiluvultaan maailman viidenneksi suurin maa. (Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2013, 13.) Maahanmuuttajien integraatio ympäröivään yhteiskuntaan tapahtuu monilla tasoilla. Arjen käytänteiden ja yhteiskuntaelämään liittyvien kirjoitettujen ja kirjoittamattomien sääntöjen omaksumisen lisäksi he integroituvat uuden asuinmaansa poliittiseen järjestelmään. Tässä luvussa tarkastelen poliittiseen järjestelmään integroitumisen reunaehtoja eli maahanmuuttajien mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.. Merkittävä tekijä poliittiselle integroitumiselle on uuteen asuinmaahan integroituminen ja yhteiskunnan rakenteiden ja toimintamallien omaksuminen. Siksi on perusteltua tarkastella aluksi integraatiota.

2.1 Termistöä

Integraatiopolitiikka tarkoittaa sellaisia poliittisia ja hallinnollisia toimia, joilla on tarkoitus edistää maahanmuuttajien ja heidän jälkeläistensä asettumista ja osallistumista uudessa asuinmaassaan. Maahanmuuttopolitiikka sen sijaan tarkoittaa niitä poliittisia linjauksia, joiden pohjalta säädellään maahanmuuttamisen mahdollisuuksia ja maassa oleskeluun liittyvien lupien saamista. Maahanmuuttopolitiikan linjauksiin rakentuu lainsäädäntö, joka ohjaa maahanmuuttoon liittyviä viranomaistoimia. Poliittinen intergaatio puolestaan käsittää maahanmuuttajien poliittisen aktivoitumisen prosessia, jossa integroidutaan maan poliittiseen järjestelmään. (esim. Saukkonen, 2013, Martiniello, 2005)

2.2 Integraatio

Maahanmuuttajien sopeutumisen yhteiskuntaan voidaan nähdä alkavan välittömästi maahan saapumisen jälkeen. Sopeutumisen prosessi ja sen lopputulos on jokaisen kohdalla erilainen. Nykyisin kansainvälisessä keskustelussa prosessia nimitetään integraatioksi. Suomessa päätettiin 1990-luvulla lainsäädännön yhteydessä kääntää integraatio kotoutumiseksi ja integraatiopolitiikka

kotouttamiseksi. Termien kääntämisellä tahdottiin välttää integraatioon liittyviä mielikuvia sulautumisesta ja oman identiteetin menettämisestä. Käytän tässä yhteydessä kuitenkin ensisijaisesti integraatio-termiä poliittisen integraation rinnalla.

Integraatio terminä avautuu kahteen suuntaan; sillä tarkoitetaan toisaalta maahanmuuttajien paikkansa löytämisen eri prosesseja ja toisaalta sitä kehitystä, jonka kautta maahanmuuttaja asettuu uuteen asuinmaahansa menettämättä omaa kulttuurista ja etnistä identiteettiään. Integraation nähdään erottuvan toisenlaisista malleista, kuten assimilaatiosta eli kokonaisvaltaisen sulautumisen mallista, multikulttuurisesta mallista, jossa erilaiset kulttuurit ja etnisyydet elävät rinnakkain sekä marginalisaatiosta, jossa maahanmuuttajat syrjäytyvät tai eriytyvät uuden asuinmaansa yhteiskunnallisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta kentästä. Integraatio käsitteenä pitää sisällään sekä juridisepoliittisen että sosiokulttuurisen ja henkisen ulottuvuuden. (kts. Saukkonen 2013.) Yhteiskunnan toimenpiteet maahanmuuttajien integroimiseksi uuteen asuinmaahansa jättää usein huomiotta maahanmuuttajien yhteydet aikaisempaan kotimaahansa ja laajempiin diasporisiin verkostoihin, jotka väistämättä määrittävät sitä miten ja mihin integroidutaan (Huttunen 2010, 7). Sopeutuminen sekä uuden asuinmaan käytäntöihin, olosuhteisiin ja yhteiskunnan toimintaan että ympäri maailmaa ulottuviin verkostoihin, jotka voivat joissain tapauksissa olla merkittävämpiä kuin ympäröivä yhteiskunta, voi olla varsin haasteellista.

Suomen kotouttamispolitiikka sai alkunsa 1990-luvun lisääntyneestä maahanmuutosta. Kotouttamispolitiikan taustalla vaikutti alusta lähtien ymmärrys siitä, että muuttoliikkeet tulevat vaikuttamaan suomalaiseen yhteiskuntaan pysyvästi ja että kotoutumistoimenpiteiden tulee kohdistua sekä maahanmuuttajiin että kantaväestöön, jonka tulee oppia elämään kulttuurisesti ja etnisesti monimuotoisessa yhteiskunnassa. Kotouttamisen nähtiin olevan vuorovaikutteista ja johtavan onnistuessaan sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen.

Uusi laki kotoutumisen edistämisestä tuli voimaan 2011. Uuden lain tarkoituksena oli saattaa kaikki kotoutumistoimenpiteet jokaisen maahanmuuttajan ulottuville riippumatta oleskelun perusteista. Lain perusteella maahanmuuttajalle voidaan laatia kotouttamissuunnitelma, joka perehdyttää maahanmuuttajat suomalaisen yhteiskunnan toimintaan, järjestää kieliopetusta, mahdollistaa koulunkäynnin ja antaa valmiuksia työelämään siirtymiseen. Suomen kotouttamispolitiikan tavoitteena on maahanmuuttajien kiinnittyminen yhteiskuntaan yksilöinä, yhteiskunnan toimintatapojen omaksuminen, osallistuminen työelämään ja muihin yhteiskunnan toimintoihin.

Suomalaisen kotouttamispolitiikan tavoitteet ja lähtökohdat ovat saaneet kansainvälisesti tunnustusta, mutta suurin este kotouttamispolitiikan tehokkaalle toteuttamiselle on taloudellisten resurssien puute. Joka tapauksessa kaikkien Suomeen muuttavien kohdalla kaikista tärkeimpänä asiana nähdään yksilöiden yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja olla osallinen yhteiskunnassa. (Saukkonen 2013, 226.)

Kotouttamistoimenpiteisiin ovat Suomessa osallistuneet monet erilaiset tahot. Tätä poikkihallinnollista toimintaa ovat olleet toteuttamassa sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö sekä kolmas sektori eli erilaiset järjestöt ja yhdistykset (Saukkonen 2013, 93.) Maahanmuuttajat itse ovat päässeet vaikuttamaan omiin asioihinsa lähinnä kolmannessa sektorissa toimimalla. Maahanmuuttajataustaiset ovat perustaneet monenlaisia yhdistyksiä ja järjestöjä, joiden toiminta jakautuu monille eri alueille. Miikka Pyykkösen (2007) luonnehtiman maahanmuuttajien yhdistystyyppien jaottelun mukaan yhdistykset jakautuvat etniskulttuurisiin, monikulttuurisiin, kotouttamis-, koalitio-, uskonnollisiin, naisten- , nuorten, liikunta- ja taideyhdistyksiin. Osa yhdistyksistä pyrkii lähtömaan kulttuurin säilyttämiseen ja osa ohjaamaan nykyisen asuinmaan toimintaan ja tapoihin. (Pyykkönen, 2007, 91.)

2.3 Kansalaisuus

Kansalaisuuden käsite yhdistää monietnisten yhteiskuntien tutkimuksessa toisistaan usein erillään käsitellyt sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset ulottuvuudet. Monet yhteiskunnalliset oikeudet kuten oikeus oleskella maassa, äänestää vaaleissa, sosiaaliturvan ja koulutuksen piiriin pääseminen sekä näihin oikeuksiin liittyvät ehdot ja velvollisuudet asettuvat kansalaisuus-käsitteen alle. (Keskinen&Vuori 2012, 10-15.) Kansalaisuuden saaminen tuo täydet oikeudet poliittiseen toimintaan, matkustusvapauden ja oikeuden valtion suojaan kaikkialla maailmassa. Kansalaisuus määrittyy eri puolilla maailmaa eri tavoin, mutta poliittisten oikeuksien saamisen näkökulmasta on perusteltua tarkastella tässä yhteydessä kansalaisuutta ja sen rakentumista lähinnä länsimaisissa demokratioissa.

1700-luvun lopulta asti kansalaisuuden on nähty ensisijaisesti ja itsestäänselvästi tarkoittavan yhden valtion jäsenyyttä. Tähän ajatteluun on liittynyt selkeästi käsitys yhtenäisestä kulttuurisesta kansakunnasta, jonka on ajateltu kiistatta olevan lojaali yhdelle valtiolle ja joka kiinnittää kuulumisen

tunteensa yhteen valtioon ja sitä kautta myös toisiin kansalaisiin. (Ronkainen 2006.) Kansalaisten on nähty kuuluvan yhteen yhteisen historian sekä yhteisen kielen kautta ja jakavan näin tunteen jäsenyydestä. Kansalaisten sidoksia tietyille rajoin määritellyille alueille on pidetty itsestään selvinä, vaikka ihmiset ovat aina liikkuneet paikasta toiseen. Ihmisten paikoiltaan liikkumisen lisääntyminen on haastanut käsitykset paikkaan kiinnittyvästä kansalaisuudesta, jota tuotetaan ja uusinnetaan yhteisen historian, kielen ja kulttuurin avulla. Sidosten luonnollisuus on väistämättä kyseenalaistunut ja ihmisten liikkuvuus on vaatinut katsomaan alueita, paikkoja ja niihin kuulumista, kansalaisuutta ja identiteettiä uudesta näkökulmasta (kts.esim. Malkki 2012, 27.)

Kansalaisuus perustuu hallinnollisessa mielessä ensisijaisesti valtion jäsenyyteen. Kansalainen voi olla jonkin maan jäsen, jota koskevat maan itsenäisesti määrittelemät oikeudet ja velvollisuudet sekä maan hallintoa että muita kansalaisia kohtaan. Kansalaisuuden saamisesta päättää jokainen valtio, myös kansalaisuuden menettämisestä tai siitä luopumisesta valtiot tekevät omat päätöksensä.(Pyykkönen 2007, 238-240.) Toisaalta on kysymys siitä, kenellä maassa pysyvästi olevalla on oikeus osallistua päätöksen tekoon yhteisissä asioissa ja toisaalta kansalaisuuteen liittyy myös tietty velvollisuus toimia kriisitilanteissa maan puolesta ja sen hyväksi.. Valtioilla on oikeus odottaa kansalaisten vaarantavan jopa henkensä valtion puolesta. Vastavuoroisesti valtiolla on velvollisuus suojella kansalaisiaan kaikkialla maailmassa. (Saukkonen 2007.)

Muuttoliikkeen myötä alkanut nykyinen kansalaisuuskeskustelu on erityisesti Euroopassa nostanut merkittävään rooliin kansalaisuuden sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden. Juridisen aseman lisäksi yksilö joutuu määrittelemään omaa asemaansa sosiaalisissa ja kulttuurisissa käytännöissä sekä neuvottelemaan omasta asemastaan toisten ihmisten kanssa. Kansalaisuus ei ole siis tarkasteltavissa pelkästään juridisten oikeuksien, velvollisuuksien ja etuuksien kautta, vaan kansalaisuuden keskeinen ulottuvuus rakentuu sosiaalkulttuurisissa kanssakäymisissä ja sen hyväksyttävissä ympäröivässä yhteiskunnassa. Sosiokulttuurinen kansalaisuus muotoutuu arkisissa käytännöissä ja merkityksenannoissa. Tämä kansalaisuuden ulottuvuus viime kädessä määrittää kansalaisen mahdollisuudet osallistua tasa-arvoisena kansalaisena yhteiskunnan elämään sekä poliittisella että juridisella tasolla. Sosiaalinen asema, identiteetit ja toimijuudet ratkaisevat, millä tavalla kansalaisuus kunkin kohdalla toteutuu. (Harinen 2000, 59.) Kansalaisuus nykykeskusteluissa ei tarkoita useinkaan pelkästään valtion myöntämää virallista kansalaisuutta vaan laajempaa osallisuutta ja osallistumista. Toiminta ja osallistuminen liittävät ihmiset yhteisöjen osallisuuteen. Kansalaisjärjestöissä toimiminen, poliittiseen toimintaan osallistuminen ja työssäkäynti ovat esimerkkejä yhteisön toimintaan osallistumisesta ja osallisuudesta siinä. Samalla tavalla asuinyhteisöissä toimiminen ja

muut yhteisölliset toiminnat rakentavat kuulumisen ja paikantumisen kokemuksia. Yhteiskuntaan ja muihin yhteisöihin kuulumisessa on aina kyse prosesseista, joissa ihmisiä sekä suljetaan ulos tai kutsutaan sisään yhteisen piiriin. Kansalaisuus laajempänä käsitteenä aukeaa siis sekä juridisen että yksityisen kansalaisuuden ulkopuolelle ja korostaa kansalaisuuden tekemisen näkökulmaa, jolloin monenlaiset arkipäivän prosessit rakentavat kansalaisuutta ja oikeuksista ja osallisuuksista neuvotellaan. Tutkijat Jaana Vuori, Tatiana Tiainen ja Anu Hirsiaho käyttävät teoksessa *Monikulttuurisuuden sukupuoli, kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa* (2012) ilmaisua arjen kansalaisuus. Arjen kansalaisuus käsittää sekä virallisen että epävirallisen, yksityisen ja yleisen liittymisen monenlaisissa prosesseissa, joissa kansalaisuutta rakennetaan. Käsite mahdollistaa julkisen vallan ja yhteisöjen ja yksilöiden välisten erilaisten ja eritasoisten suhteiden tarkastelun. Käsitteen puitteissa voidaan huomioida sekä yhteiskunnallisen osallisuuden ja kuulumisen kysymyksiä että yksilötason kokemuksia arkisissa kohtaamisissa eri elämänalueilla. (Vuori 2012, 10-11, 236.)

Kansalaisuuden tarkasteleminen pelkästään kansallisvaltion jäsenyytenä jättää huomiotta maahanmuuttajien monitahoiset ja monikerroksiset rajat ylittävät suhteet ja kuulumiset. Varsinaisen juridisen kansalaisuuden saatuaankin maahanmuuttajat voivat kokea kuuluvansa joko moneen paikkaan yhtä aikaa tai toisinaan ei minnekään. Kansalaisuus rakentuu paikallisen ja transnationaalien välisissä monikerroksissa suhteissa. Paikallisen ja ylirajaisen kokemusten ei tarvitse kansalaisuudesta keskusteltaessa sulkea pois toinen toisiaan, jos kansalaisuus käsitetään monikerroksisena. Toisinaan kansalaisuus määrittyy paikallisen kuulumisen perustella ja toisinaan taas transnationaaleissa verkostoissa. (Keskinen&Vuori, 2012, 25-26.)

Väitöskirjassaan *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi* (2000) Outi Lepola tutkii monikulttuurisuutta, kansalaisuutta ja suomalaisuutta 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Lepola kuvaa maahanmuuttajan tietä kansalaisuuteen kolmen portin läpi kulkemisena. Ensimmäinen portti kontrolloi maahantuloa, toinen pysyvästi maassa asuvien oikeuksia ja kolmas kansalaisuuden saamista. Lepola tarkastelee maahanmuuttoon liittyviä kysymyksiä sekä suomalaisuutta ja Suomea koskevia käsityksiä. Ketkä "kuuluvat" Suomeen ja keiden läsnäolo on jonkinlainen poikkeavuus? Miten "suomalaisuus" määritellään ja miten läheisesti sosiaalisten ja poliittisten oikeuksien nähdään liittyvän kansalaisuuteen?(Lepola 2000, 20-38.) Kysymykset ovat edelleen yhtä ajankohtaisia, niin sanottujen maahanmuuttokriittisten mielipiteiden noustua viime vuosina mediassa ja jopa eduskuntatasolla voimakkaasti esiin.

Maahanmuutto ja sen mukanaan tuomat uudet kansalaisuutta koskettavat kysymykset herättävät filosofista pohdintaa, taloudellisia laskelmia, poliittista ja uskonnollista ääriliikehdintää ja monenlaista muuta kuohuntaa, joka vaatii niin valtioita, uskonnollisia yhteisöjä, poliittisia puolueita kuin yksittäisiä ihmisiäkin tekemään periaatepäätöksiä omasta suhtautumisestaan ja asennoitumisestaan. Vaikka ihmisten liikkuminen paikasta toiseen, maasta toiseen, yli rajojen ei ole mikään uusi asia ihmiskunnan historiassa, niin silti luonnollistuneet käsityksemme ihmisten paikoillaan pysymisestä tulevat haastetuiksi monilla tavoin nykyiseen laajuuteensa paisuneen muuttoliikkeen myötä (kts. Malkki 2013, 28-29).

Valtioiden luonnolliset ja kiistämättömät oikeudet kontrolloida rajojaan ja määrittää niiden ylittämisen kriteerit kohtaavat useinkin yleiset, universaalit ihmisoikeudet ja niiden asettamat ehdot maahanmuuttopolitiikalle . Oikeus oikeuksiin tulisi olla universaalisti taattu riippumatta yksilön alkuperästä, rodusta, uskonnosta, sukupuolesta tai mistään muustakaan sellaisesta tekijästä, joiden kautta "toiseutta" jaetaan. Toiseus ilmenee sellaisissa tekijöissä, joissa yksilö ei täytä tiettyä normatiivista käsitystä tässä tapauksessa esimerkiksi kansalaisesta. Maahanmuuttaja voidaan nähdä "toisena", toisenlaisena, esimerkiksi siitä syystä, ettei hän täytä esimerkiksi tulomaansa normia ihonväristä, uskonnosta, perhekäsityksestä, kulttuurista ja tavoista. Sheila Benhabib (2004) nostaa esiin Kantin (1795) luonnehtimia käsityksiä yleismaailmallisesta oikeudesta, joka koskee jokaista yksilöä yksinomaan siitä syystä , että hän on ihminen. Jokaisella ihmisellä tulee olla oikeus ihmisarvoiseen kohteluun, kansalaisuuteen ja osallistumiseen pelkästään yleismaailmallisen ihmisoikeuden perusteella. (Benhabib 2004, 35-40.)

3. POLITIIKKA JA POLIITTINEN INTEGRAATIO

Tässä luvussa tarkastelen politiikkaa, valtaa ja monikulttuurisen yhteiskunnan mahdollisuuksia poliittisen osallistumisen organisoimiseen sekä puolueiden toimintaa maahanmuuttajataustaisten poliittisesti aktiivisten henkilöiden rekrytoimiseksi.

3.1 Poliitiikka ja antropologia

Klassinen poliittinen antropologia muotoutui Britanniassa 1940-1960-luvuilla. Sen keskeinen kysymys koski valtiottomien yhteiskuntien integroitumista. Kolonialismin jälkeiset poliittisen antropologian kysymykset tarkastelivat valtioiden ja paikallisyhteisöjen välisiä vallanjakoon liittyviä suhteita. Nykyisin valtio ja kansalaisuus ovat yleismaailmallisia asioita, vaikkakin hyvin erilaisia eri puolilla maailmaa. Globalisaation myötä tietyt poliittiset kysymykset koskevat koko maailmaa kuten esimerkiksi ympäristöongelmat ja ihmisoikeuskysymykset. Poliittinen antropologia on perinteisesti siis keskittynyt tutkimaan valtiottomia yhteiskuntia ja niiden poliittisia järjestelmiä, valtaa ja sen jakautumista. Modernissa yhteiskunnassa antropologia politiikkaa tutkiessaan lähestyy edelleen perimmäistä kysymystään; kysymystä vallasta ja sen jakautumisesta. (Eriksen 2009, 208-212.)

3.2 Poliitiikka ja valta

Poliitiikka on laittomuuden ja epävarmuuden ehkäisemistä; politiikka koskee lakia, ihmisoikeuksien turvaamista, järjestystä ja konfliktien ratkaisemista. Poliitiikka määrittää kulloistenkin valtasuhteittensa mukaisesti yhteiskunnassa yhdessä elämisen sääntöjä ja ehtoja. Poliitiikka koostuu erilaisista erikoistuneista instituutioista. Poliittinen järjestelmä voi kuitenkin kietoutua yhteiskunnan muihin toimintoihin erityisesti sellaisissa yhteiskunnissa, joissa ei ole keskitettyä valtiota. Ensisijaisesti politiikkaan liittyy kuitenkin aina kysymys vallasta. Yhtäältä yhteiskunta käyttää valtaa hallinnoimalla ihmisiä ja rajaamalla heidän toimintaansa institutionaalisesti. Toisaalta ihmiset käyttävät valtaa suhteessa toisiinsa. Valtaa sen eri muodoissaan, sen jakautumista ja sen käyttämistä ovat tutkineet lukuisat yhteiskuntatieteilijät ja filosofit. Valtaa on määritelty monin tavoin ja sen ilmenemistä erilaisissa yhteiskunnissa ja yhteiskuntarakenteissa on tarkasteltu useista erilaisista näkökulmista.

Max Weberin vallan määritelmä on yksi vanhimpia ja sillä on edelleen vaikutusvaltaa yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Weberin mukaan ihmisillä on lähtökohtaisesti valtaa suhteessa toisiinsa. Valta ihmisten välisissä suhteissa tarkoittaa mahdollisuutta toimia oman tahtonsa mukaan toisten vastustuksesta huolimatta. Valtaa käyttämällä ihmiset saadaan tekemään sellaista, mitä he eivät olisi muuten suostuneet tekemään. Weber puhuu vallasta (Macht) ja herruudesta (Herrschaft). Herruudella hän tarkoittaa auktoriteettia, joka on vallan yksi muoto ja edellyttää hiljaista alistumista. Herruus otetaan kuin annettuna ja se voi perustua esimerkiksi perinteeseen. Herruutta kyseenalaistetaan harvemmin kun taas valta on jotain, josta voidaan taistella ja jota on lakkaamatta puolustettava. Lähtökohtaisesti voidaan nähdä, että kaikilla ihmisillä on mahdollisuus käyttää jossain suhteessa valtaa, mutta valta on muiden voimavarojen tapaan epätasaisesti jakautunut. (Eriksen 2009, 208-212.)

Steven Lukes kuvaa vallan tutkimisen kolmea tasoa. Valtaa voidaan tarkastella ensiksikin siellä, missä päätöksiä tehdään. Toiseksi valtaa voidaan tarkastella niissä päätöksissä, joita ei tehdä eli kysymyksiä ja asioita, joita käsitellään poliittisissa järjestelmissä, mutta niistä ei tehdä päätöksiä eivätkä ne johda toimenpiteisiin. Kolmannella tasolla voidaan tarkastella lisäksi valtaa vailla olevien ryhmiä, jotka eivät koskaan pääse päätöksentekoon, tai edes siitä keskustelemaan, kahdelle aikaisemmin mainitulle tasolle. Valtaa vailla olevien ryhmät tehdään poliittisessa päätöksenteossa näkymättömiksi. Kuitenkin näennäisesti valtaa vailla olevilla ryhmillä on omat strategiansa hallita omaa elämäänsä ja ne voivat vaikuttaa omien toimintamenetelmiensä kautta poliittiseen päätöksentekoon ja yhteiskuntaelämään esimerkiksi vastustamalla järjestelmällisesti vallankäyttäjiä (Eriksen 2009, 210-212.)

Erään määritelmän mukaan poliittisen vallan nähdään muodostuvan viidestä eri osatekijästä. Tekijät voidaan jakaa kahteen ryhmään, joissa toisessa ryhmässä ovat materiaaliset ja toisessa aatteelliset resurssit. Materiaaliset resurssit muodostuvat poliittista valtaa käyttävien henkilöiden tukijoista ja taustajoukoista, jotka eri tavoin tukevat ja kannattavat poliittiseen valtaan pyrkivää ehdokastaan sekä taloudellisista ja muista konkreettisista reunaehdoista. Ideologiset, symboliset ja tiedolliset tekijät muodostavat aatteelliset resurssit. Poliittinen valta yhteiskunnassa rakentuu kannattajajoukoista, taloudellisista tekijöistä sekä poliittisesta ideologiasta, symbolisesta vallankäytöstä että tiedollisista valmiuksista. (Kurtz 2001, 31-37.) Läntisissä yhteiskunnissa yleensä mahdollisimman suuri määrä eri resursseja takaa poliittisen uskottavuuden ja mahdollistaa menestymisen politiikassa.

3.3 Poliitikka ja monikulttuurinen yhteiskunta

Pasi Saukkonen teoksessaan *Poliitikka monikulttuurisessa yhteiskunnassa* (2007) kysyy " *mitä poliitikkalle ylipäättään tarkoittaa se tosiseikka , että ihmiset ovat taustaltaan , alkuperältään, kieleltään, uskonnoltaan ja kulttuuriltaan erilaisia eli että yhteiskunta on etnisesti ja kulttuurisesti monimuotoinen?*" (Saukkonen 2007; 11) Erityisesti eurooppalainen näkemys valtiosta ja yhteiskunnasta perustuu ensisijaisesti oletukseen , että valtion sisältämä yhteiskunta on sekä sosiaalinen , kulttuurinen järjestelmä että yhteisö. Poliitikka on tästä lähtökohdasta käsin ymmärretty yhteenkuuluvuuden ilmaukseksi, yhteisten asioiden ja intressien hoitamiseksi. Globalisaatio ja sen erilaiset poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset ilmiöt pakottavat katsomaan poliitikkaa uudesta näkökulmasta, jonka mukaan poliitikka olisi erilaisuuden organisointia eli yhteiskunnan vakauden järjestämistä ja yhteisistä asioista huolehtimista huolimatta siitä, että yhteiskunta ei ole yhtenäinen eikä yhteisöllinen. Valtioiden toiminnalla erilaisuuden organisoimiseksi on kauaskantoiset seuraukset; onnistuessaan poliittisen ja hallinnollisen järjestelmän toimintakyky paranee ilman, että demokratia on uhattuna, kilpailukyky kasvaa, yksilöiden ja ryhmien kulttuuriset oikeudet lisääntyvät ilman rakenteellisen eriarvoisuuden lisääntymistä. Epäonnistuessaan yhteiskunta voi hajota etniskulttuurisiksi, epäluuloisiksi saarekkeiksi tai yksilöiksi , joiden sosiaaliset suhdeverkostot ovat hajanneet. Euroopan lähihistoriassa on tästä valitettavan paljon esimerkkejä. (Saukkonen 2007, 305-306.)

3.4 Poliittinen integraatio

Poliittinen osallistuminen nähdään kansalaisuuden aktiivisena ulottuvuutena ja muodollisena poliittisena toimintana; puolueiden jäsenyytenä, osallistumisena vaaleihin ja ehdokkaaksi asettumisena. Toinen poliittisen osallistumisen puoli käsittää epämuodollisemmat ja radikaalimmat poliittisen toiminnan alueet kuten mielenosoitukset, protestit, lakot, nälkälakot ja erilaiset boikotit. Näitä kahta ulottuvuutta on lähes mahdotonta täysin erottaa, sillä molemmat poliittisen osallistumisen muodot liikkuvat yksilöllisen ja kollektiivisen poliittisen toiminnan rajamailla.

Poliittinen integraatio käsitteenä muodostuu poliittisesta osallistumisesta, erilaisista poliittisista

liikehdinnöistä sekä parlamentaariseen poliittiseen edustamiseen.(Martiniello 2005,3.)

Maahanmuuttajien poliittista integroitumista parlamentaarisiiin poliittisiin järjestelmiin voidaan kuvata neljän eri vaiheen kautta.

1. Maahanmuuttajat yhteiskunnan uusina jäseninä saavat keskeiset poliittiset oikeudet; äänioikeuden ja mahdollisuuden asettua ehdolle vaaleissa.
2. Maahanmuuttajat ovat samastuneet vähitellen asuinmaahansa ja tulevat hyväksytyiksi sen jäseninä. Tämä tapahtuu osin yhtä aikaa ensimmäisen vaiheen kanssa.
3. Demokraattisen oikeusvaltion arvot ja toimintatavat tulevat hyväksytyiksi ja sisäistetyiksi riippuen lähtömaan hallinnollisesta järjestelmästä.
4. Aktiivinen poliittinen osallistuminen alkaa.

Mitä paremmat poliittiset oikeudet maahanmuuttajat saavat, sitä paremmin he integroituvat yhteiskuntaan ja toisaalta , mitä paremmin maahanmuuttajat identifioituvat uuden kotimaansa asukkaiksi ja kansalaisiksi, sitä paremmin he integroituvat maan poliittiseen järjestelmään.(Martiniello 2005, 2.)

Poliittiseen integroitumiseen vaikuttavat monenlaiset tekijät; yhteiskunnan kulttuuriset rakenteet, eri ryhmien historia, niiden koko, alueellinen sijoittuminen sekä eri ryhmien organisoituminen yhteisöiksi , järjestöiksi tai verkostoiksi. Myös lähtömaiden tilanteet ja muutokset vaikuttavat maahanmuuttaneiden poliittiseen integroitumiseen.(Martiniello 2005,2.) Maahanmuuttajat nähdään yleensä monista syistä nykyisen asuinmaansa poliittiseen järjestelmään heikosti kiinnittyneinä ja heidän vaaliosallistumisensa varsin vähäisenä. Maahanmuuttajien heikko edustus parlamentaarisessa järjestelmässä voi johtaa siihen, että he jäävät ilman riittäviä mahdollisuuksia vaikuttaa heitä itseään koskeviin yhteiskunnallisiin asioihin (Weide&Saukkonen 2013, 262).

3.4.1 Maahanmuuttajien äänestysaktiivisuus

Poliittisen osallistumisen ensimmäisiä askeleita on vaaleissa äänestäminen. Maahanmuuttajien äänestysaktiivisuudesta on olemassa varsin vähän kansainväliseen vertailuun sopivaa tutkimusta, mutta tähän mennessä tehdyn tutkimuksen perusteella on voitu tehdä muutamia havaintoja. Esimerkiksi syntyperäisten kansalaisten on todettu äänestävän vilkkaammin kuin kansalaisuuden hakemuksesta saaneet. Toisaalta kansalaistetut ihmiset äänestävät aktiivisemmin kuin sellaiset ulkomaan kansalaiset, joilla ei ole kansalaisuutta mutta jotka ovat oikeutettuja äänestämään. Tarkasteltaessa äänestysaktiivisuutta kansalaisuuden perusteella esiin tulee merkittäviä ryhmäkohtaisia eroja. Samasta lähtömaasta kotoisin olevien äänestysaktiivisuus vaihtelee myös sen mukaan, mikä heidän asuinmaansa tai- kaupunkinsa on.

Äänestysaktiivisuuteen vaikuttavat esimerkiksi yksilöiden henkilökohtaiset taustat ja sosiaaliset ympäristöt sekä yleiset yhteiskunnalliset tekijät. Vaalitutkijoiden tutkimusten mukaan äänestäjän ikä, sukupuoli, sukupolvi, tulotaso, koulutus, ammatti, aktiivisuus yhdistystoiminnassa, uskonnollisuus ja samaistuminen tietyn puolueen ideologiaan vaikuttavat suuresti äänestysaktiivisuuteen. Merkittävä tekijä on myös maassa asumisen aika; pitkään asuneet äänestävät vilkkaammin kuin juuri maahan muuttaneet. Tämä kertoo poliittisen integraation asteittaisesta kehityksestä (kts. Martiniello 2005,3). Osa eroista kantavaäestön ja maahanmuuttajien äänestyskäyttäytymisessä selittyy yksinkertaisesti sosiaalisilla ja taloudellisilla muuttujilla. Koulutustaso on yksi tärkeimmistä yksilötason tekijöistä tarkastellessa poliittista osallistumista. Maahanmuuttajataustaisilla koulutustason ja kielitaidon merkitys näyttää tutkimusten mukaan vielä korostuvan. Äänestysaktiivisuuden lisäksi tutkijat esimerkiksi muualla Euroopassa (esim. Bird, Saalfeld & Wüst, 2011) ovat tutkineet maahanmuuttotaustaisten puolupoliittista ja ideologista suuntautuneisuutta. Tutkimusten perusteella näyttäisi siltä, että maahanmuuttotaustaiset kannattavat keskimääräistä useammin vasemmistopuolueita. (Weide & Saukkonen 2013, 267.) Suomessa vastaavaa tutkimusta ei tämänhetkisen tiedon mukaan ole juurikaan tehty.

Suomessa maahanmuuttotaustaisten äänestysaktiivisuudesta on olemassa jonkin verran tilastotietoa. Eniten tietoa on saatu kunnallisvaaleista, joissa äänestys-oikeus on myös ei-kansalaisilla. Vuoden 2012 kunnallisvaaleissa oli noin 137 000 äänioikeutettua ei-kansalaista. Tästä joukosta 38 000 asui pääkaupunkiseudulla, jossa maahanmuuttotaustaisten äänestysaktiivisuudella on siis jo jonkin verran merkitystä (Tilastokeskus 2011h; Vaalit.fi 2012.)

Taulukko 1. Äänioikeutetut ja äänestäneet kansalaisuuden mukaan kunnallisvaaleissa 1996–2012

Manner-Suomi	Yhteensä	Suomen kansalaiset	Muut EU:n sekä Islannin ja Norjan kansalaiset	Muut ulkomaalaiset
Äänioikeutetut				
1996	3 941 019	3 896 450	11 734	32 835
2000	4 014 611	3 956 450	14 516	43 645
2004	4 099 864	4 024 820	29 634	45 410
2008	4 191 662	4 095 291	43 296	53 075
2012	4 303 064	4 166 110	61 617	75 337
Äänestäneet				
1996	2 417 057	2 407 809	3 754	5 494
%	61,3	61,8	32,0	16,7
2000	2 242 811	2 230 683	4 418	7 707
%	55,9	56,4	30,4	17,7
2004	2 403 260	2 391 800	5 307	6 153
%	58,6	59,4	17,9	13,5
2008	2 565 413	2 546 513	9 033	9 867
%	61,2	62,2	20,9	18,6
2012	2 507 244	2 480 428	11 748	15 068
%	58,3	59,5	19,1	20,0

Lähde: Tilastokeskus

Suomen eduskuntavaaleissa äänestys-oikeus on vain Suomen kansalaisilla. Vuoden 2010 eduskuntavaaleissa oli 52 413 äänioikeutetta vieraskielistä Suomen kansalaista. Heidän äänioikeutensa käyttämisestä ei ole olemassa sellaista tilastotietoa, jonka perusteella voisi tehdä merkittäviä johtopäätöksiä. Weide & Saukkonen (2013) ovat selvittäneet European Social Survey-kyselytutkimustietokannasta (ESS 2002; 2004; 2006; 2008) saatujen tietojen perusteella, että aikaisempien eduskuntavaalien (1999-2007) aikana noin puolet vieraskielisistä Suomen kansalaisista olisi käyttänyt äänioikeuttaan.

3.4.2 Maahanmuuttajien poliittisen osallistumisen mahdollisuudet

Suomessa mahdollisuudet poliittiseen aktiivisuuteen ovat eurooppalaisten kotoutumispoliitikkojen kansainvälisen vertailun (MIPEX) mukaan varsin hyvät. Perustuslain (14.3.§) mukaan julkisen vallan on edistettävä yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Myös monet kansainväliset sopimukset määrittelevät poliittisia oikeuksia ja osallistumismahdollisuuksia. Oikeusministeriön yhteydessä toimiva kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta on ottanut yhdeksi teemakseen maahanmuuttajien yhteiskunnallisen osallistumisen. Neuvottelukunta pyrkii tiedottamaan vaaleista ja äänestyskäyttäytymisestä julkaisemalla oppaita useilla eri kielillä. Sisäministeriön alaisuudessa toimiva etnisten suhteiden neuvottelukunta (ETNO) toimii myös aktiivisesti välittämällä tietoa suoraan maahanmuuttajien omille järjestöille eri puolille Suomea. Etnisten suhteiden neuvottelukunta pitää tärkeänä, että kaikkia Suomessa asuvia kannustetaan osallistumaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.(Sisäministeriön Etnisten suhteiden neuvottelukunta 2012) Valtioneuvosto on periaatepäätöksessään edistää demokratiaa linjannut 4.2. 2010, että erityisesti maahanmuuttajiin ja nuoriin kohdistuvaa tiedostustoimintaa vaaleista ja äänestämisestä tulee vahvistaa. Periaatepäätöksen mukaan sosiaalisen median ja uuden teknologian mahdollisuuksia tulee hyödyntää yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien luomiseksi eri väestöryhmien kesken.(Oikeusministeriö 17/2010.)

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä maahanmuuton tulevaisuus 2020-strategiassa todetaan, että ”*Kotoutuakseen maahanmuuttajan on voitava tuntea itsensä osaksi yhteiskuntaa sen eri osa-alueilla, esimerkiksi politiikassa, taloudessa, mediassa sekä sosiaalisessa että kulttuurielämässä. Maahanmuuttajien osallistumismahdollisuuksia on tuettava erityistoimin ja niistä on tiedotettava aktiivisemmin ja monikanavaisemmin*” . Periaatepäätöksessä todetaan myös järjestötoiminnan tukemisen tarpeellisuus; järjestötoimintaan osallistumalla maahanmuuttajat voivat kartuttaa tietoja, jotka auttavat yhteiskunnalliseen elämään osallistumisessa. (Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020 –strategiasta, 2013.)

Monikulttuuriset kansalaisjärjestöt ovat alkaneet järjestää poliittisen osallistumisen koulutusta ja tiedotusta maahanmuuttajataustaisten keskuudessa. Monikulttuurijärjestöjen yhteistyöverkosto Moniheli ry on perustettu vuonna 2010 ja sillä on yli 600 jäsenjärjestöä. Jäsenkunta edustaa yli kolmeakymmentä eri kansallisuutta. Monihelin tavoitteena on jäsenjärjestöjen osallistumis- ja toimintamahdollisuuksien parantaminen, jäsenjärjestöjen yhteisen toiminnan kehittäminen ja

monikulttuurisen äänen kuulumisen parantaminen Suomessa.(moniheli.fi.) Moniheli on toteuttanut vuodesta 2012 lähtien EU:n Kotouttamisrahaston (SOLID) iCount-hanketta , jonka tarkoituksena on lisätä maahanmuuttajataustaisten yhteiskunnallista osallistumista ja yhteiskunnan tuntemista. Hanke pyrkii myös lisäämään vuoropuhelua poliittisten puolueiden, viranomaisten ja maahanmuuttajien välillä. iCount- hankkeen ensisijaisena tarkoituksena on levittää maahanmuuttajataustaisille tietoa Suomen poliittisesta järjestelmästä, puolueista ja vaikuttamisen mahdollisuuksista. Näillä yhteiskunnan toiminnan tuntemiseen tähtäävillä toimilla tuetaan myös kotoutumista. Hankkeen valmistama ”Aktiivisen kuntalaisen vaikuttamiskartta” on tarkoitettu selventämään yhteiskunnallisen vaikuttamisen rakenteita ja sanastoa. Kartta voi myös innostaa keskusteluun ja mahdollisesti kannustaa yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen. Toistaiseksi hanke on saanut rahoitusta kesäkuun 2015 loppuun. Projektin ensimmäisen kauden kokemuksista on julkaistu Ota mut mukaan-kirja, joka kertoo projektin tuloksista ja kokemuksista. (www.moniheli.fi.)

3.4.2 Maahanmuuttajien puoluepoliittinen osallistuminen

Maahanmuuttajien poliittisen integraation toteutumisena voidaan pitää maahanmuuttajien toimintaa puoluepolitiikassa poliitikkoina. Jotkut ovat onnistuneet luomaan merkittävän poliittisen uran uudessa asuinmaassaan ja toimivat ministeri- tai edustustasolla. Esimerkiksi ministerit Ibrahim Baylan ja Nyamko Sabuni Ruotsissa , Ahmed Aboutaleb ja Nebahat Albayrak Alankomaissa ja Manu Sareen Tanskassa ovat Euroopan tunnetuimpia maahanmuuttotaustaisia poliitikkoja. Joka tapauksessa vähemmistöryhmillä on Euroopassa selvä aliedustus poliitisessa toiminnassa. Parhaimmat mahdollisuudet poliittisen uran luomiseen vaikuttaisivat olevan paikallistasolla.

Pro gradu-tutkielmassaan *Ulkomailla syntyneenä suomalaisessa kunnallispolitiikassa: maahanmuuttotaustaisten kunnanvaltuutettujen edustajuuskäsitykset, motivaatio sekä suhde maahanmuutto- ja kulttuuritaustaansa puheessa politiikassa toimimisesta* (2009) Marjukka Weide tutkii maahanmuuttotaustaisten poliittista toimintaa edustuksellisuuden näkökulmasta. Edustuksellisuus tarkoittaa sitä, että Suomessa valtiovalta kuuluu kansalle ja koko kansaa edustamaan valitaan kansanedustaja , jotka sitten valtuutettuina kansalaisten edustajina käyttävät tätä valtaa. Weide tutkimuksessaan kysyy siis ensisijaisesti keitä maahanmuuttotaustaiset poliitikot kokevat edustavansa ja mitä roolia maahanmuuttajuus esittää heidän poliittisessa toiminnassaan. (Weide 2009.)

Maahanmuuttotaustaiset poliitikot eivät välttämättä pyri edustamaan omaa etnistä ryhmäänsä eikä heidän ensisijaisen mielenkiintonsa ja toimintansa kohteena ole automaattisesti maahanmuuttoon ja integraatioon liittyvät kysymykset. Usein kuitenkin omakohtainen kokemus maahanmuutosta ja näkemykset maahanmuuttajien tarpeista asettuvat merkittävän osaan poliittisessa toiminnassa. Käytännössä monet heistä joutuvat tasapainoilemaan omaan taustaansa liittyvien toiveiden ja odotusten sekä muiden yhteiskuntaan liittyvien intressiensä välillä. Poliittiset puolueet myös voivat odottaa maahanmuuttotaustaisilta poliitikoiltaan maahanmuuttokysymyksiin tarttumista, vaikka poliitikon omat mielenkiinnon kohteet olisivat toiset. Puolue voi luovuttaa maahanmuuttokysymykset maahanmuuttotaustaisten poliitikkojensa hoidettaviksi ja pyrkiä saavuttamaan sillä tavalla uskottavuutta maahanmuuttoon liittyvien kysymysten ratkaisemisessa. Toisaalta maahanmuuttotaustaisten poliitikoiden rekrytointi voi olla keino saada kannattajakuntaa vähemmistöistä ja viestittää puolueen moniarvoisuudesta ja suvaitsevaisuudesta. (Weide & Saukkonen 2013, 277-279.)

Maahanmuuttajien osallistumisesta suomalaiseen puoluepolitiikkaan on tehty varsin vähän tutkimusta. Suomen maahanmuuton historia on lyhyt ja poliittisesti täysivaltaisia maahan muuttaneita yhteiskunnan jäseniä ei ole ollut kovin paljoa, joten tarvetta tutkimuksellekaan ei ole aikaisemmin ollut. Tämän hetken maahanmuuttaja- poliitikot ovat siis toisen maanilmansodan jälkeisessä Suomessa tienraivaajia, jotka avaavat mahdollisuuksia ja muokkaavat rakenteita sekä asenteita maahanmuuttotaustaisten poliittiseen toimintaan osallistumiselle.

3.4.3 Valtakunnan politiikkaan osallistuminen

Ensimmäisiä itsenäisen Suomen maahanmuuttotaustaisia kansanedustajia ovat pietarilainen Reinhold Svento (Sventorzetski) sekä virolainen Hella Wuolijoki. 2011 valituista kansanedustajista kolmella on joko kaksi-tai monikulttuurinen tausta. Suomessa aktivoituttiin maahanmuuttotaustaisten poliitikkojen suhteen vuoden 2007 eduskuntavaalien jälkeen. Heidän määränsä on mahdollisesti myös kasvanut, mutta tarkkaa tilastotietoa tästä ei vielä ole. 680 vieraskielistä ehdokasta osallistui vuoden 2012 kunnallisvaaleihin (taulukko 2). He muodostivat 1,8 prosenttia kaikista ehdokkaista. Ehdokkaiden määrä oli suurin Uudellamaalla (5,5 % ehdokkaista) , jossa myös valtaosa maahanmuuttotaustaisista asuu. Tilastokeskuksen (2012) mukaan vieraskielisillä on edelleen aliedustus suhteessa heidän äänioikeutettujen lukumääräänsä. Kunnallisvaalien 2012 vieraskielisistä ehdokkaista valituksi tuli 43. Nousua vuoden 2008 kunnallisvaalien vieraskielisiin valittuihin oli 0,1

prosenttia.

Taulukko 2. Äänioikeutetut ja ehdokkaat äidinkielen mukaan, suurimmat kieliryhmät eriteltyinä, kunnallisvaaleissa 2012,%

Kieli	Äänioikeutetut	Ehdokkaat	%
Kaikki kielet yht.	4 307 884	37 125	0,9
suomi	3 918 154	34 428	0,9
ruotsi	209 984	1 980	0,9
saame	1 419	37	2,6
Vieraskieliset yhteensä	178 327	680	0,4
venäjä	44 832	172	0,4
eesti, viro	26 584	66	0,2
englanti	10 607	34	0,3
somali	7 221	29	0,4
arabia	7 183	42	0,6
kurdi	5 715	34	0,6
saksa	4 790	20	0,4
albania	4 574	18	0,4
turkki	4 264	38	0,9
espanja	3 972	28	0,7
persia	3 648	16	0,4
ranska	2 470	10	0,4
unkari	1 749	11	0,6
serbokroatia	1 187	10	0,8

Lähde: Tilastokeskus

Eduskuntavaaleissa 2011 vieraskielisiä ehdokkaita oli 52 äidinkielen ilmoituksen perusteella. Toistaiseksi yksikään äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvaa ei ole tullut valituksi eduskuntaan. Helsingin vaalipiirissä 2007 ja 2011 eduskuntavaaleissa kaksi maahanmuuttajataustaista ehdokasta on päässyt ensimmäiselle ja toiselle varasijalle (Tilastokeskus)

Suomen tasavallan presidentiksi voidaan valita vain syntyperäinen suomen kansalainen (Suomen Perustuslaki 731/1999/ 54§). Ministereiden tulee olla rehellisiä ja taitaviksi tunnettuja Suomen kansalaisia. Kansanedustajaksi voidaan valita vain Suomen kansalainen ja eduskuntavaaleissa äänestysosoikeus koskee vain Suomen kansalaisia. Suomen EU-jäsenyyden myötä sekä osana perusoikeusuudistusta EU-maiden ja Pohjoismaiden kansalaiset saivat äänioikeuden kunnallisvaaleihin, EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten tulee olla asunut Suomessa kaksi vuotta ja 51 päivää ennen vaalipäivää. Suomessa asuva ulkomaan kansalainen ei voi osallistua uuden puolueen rekisteröimiseen, koska puoluelaki (10/1969) edellyttää kannattajakortin allekirjoittajan olevan Suomen kansalainen ja täten eduskuntavaaleissa äänikelpoinen. (Puoluelaki 10/1969)

3.5 Poliittinen puolue osallistumisen väylänä

Poliittiset puolueet muodostavat tärkeän väylän poliittiselle integraatiolle. Puolueiden asema on edustuksellisessa demokratiassa merkittävä; niiden asenteet ja toiminta vaikuttavat erittäin paljon siihen, miten maahanmuuttajataustaiset pääsevät osalliseksi poliittisesta toiminnasta. Puolueiden kautta poliittiseen päätöksentekoprosessiin osallistuminen on mahdollista esimerkiksi kunnallispolitiikan tasolla, vaikka ei tulisikaan valituksi valtuustoon. Eri lautakunnissa on jäseniä valtuuston ulkopuolelta ja varavaltuutettuna asioista pääsee keskustelemaan ja tuomaan omaa näkökantansa esille. Puolueiden organisaatorakenteet tarjoavat jäsenilleen toimintamahdollisuuksia sekä valtakunnallisella että kuntatasolla. Puolueiden eri jäsenjärjestöt mahdollistavat eri elämäntilanteessa olevien ihmisten osallisuuden. Näiden lisäksi monilla puolueilla on eri ajankohtaisiin teemoihin liittyviä ajatus- tai työpajoja, joissa toimimalla voi olla keskustelemassa juuri oman mielenkiinnon kohteena olevista asioista. (Weide&Saukkonen 2013, 278.)

Erityisesti maahanmuuttajataustaisille suunnattua poliittista toimintaa alettiin puolueissa järjestää 2000-luvun alkupuolella. Maahanmuuttajataustaiset ihmiset tulevat huomioiduksi joka puolueessa jollain tavalla. Weide ja Saukkonen (2013) jakavat toiminnan kolmeen päätyyppiin: valtakunnallinen organisaatio maahanmuuttajille ja vieraskielisille (Kansallinen Kokoomus, Suomen ruotsalainen kansanpuolue, Suomen kristillisdemokraatit), paikallisyhdistyksiä maahanmuuttajille (Suomen Keskusta, Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue) ja kolmantena linjaus, jossa maahanmuuttajille ei ole erikseen omaa toimintaansa, vaan heitä pyritään osallistamaan puolueen yleiseen toimintaan (

Vasemmistoliitto, Vihreä Liitto). Perussuomalaiset edellyttävät maahanmuuttotaustaisilta poliitikoiltaan "maassa maan tavalla"- näkökulman tukemista.

Puolueen yleiseen toimintaan osallistamisen mallissa ei haluta tehdä eroa "meidän ja muiden" välillä, vaan maahanmuuttajataustaiset toimivat tasa-arvoisesti syntyperäisten suomalaisten rinnalla. Eriyttävässä mallissa sen sijaan suomen tai ruotsinkielen taitoa vasta opettelevat voivat toimia englannin- tai muun kielisessä ryhmässä huolimatta kielitaidon puutteista. Puolueet voivat myös haluta erityistä asiantuntijuutta maahanmuuttoa ja kotoutumista koskeviin kysymyksiin ja luovat näille erityisen osaamisen alueille omia toimintaryhmiään. Maahanmuuttotaustaisten osallistuminen puoluepolitiikkaan on kuitenkin Suomessa varsin uusi asia ja rakenteellisiin ratkaisuihin voidaan päätyä asioita sen kummemmin miettimättä. Talous- ja henkilöresurssit ohjaavat kuitenkin viime kädessä puolueiden mahdollisuuksia tarjota maahanmuuttajataustaisille eriytettyä toimintaa.

Suomessa maahanmuuttotaustaisten puoluepoliittinen toiminta on vielä varsin vähäistä verrattuna moniin muihin Euroopan maihin. Suomessa ei ole toistaiseksi syntynyt maahanmuuttotaustaisten omia puolueita tai valitsijayhdistyksiä. Suomeen on kyllä perustettu islamilainen puolue, mutta sillä ei ole ollut riittävästi kannatusta rekisteröityäkseen. Puolueen pääaktiiveina toimivat lähinnä islamiin kääntyneet kantaväestön jäsenet. Tulevaisuudessa Suomen poliittinen kenttä tulee varmasti tässä suhteessa muuttumaan erityisesti pääkaupunkiseudulla, jossa maahanmuuttajataustaisten määrä on muutenkin suurempi kuin muualla maassa. Poliittisen integraation kaikki vaiheet toteutuvat tulevaisuudessa luultavasti yhä useamman maahan muuttaneen kohdalla; yhä useampi aktivoituu äänestämään kuntatasolla ja kansalaisuuden saamisen myötä myös valtakunnan tasolla. (Weide & Saukkonen 2013, 279-280.)

Suomalaisen tutkimuksen puute on tämän tutkimuksen kannalta sikäli merkittävä, että Suomi lyhyen maahanmuuttohistoriansa vuoksi asemoituu eritavalla kuin esimerkiksi muu Eurooppa. Pontus Odmalm on vertaillut kirjassaan *Migration policies and political participation* (2005) Ranskan, Saksan, Hollannin, Ruotsin ja Englannin maahanmuuttajille tarjoamia mahdollisuuksia osallistua poliittiseen päätöksentekoon ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Näiden maiden toimintaa ei suoranaisesti voi verrata Suomen toimintaan, sillä näissä maissa on huomattavasti pidempi

maahanmuuton historia kuin Suomessa. Tutkimuksen mukaan olisi olemassa heikko, mutta havaittava yhteys vahvalla identifioitumisella uuden asuinmaan asukkaaksi ja poliittisen osallistumisen aktiivisuudella. Tämän perusteella poliittisen integraation voisi nähdä kulkevan käsi kädessä muun yhteiskuntaan integroitumisen kanssa; mitä vahvemmin maahanmuuttaja asemoituu uuteen kotimaahansa, sitä merkittävämpää on osallistua maan päätöksentekoon.

4. ETNOGRAFIA

Tässä luvussa tarkastelen etnografiaa oman tutkimukseni tutkimusmenetelmänä. Etnografia monipuolisena metodologiana mahdollistaa esimerkiksi yhteiskunnallisten muutosten ja poliittiseen päätöksentekoon liittyvien kysymysten tarkastelun. Etnografia menetelmänä mahdollistaa yhteiskunnallisesti merkittävän tutkimuksen tekemisen ” *tekemällä näkyväksi erilaisia eroja tuottavia, poissulkevia ja ihmisten toimijuutta rajoittavia käytäntöjä*”.(Lappalainen, Hynninen, Kankkunen, Lahelma & Tolonen, 2007, 14.) Pohdin suhdettani kenttätöihin ja etnografian mahdollisuuksia poliittisen osallistumisen tutkimuksessa. Tarkastelen antropologiassa paljon käytettyä klassista ”tiheän kuvauksen” esimerkkiä ja omaa näkökulmaani siihen tutkimusaiheeni puitteissa.

4.1 Kenttä

Etnografia oman tutkimukseni tutkimusmenetelmänä on tuntunut vaikeasti perusteltavalta, sillä mahdollisesta merkittävydestään huolimatta Suomen somalialaisten puoluepoliittisen toiminnan tutkiminen etnografialle tyypilliseen tapaan kenttätöitä tehden ei ole vastannut perinteisiä käsityksiä etnografisesta kenttätöistä. Antropologista tutkimusta tehdessäni tutkimusmenetelmän valinta oli kuitenkin selvä. Kenttä-termi assosioituu edelleenkin vahvasti tiettyihin selvärajaisiin paikkoihin, ihmisiin niiden sisällä, heidän elämäntapaansa ja kulttuuriinsa eri vuodenaikojen vaihteluissa, heidän kieleensä, uskontoonsa, sukulaisuussuhteisiinsa, taiteeseen ja sosiaalisiin suhteisiinsa (esim. Hannerz 2003). Pohtiessani omaa suhdettani etnografiaan ja sitä , mihin tutkimuksellani pyrin, olen yhä uudelleen palannut ajattelemaan Clifford Geertzin ajatuksia antropologiasta ja etnografisesta tutkimuksesta. Hän toteaa, että etnografiassa ei ole kysymys pelkästään metodeista, vaan etnografia on suhteiden solmimista, informanttien valintaa, tekstiaineistojen litterointia, sukupuiden tekemistä, kentän kartoittamista, päiväkirjan pitämistä ja niin edelleen. Hän näkee, etteivät nämä seikat kuitenkaan yksinään määrittele etnografista tutkimusta. Niitä määrittelee ennemminkin intellektuaalinen pyrkimys tuottaa kohteestaan moniulotteinen ja samalla yksityiskohtainen "tiheä kuvaus" (Geertz 1973, 5-6.) Olipa kohde tai kenttä, mikä tahansa, missä tahansa, etnografian pyrkimyksenä on tuottaa siitä moniulotteinen ja yksityiskohtainen "tiheä kuvaus". Kun tämä kuvaus kohtaa perusteellisesti työstetyn teoreettisen viitekehyksen, syntyy antropologista tietoa, joka on vahvasti empiiristä ja joka yleistettävyydeltään pohjautuu sen paikantuneisuuteen. Liisa Malkin (2012) sanoin:

Minä ajattelen etnografian paikantuneena empirisminä ja samalla improvisointia vaativana toimintana enkä näe näiden välillä ristiriitaa. Improvisaatioksi ajateltuna etnografinen tutkimus edellyttää periaatteellista pyrkimystä ymmärtää asioita, joustavaa intellektuaalista avoimuutta, luovuutta ja mielikuvitusta sekä aiemmin omaksuttuja tietoja ja taitoja" (Malkki 2012, 201-202.)

Kenttä käsitteenä etnografisessa tutkimuksessa on muuttunut maailman muuttumisen mukana. Se voi edelleenkin jossain tapauksissa olla sitä, mitä Malinowski, Evans-Pritchard ja muut antropologian pioneerit käsittivät kenttänä, mutta yhä useammin se on vaikeasti määriteltävä abstraktilta tuntuva "alue", joka rakentuu erilaisista elementeistä. Tutkimuksen kenttänä voi olla koko maailma ja siinä liikkuvat yksilöt, ryhmät ja yhteisöt. (Vuorela 2009, 116.) Kenttä on laajentunut kaikkialle, missä ihmiset ja ihmisryhmät muodostavat sellaisia yhteisöjä ja yhteyksiä, joiden tutkiminen on ajankohtaista ja/tai perusteltua (esim. Sluka & Robben 2007). Kenttä aikaisemmista käsitteistä poikkeavanakin rajoittuu johonkin. Teoreettinen lähestymiskulma ja tutkijan rajaamat tutkimuskysymykset ohjaavat kenttätöitä tutkimuksen kannalta merkittävään suuntaan (esim. Vuorela 2009, 116.) Etnografia on siis lähtökohtaisesti teoreettista, sillä kysymykset tiedon luonteesta ja kohteesta nousevat jatkuvasti esille kenttätöiden erilaisissa paikantumisissa (Malkki 2012, 186).

4.2 Oma kenttäni

...ajattelin junassa tätä työni kenttävaihetta... missä olen kentällä? Sähköposteissa, junissa, erilaisissa työ- ja toimitiloissa, odottelemassa vastauksia, odottelemassa yhteydenottoja? Kenttä ei rakennu konkreettisista asioista, se tapahtuu näköjään ajatuksissa, lukiessa, kirjoittaessa... jossain rajattomassa... missä puoluepolitiikka tapahtuu?... (merkintä kenttäpäiväkirjastani 2.5.2013)

Kentäksi omassa tutkimuksessani muodostuvat monenlaiset julkiset tilat, internet ja sosiaalinen media. Osallistuva tarkkailu tarkoittaa kohdallani median ja yleisen keskustelun seuraamista, informanttien "elämässä mukanaolemista" Facebookin ja sähköpostien kautta, tilastojen ja taulukoiden tarkastelua ja jatkuvaa herkkyyttä sille, mitä Somaliassa tapahtuu ja mitä sellaista poliittisella kentällä tapahtuu sekä Suomessa että Somaliassa, jolla on vaikutuksensa Suomen somalialaisiin ja heidän toimintaansa.

Aloittaessani kenttätyötä syksyllä 2012 otin yhteyttä eri poliittisiin puolueisiin pyytäen tietoja afrikkalaistaustaisista ehdokkaista. Etsin internetistä nimiä, kasvoja, tarinoita. Lähetin sähköposteja eri ehdokkaille ja tein hakuja Facebookissa. Samaan aikaan tutustuin lukemalla somalialaisten historiaan, taustaan ja elämään sekä Suomessa että muualla maailmassa. Seurasin Somalian tilannetta eri uutiskanavien kautta internetissä ja tarkkailin suomensomalialaisten yhdistysten toimintaa yhdistysten nettisivujen välityksellä. Tarkkailin ympäristöäni uusin silmin ja terästäydyin kuullessani puhuttavan somaliaa, Somaliasta ja somalialaisista. Pohdin heidän elämänsä yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä, sekä Suomen kansalaisina. Työskennellessäni kesällä 2013 Maahanmuuttovirastossa somalialaisten perheenyhdistämissyksikössä tietoni ja ymmärrykseni somalialaisten historiasta ja nykytodellisuudesta kasvoi huomattavasti. Puoluepoliittiseen toiminnan tarkastelun näkökulmat kirkastuivat. Tutkin kansalaisuuteen liittyviä kysymyksiä ja päivitin tietojani Suomen poliittisista puolueista ja niiden poliittisista ohjelmista. Kävin tunnetasolla läpi monenlaisia prosesseja. Pohdin Marrancin (2008) ajatusta siitä, että antropologi käy läpi tunteidensa ja kokemustensa kautta sellaisia prosesseja, joiden kautta hän ei enää näe tutkimuksensa kohdetta joksikin joukoksi vaan yksilöiksi (Marranci, 2008, 85). Omalla kohdallani huomasin nimenomaan tunteiden ja kokemusten kautta pääseväni lähemmäksi Suomessa elävien somalialaisten kokemuksia ja niiden vaihtelua yksilöiden välillä. Aikaisemmin joukkona hahmottamani alkoi hahmottua yksilöinä ja erilaisina kokemuksina ja erilaisina toimijoina.

4.3 Aineisto

Aineistokseni kertyi tiedonkeruun ja tunnetason prosessien lomassa sähköposteja, Facebook-viestejä, kenttäpäiväkirjan merkintöjä, hataria yhteyksiä jonnekin ilman konkreettista toimintaa. Samaan aikaan tietoni ja ymmärrykseni somalialaisista ja heidän historiastaan ja lähtökohdistaan oli kasvanut lähes täydellisestä tietämättömyydestä jonkinlaiseen kykyyn keskustella ja korjata muiden mahdollisesti virheellisiä käsityksiä. Päästessäni viimein haastattelemaan suomensomalialaisia Suomen puoluepolitiikassa toimivia poliitikkoja, totesin taustatietojeni ehdottoman tarpeellisuuden. Ensimmäistä haastattelua seurasi toinen, kolmas ja niin edelleen. Valmistelin tämän tästä haastattelumatkalle lähtöäni, luin vielä viime hetken tietoja, tarkistin uutiset. Odottelin juna-asemilla, istuin junissa, etsin kohtaamispaikkaa, tapasin ihmisiä eri tiloissa; kulttuurikeskuksessa, järjestöjen toimitiloissa, ihmisoikeusliitossa, tulkikeskuksessa, baarissa. Sain Facebook-yhteydenottoja, järjestelin aineistoani, litteroin, tallensin ja tein varmuuskopioita. Havahduin huomaamaan, että olen "kentällä", tosin toisenlaisella kuin ajattelin. Huomasin, että puoluepoliittista toimintaa voi ja tulee tutkia myös etnografian keinoin, palasin Liisa Malkin ajatukseen etnografisesta tutkimuksesta

improvisaationa, joka *"edellyttää periaattellista pyrkimystä ymmärtää asioita, joustavaa intellektuaalista avoimuutta, luovuutta ja mielikuvitusta sekä aiemmin omaksuttuja tietoja ja taitoja."* (Malkki 2012, 202.)

Tutkimukseni haastatteluaineiston kerääminen alkoi yhteydenotoilla Suomen suurimpien puolueiden (Kokoomus, Keskusta, Vihreä Liitto, Vasemmistoliitto, SDP, RKP, KD, Perussuomalaiset) puoluetuimistoihin. Pyysin sähköpostitse tietoja afrikkalaistaustaisista edellisissä kunnallis- tai eduskuntavaaleissa mukana olleista poliitikoista.¹ Lähetin sähköpostin (LIITE 1.) kahdeksaan puoluetuimistoon helmikuussa 2013. Osa puoluetuimistoista ohjasi kyselyni asiasta tietävälle henkilölle, osa kehotti olemaan yhteydessä piiritoimistoihin. Lähetin piiritoimistoihin ympäri Suomea yhteensä kolmetoista viestiä. Sain kymmenen vastausviestiä, joiden taso ja informatiivisuus vaihtelivat suuresti. Odottaessani vastauksia puoluetuimistoista, etsin Googlen ja Facebookin avulla puoluepolitiikassa mukana olleita poliitikkoja, laitoin heille sekä sähköpostia, että yksityisviestejä Facebookissa. Facebook osoittautui toimivimmaksi yhteydenottovälineeksi ja sitä kautta sain haastateltavista suurimman osan. Yksi vastasi sähköpostiini ja muut ottivat yhteyttä Facebookin kautta. Niinpä merkittäväksi työvälineeksi osoittautuikin Facebook, sillä siellä sovimme haastatteluajat, paikat ja täsmensimme niitä tekstiviestein. Haastattelin neljää somalialaistaustaista Suomen puoluepolitiikassa toimivaa poliitikkoa. Lisäksi aineistooni kuuluu kaksi haastattelua, jotka olen saanut Suomen akatemian rahoittamasta tutkimushankkeesta Diaspora Citizenchip-Somalialaisena Suomessa ja Minnesotassa. Sain tutkimushankkeen johtajalta tutkija Päivi Hariselta hankkeen haastattelukysymykset sekä kaksi valmiiksi litteroitua haastattelua. Toimitin heille vastavuoroisesti tekemäni neljä haastattelua litteroituna.

Tein haastattelut kevään ja alkukesän 2013 aikana eri puolilla Suomea, pääosin Etelä-Suomen alueella. Haastattelukysymykset (LIITE 2) olivat siis Itä-Suomen yliopiston tutkimushankkeeseen laaditut kysymykset, jotka osin soveltuivat omaankin tutkimusnäkökulmaani. Kysymyksiä oli yhteensä 45 ja niiden melko suuri määrä teki haastattelutilanteista varsin haastavia sekä haastattelijalle että haastateltavalle. Viimeisimmät kysymykset vaativat todella keskittymistä ja haastattelun loppua kohti vastaukset selvästi lyhenivät. Haastattelun alussa kysymyksiin vastattiin

---

¹ Tutkimukseni tarkastelee Suomen somalialaisten puoluepoliittista toimintaa, mutta aineistoni keräämisen yhteydessä hankin tietoa ja erilaisia aineistoja Tampereen yliopistossa toteutettavaan The African presence in Finland-tutkimushankkeeseen. Tämä tutkimushanke ja Työväen museo Werstas järjestävät yhteistyönä keväällä 2015 näyttelyn, joka kertoo afrikkalaisista Suomessa. Museoon perustettavaan arkistoon on tarkoitus tallentaa tietoa myös afrikkalaistaustaisten puoluepoliittisesta toiminnasta Suomessa muun afrikkalaisten diasporaa esittelevän aineiston ohella.

laveammin, joten vastaukset loppupuolen kysymyksiin tulivat monessa tapauksessa jo alussa, jolloin jätin luonnollisesti kysymykset kysymättä.

Haastattelut toteutin puolistrukturoituina teemahaastatteluin haastattelurungon mukaisesti. Teemahaastattelussa on tärkeää, että jokainen haastattelurungossa oleva teema käsitellään, mutta haastattelun etenimisjärjestyksen ei aina tarvitse olla sama (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11). Havainnoinnin ja kenttätyön lisäksi haastattelut ovat aina olleet antropologiselle tutkimukselle merkittäviä aineistontuottamisen menetelmiä. Laadullinen tutkimushaastattelu pyrkii tuottamaan haastateltavan puhetta, jota voidaan käyttää aineistona tutkimuksessa. Näin ollen on merkittävää että haastateltava ja haastattelijat lähtökohtaisesti ymmärtävät toisiaan. Antropologisen tutkimuksen ensisijainen tarkoitus on ollut tiedon tuottaminen vieraista kulttuureista. Nykyantropologiassa tutkimuksen kenttä on usein varsin lähellä, mutta tutkimusalan luonteen mukaisesti antropologian tutkimuskentät ylittävät kulttuurirajat ja antropologista tutkimusta tehdään kulttuurien kohtaamisen ja kulttuurisen vaihtelun piirissä. Tällöin kulttuurierot, kielelliset ongelmat ja mahdolliset väärinkäsitykset esimerkiksi haastattelutilanteessa tulee huomioida. (Rastas 2005, 78-79.) Tein haastattelut suomen kielellä, sillä haastateltavani osasivat kaikki varsin hyvin suomea. Haastateltavieni hyvän kielitaidon vuoksi haastattelut pystyivät noudattamaan teemahaastattelulle tyypillistä keskustelunomaista luonnetta. Keskustelujen lomassa pyrin johdattamaan keskustelua teemojen kannalta mielekkääseen suuntaan, vaikka ajauduimme välillä keskusteluissamme kauas varsinaisesta kysymysrungosta. Varsinaisiin kieliongelmiin ja niistä syntyneisiin väärinkäsityksiin en törmännyt. Haastattelujen loppupuolella huomasin, että jotkut haastateltavistani joutuivat etsimään suomenkielistä sanaa pitempään ja toisaalta kysymyksiä pyydettiin useammin toistamaan. Litteroidessani totesin kuitenkin ymmärryksen olleen lähes kautta linjan molemminpuolista.

Haastateltavani ovat Suomen puoluepolitiikassa mukana toimivia suomensomalialaisia, jotka ovat muuttaneet Suomeen 1990-luvun eri vaiheissa. Useimmat heistä olivat olleet tuolloin lapsia tai varhaisnuoria ja muuttaneet perheensä kanssa Suomeen. Yksi haastatelluista on saapunut Suomeen yksin alaikäisenä. Haastateltavat ovat pääosin lähtöisin Somaliasta, yksi on Somalimaasta. Haastateltavien sukupuolet jakautuvat tasan, kolme naista ja kolme miestä. Ikähaitari on suunnilleen 27- 45 vuotta. Lähes kaikki ovat kouluttautuneet korkeakoulutasoisesti, ovat palkkatyössä ja hallitsevat suomenkielen lähes täydellisesti. Joillakin haastatelluista on lapsia; pieniä tai jo aikuistumassa. Monilla on melko kiinteä suhde somalialaisyhteisöihin ja islamiin; jotkut pitävät yhteyttä lähtömaahansa ja ovat käyneetkin siellä useita kertoja lähtönsä jälkeen. Kaiken kaikkiaan haastateltavani edustavat mielestäni hyvin koulutettua, monella tapaa kansainvälistä ja kielitaitoista,

keskustelukykyistä ja avarakatseista, hyvin menestynyttä väestönosaa, joka uskoo tuleviinkin menestymisen mahdollisuuksiinsa niin politiikassa kuin muussakin elämässä ja on valmis tekemään työtä menestyksensä eteen.

4.4 Tutkimuksen etiikka

Tutkittavien suojaamista tunnistamiselta säätelee tutkimusetiikan lisäksi henkilötietolaki. Laki velvoittaa tutkijaa huolehtimaan tutkittaviensa yksityisyydensuojasta sillä tavoin, ettei tutkittavia voi tutkimusjulkaisusta tunnistaa. Suorien ja epäsuorien tunnisteiden poistaminen tarkoittaa aineiston anonymisointia; lain mukaan anonymisointi toteutuu silloin kun yksittäisiä tutkittavia ei voi tunnistaa helposti ja pienin kustannuksin. (kts.esim. Kuula 2006, 205.)

Jotkut haastateltavistani ovat julkisuudessa ja mediassa esillä enemmän kuin toiset. Joidenkin mielipiteet päätyvät julkisuuteen heidän omien väyliensä (Twitter, Facebook, media) kautta ja ovat suomensomalialaisten poliitikkojen vähäisyyden takia helposti yhdistettävissä tässä tutkimuksessa esitettyihin mielipiteisiin. Pohdin, miten säilyttäisin haastateltavieni anonymiteetin siitä huolimatta , että heidän mielipiteensä ovat osittain julkisia ja tulevat esille monien muidenkin kanavien kautta. Päädyin jättämään pois kaikki suorien lainauksien tunnisteet . En näe mielekkääksi käyttää mitään sellaista tunnistetta, joka johtaa haastateltavieni tunnistamiseen kuten sukupuoli, ikä, puolue ja niin edelleen. Vaikka sekoittaisin kaikki nämä keskenään, niin silti anonymiteetti jäisi turvaamatta. Peitenimet ja niiden sekoittaminen eivät myöskään suojaisi riittävästi informanttejani. Tutkimukseni tulosten kannalta ei ole oleellista myöskään seurata yhden informantin mielipiteitä koko analyysin läpi. En näe tässä yhteydessä tarpeelliseksi vertailla tutkittavieni kokemuksia keskenään, enkä liittää heidän mielipiteitään puoluetustaan, sukupuoleen, asuinpaikkakuntaan tai ikään.

Facebook ja muu sosiaalinen media vaativat tutkittavien anonymiteetin säilymisen turvaamiseksi uudenlaista huomioimista. Avoin profiili mahdollistaa kenen tahansa ulkopuolisen tarkastelun; kaverilistat, tykkäämiset ja päivitykset ovat tuolloin vapaasti luettavissa. Näiden yhdistäminen esimerkiksi tutkimuksen kohderyhmään onnistuu pienellä päättelyllä helposti. Päädyinkin tiukentamaan oman Facebook-profiilini yksityisyydensuojauksia ja tarkastin kaverilistani huolellisesti läpi tehden tarvittavia toimenpiteitä. Rajanveto yksityisen ja julkisen välillä vaatii jatkuvaa huomiointia. Tutkimuksen valmistumisen jälkeenkin pyrin turvaamaan informanttien anonymiteetin

huolehtimalla jatkuvasti omien sosiaalisen median kanavieni yksityissuojauksista ja tiukasta kaveriseulasta.

5. ANALYYSI

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus perustuu osaltaan aineiston systemaattiselle ja luotettavalle analyysille. Luotettava analyysi avaa lukijalle aineiston suhteen tehdyt valinnat ja rajaukset sekä periaatteet, joiden mukaisesti analyysia on tehty. Aineiston vahvuuksien rinnalla myös rajoitukset ja puutteet tulevat esitellyiksi. Laadullisen tutkimuksen validiteettia arvioitaessa tarkastellaan aineiston tarkoituksenmukaisuutta sekä siitä tehtyjen tulkintojen pätevyyttä.

Aineiston luokittelu aloittaa varsinaisen sisällönanalyysin. Aineistoa voidaan luokitella aineistossa usein esiintyvien teemojen avulla. Aineiston luokittelu ja jakaminen eri karsinoin ei vielä sinänsä tarkoita analyysia. Näiden lisäksi aineistoa on tulkittava ja tarkasteltava syvemmin. Tämä tulkinta ei milloinkaan ole vapaa tutkijan teoreettisista valinnoista ja tutkimusasetelman määrittelystä. (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 11.)

Aloitin aineiston analyysin litteroimalla tekemäni haastattelut. Litterointivaiheessa kiinnitin huomiota äänensävyihin, naurahduksiin, toisteluun, väärinymmärryksiin ja muihin kielellisiin tekijöihin. Merkitsin näistä tutkimuksen kannalta tärkeimmät litterointeihin. Luin aluksi aineistoni läpi silmäillen ja kokonaiskuvaa muodostaen. Luin aineistoani useita kertoja pohtien mahdollisia teemoja ja merkitsin haastatteluaineistooni tutkimuskysymyksiini liittyvät kohdat numeroilla. Haastatteluaineistossa on omaan tutkimukseeni liittymätöntä aineistoa, joten oli oleellista etsiä ensin selkeästi haastatteluista haastattelukysymyksistä riippumattomat, tutkimukseni kannalta oleelliset osat. Sisällönanalyysissa usein rajataan aluksi aineisto suuriin kokonaisuuksiin, joista lähdetään etsimään varsinaista analyysia varten riittävän hienosyisiä teemoja (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13.)

Saatuani kokonaiskuvan haastatteluaineistosta ja perehdyttyäni erityisesti niihin haastatteluihin, joita en ollut itse tehnyt, aloin jäsentää aineistoa ensisijaisesti tutkimuskysymysten kautta. Mihin tutkimuskysymykseen haastatteluaineiston eri osat vastaavat? Aloin ryhmitellä ja etsiä teemoja, jotka kuvaisivat tutkimukseni kohdetta mahdollisimman tarkasti ja yksityiskohtaisesti. Haastatteluaineistoni osoittautui laajaksi ja mahdollistaisi oman tutkimuskontekstini ulkopuolisen tarkastelunkin. Haastatteluista ne, joita en ollut itse tehnyt, olivat oman tutkimukseni kysymyksenasettelua kiertäviä. Tosin "ylimääräisenä" puheena puhuttu valaisee oman tutkimukseni

kannalta kiinnostavia seikkoja. Kenttäpäiväkirjani kuvailee tilanteita ja olosuhteita eri yhteyksissä ja tutkimusprosessin alussa tekemäni harjoitushaastattelu osoittautui erittäin merkittäväksi kenttäpäiväkirjanomaiseksi aineistoksi. Haastattelukysymysten suuri määrä ja erityisesti se, että kaikki kysymykset eivät kohdistuneet suoranaisesti oman tutkimukseni fokukseen, vaati haastatteluaineiston läpikäyntiä yhä uudelleen saadakseni oleellisen informaation esiin.

Luokittelin haastatteluaineistoni ensin neljään pääryhmään. Valitsin pääryhmät tutkimuskysymysteni mukaan löytääkseni haastatteluaineistosta omiin tutkimuskysymyksiini ensisijaisesti vastaavan informaation. Ensimmäisessä ryhmässä nimesin suoraan tekijöitä, jotka ovat olleet ohjaamassa haastateltaviani puoluepoliittiseen toimintaan mukaan. Toiseen ryhmään etsin asioita, joihin he haluavat toiminnallaan vaikuttaa. Kolmas ryhmä koostui omien vaikutusmahdollisuuksien pohdinnasta ja neljänteen ryhmään keräsin haastateltavien poliittiseen toimintaan liittyviä tulevaisuuden visioita. Tässä vaiheessa huomasin, että haastateltavieni väliset erot erilaisista puoluetustoista huolimatta olivat vähäiset. Suurimmat erot vaikuttaisivat liittyvän kokemuksen määrään. Pohdin eri tekijöiden ja asioiden välisiä suhteita ja etsin yläkäsitteitä ja niille alakäsitteitä. Etsin suurempia kokonaisuuksia, mihin asiat teoreettiselta kannalta liittyisivät. Laadin ensimmäisen alkuanalyysin, jonka jälkeen aloin syventää analyysiä uusien näkökulmien ja merkitysten hahmotuttua.

Analyysin edetessä asioiden liittyminen toisiinsa selkiytyi, kokonaisuudet alkoivat hahmottua. Jouduin silti palaamaan yhä uudelleen aineistoon etsimään tietoa, jota en ehkä ollut huomannut ja jonka puuttuminen analyysistä muuttaisi tutkimukseni luonnetta. Fokuksen säilyttäminen tutkimuskysymyksissäni osoittautui laajan aineiston äärellä vaikeaksi. Aineistoni laajuus ei perustu laajalle tutkittavien joukolle vaan haastattelukysymysten suureen määrään. Merkittäväksi haasteeksi tuli tarttua tutkimukseni kannalta oleellisiin langanpäihin ja pitää mielessä ajatus suomensomalialaisten puoluepoliittisen toiminnan ”tiheästä kuvauksesta”. Tarkistin uudelleen oman ryhmittelyni perusteita ja vertasin haastatteluaineistostani merkitsemiäni asioita tutkimuskysymyksiini. Tarkistin myös ulkopuolelle jättämieni kysymysten ja vastausten sisällöt, sillä tutkimuksen edetessä monet sellaiset seikat ovat alkaneet näyttäytyä merkityksellisiltä, jotka aluksi tuntuivat ulkopuolisilta. Haastatteluiden teemojen vuoksi vastaukset oman tutkimukseni kannalta kiinnostaviin kysymyksiin näyttivät lopulta hajaantuvan koko aineistoon. Varsinaisissa kohdistetuissa kysymyksissä pitäytyminen olisi vaikuttanut analyysiin ja tutkimuksen lopputuloksiin heikentävästi.

Aineistosta nousi esiin seuraavia tutkimukseni kannalta oleellisia sanoja ja sanapareja : *kansalaisuus, auttamisenhalu, halu vaikuttaa, maahanmuuttajat, maahanmuuttokysymykset, kotoutuminen, integraatio, yhteinen yhteiskunta, asenteet, yhteiskunnallinen keskustelu, yhteiskunnan ongelmat, poliittinen puolue, puoluepoliittinen toiminta, äänestäminen.*

6. PUOLUEPOLIITTISEEN TOIMINTAAN OHJAAVIA TEKIJÖITÄ

Tässä luvussa tarkastelen niitä *tekijöitä, jotka ovat olleet ohjaamassa suomensomalialaisia puoluepoliittiseen toimintaan*. Kansalaisuuden saaminen voi merkitä lähtölaukausta poliittiselle osallistumiselle, kansalaisuuden myötä konkretisoituu oma oikeus, mahdollisuus ja velvollisuus osallistua ja toimia yhteiskunnassa kaikin oikeuksin.

...sillon kun mä ensimmäistä kertaa olin kielikurssilla ja opettaja on kertonut, että Suomessa maahanmuuttajat voi äänestää ja olla ehdokas ja mä ite mietin, että ei voi olla totta, että kun mä saan kansalaisuuden niin mä voin asettua ehdokkaaks...ja mä ajattelin, että ei voi olla totta, miten ihanasti tää on ja mä oon sitä lähtien yrittänyt kertoa muillekin, että teillä on oikeuksia, mä tiedän, että monissa muissa maissa ei ole näitä mahdollisuuksia tai oikeuksia ei oo...

Kansalaisuuden saaminen vaikuttaa vahvistavan yhteiskuntaan integroitumista. Puoluepoliittiseen toimintaan osallistumisen voisi nähdä lähtökohtaisesti olevan onnistuneen integroinnin, kotoutumisen, lopputulos. Kansalaisuus toteutuu onnistuneen kotoutumisprosessin päätteeksi arjen kansalaisuutena (kts. Vuori 2013, 235) , jolloin kansalaisuutta rakennetaan juridisoikeudellisten ja sosiokulttuuristen lähtökohtien lisäksi yhteiskunnan toimintaan osallistumalla. Kotoutuminen on tosin prosessi, jolla ei varsinaisesti voida nähdä olevan alkua eikä loppua (Vuori 2013,235). Poliittinen integraatio etenee Martiniellon mukaan vaiheittain , jonka viimeisessä vaiheessa alkaa aktiivinen poliittinen osallistuminen (Martiniello 2005, 3). Kansalaisuuden merkitys erityisesti tässä prosessissa on suuri ja vaikuttaa monella tasolla kuulumisen ja paikantumisen kokemuksiin. Erään haastateltavani sanoin:

...se antoi minulle ainakin idetiteetin, kansalaisidentiteetin, että olen jonkun maan kansalainen, että jos tänään minulle jossain maailmassa sattuisi jotain, tiedän , että Suomen ulkoministeriö lähtisi peräänkuuluttamaan, että meidän kansalainen , meidän kansalaisuuden omaava henkilö, että on sattunut jotain...

Haastateltavieni puheen perusteella kansalaisuuden saaminen avaa ovet ja vapauttaa toimimaan omassa nykyisessä kotimaassa täysin valtuuksin. Länsimaisen passin avulla matkustaminen ja toimiminen myös maailmalla eri yhteyksissä helpottuu ja takaa tietyn turvallisuuden. Valtion nähdään kansalaisuuden myöntäjänä suojelevan kansalaisiaan kaikkialla maailmassa. Puoluepoliittiseen toimintaan Suomessa osallistuvat suomensomalialaiset ovat Suomen kansalaisia ja arvostavat

kansalaisille suotuja oikeuksia ja asetettuja velvollisuuksia. Kansalaisuus nähdään asiana, joka vahvistaa käsitystä itsestä suomalaisena. Kansalaisuuden myötä yhteiskunnan toimintaan vaikuttaminen tuntuu mielekkäältä; ollaan yhdessä rakentamassa yhteistä yhteiskuntaa.

...kun sulla on Suomen kansalaisuus niin sä oot suomalainen, velvollisuudet ja oikeudet, osallistua yhteiskuntaan, olla mukana päätöksenteossa, tai mitä tahansa vaikuttamista yhteiskuntaan, osallistumiseen ...

Toisaalta kansalaisuuden hyväksyttäminen ympäröivässä yhteiskunnassa voi olla vaikeaa. Suomalaista määriteltäessä päädytään usein stereotyyppiseen käsitykseen suomalaisesta. Maahanmuuttajataustaiset joutuvat selittelemään kansalaisuuttaan ja keskustelemaan suomalaisuudesta toistuvasti arjen tilanteissa riippumatta siitä, kuinka pitkään ovat Suomessa asuneet. Kyllästyminen jatkuvaan suomalaisuuden kyseenalaistamiseen vaikuttaa olevan lähes kaikkien haastateltavieni yhteinen kokemus:

...jotkut kysyy, että mistä maasta mä oon, niin mä vastaan , että Suomesta, en mä sano muuta, miks mun täytyy perustella, en mä oo missään kuulustelussa [--] menkööt maistraattiin katsomaan olenko suomalainen vai en...

...mutta se kansalaisuus se vielä vahvistaa sitä ulospäinkin, että se on sun identiteetti, että sä oot suomalainen, vaikka välillä tuntuu oudoltakin, että Suomessa , vaikka sä oot kansalainen niin sitä vähän kysellään, että, jos vaikka Helsinki-Vantaan lentokentälle saapuu niin aina kysytään englannin kielellä ja näin, niin se silti on vielä vähän Suomessa, mutta sitä mä että voi olla ihan maahanmuuttaja ja niin ja ne kokee, että on ihan suomalaisia tai suomalainen, mutta ei sitä nähdä niin ja siitä tulee välillä vähän murhetta rintaan...

...ai, sä oot ollut täällä jo kakskyt vuotta? [--].kysytään, et miks sä oot täällä ja palautetaan ihminen 20 vuotta taaksepäin, joka kerta kun se yrittää katsoo eteenpäin. Eli tää identiteettiongelma, sekun saadaan ratkaistua , niin koko tää maa ottaa jättiläisaskelen eteenpäin..

...se on jotenkin ikävää, et kun Suomessa syntyneet lapsetkaan eivät näe itseään suomalaisina, et se on, aina torjutaan, jos sä oot erinäköinen tai jostain muualta tullut...

...mutta mun äiti sanoi (mun lapselle), että mutta hei, sä oot suomalainen, sä oot syntynytkin Suomessa, mun lapsi sanoi, että joo mummu, mutta mä oon siellä (Suomessa) somalialainen, mä oon neekeri...

Arjen kansalaisuus (kts. Vuori 2012, 236) merkitsee kansalaisuuden avautumista julkisen ja virallisen kansalaisuuden ulkopuolelle; kansalaisuuden rakentamista oman toiminnan kautta. Kansalaisuutta ja kuulumista voidaan rakentaa monenlaisissa konteksteissa; järjestötoiminnassa, erilaisissa yhteisöissä toimimalla, puoluepoliittiseen toimintaan osallistumalla ja mahdollisuuksien mukaan työelämään osallistumalla. Maahanmuuttotaustaiset ovat päässeet vaikuttamaan oman kansalaisuutensa rakentamiseen erityisesti järjestötoiminnassa toimimalla. Tämän kolmannen sektorin merkitys kansalaisuuden rakentumiselle ja kuulumisen kokemuksille on merkittävä. Eräs haastateltavistani on ollut pitkään mukana kansalaisjärjestöjen toiminnassa ja näki sen vahvistamisen erittäin tärkeänä. Kansalaisjärjestöissä toimimalla askel poliittiseen osallistumiseen saattaa pienentyä, sillä esimerkiksi asioista päättämisen käytännöt ja byrokratia tulevat tutuiksi. Kotouttamistyöhön panostaminen vaikuttaa olevan erittäin tärkeää taloudellisten resurssien kapenemisenkin aikana. Konkreettiset kokemukset kuulumisesta ja osallisuudesta sekä osallistumisen mahdollisuudet saattavat vahvistaa halua toimia uuden kotimaan ja sen kaikkien asukkaiden hyväksi.

Arjen kansalaisuuden ja virallisen kansalaisuuden välinen epäsynkronisuus näyttäytyy kuitenkin haastateltavieni puheessa isona ongelmana. Arjen kansalaisuuden rakentumiselle ei vaikuta olevan apua julkisesta, virallisesta kansalaisuudesta. Virallinen kansalaisuus ei takaa osallistumisen ja kuulumisen mahdollisuuksia silloin kun osallisuudesta neuvotellaan ruohonjuuritasolla. Käytännössä kansalaiseksi voivat vaivatta asettua vain tietynlaiseen kansalaisen määritelmään sopivat yksilöt. Tässä määritelmässä määritellään kansalaiselle sopiva ”rotu”, etnisyys ja identiteetti. (Fortier 2008, 30.) Tästä poikkeaminen tekee arjen kansalaisuuden toteutumisesta jatkuvaa kamppailua sukupolvesta toiseen.

6.1 Puolueen valinta

Suomen poliittiset puolueet alkoivat huomioida maahanmuuttotaustaiset toiminnassaan 2000-luvun alkupuolella; poliittisen osallistumisen mahdollisuuksia alettiin järjestää lähes kaikissa suurimmissa puolueissa. Puolueet osallistavat maahanmuuttajia toimintaansa eri tavoin ja puolueissa voidaan myös odottaa maahanmuuttajataustaisten automaattisesti olevan kiinnostunut maahanmuutto-asioista

ja ottavan ne hoidettavikseen. Puolueet voivat myös pyrkiä kiillottamaan julkisuuskuvaansa rekrytoimalla maahanmuuttotaustaisia poliitikoita. Maahanmuuttotaustaisten osallistuminen puoluepolitiikkaan on kuitenkin Suomessa lähes kaikille puolueille uusi asia ja moniin ratkaisuihin voidaan päätyä asiaa sen kummemmin miettimättä. (kts. esim. Weide & Saukkonen, 2013, 278.) Edustuksellisen demokratian toteutumisen vuoksi maahanmuuttajataustaisten puoluepoliittinen toiminta on tärkeää ja puolueiden tulisi uudistaa ja tehostaa maahanmuuttajataustaisten poliitikoiden rekrytoimiseen tähtääviä toimintojaan.

Monia haastatelluista on pyydetty useista eri puolueista toimintaan mukaan ja he ovat valinneet näistä omaan ajatusmaailmaansa sopivimman ja tarjoutuneet ehdokkaaksi. Merkittävää on, että mukaan pyydettyt ovat tulleet julkisuuteen ja yhteiskunnan tietoisuuteen jollain tavoin jo aikaisemmin. Mukaan pyydetyn julkisuus on puolueelle tietty tae siitä, että ehdokas on jo etukäteen ”hyväksytetty” kansalaisten keskuudessa. Osa puolestaan on itse tutkinut puolueiden näkökulmia ja ohjelmia ja tarjoutunut toimintaan mukaan.

... se oli kyllä mielenkiintoinen, suoraan sanottuna yhteydenottoja on tullut, siis melkein kaikilta isoilta puolueilta, pääsin jopa tutustumaan, keskustelin jopa ihan näin kasvottain ja pääsin tutustumaan [--] sen jälkeen päädyin kyllä, että mitä mun omat arvot ja ajattelu...semmonen sopiva puolue, mikä voisi mun omaan uraan tai mikä [--] mä voisin tulla sen kansainvälisyystasollakin vaikuttamaan eteenpäin, niin niin mä sit valitsin tän...

Merkittävä tekijä puolueen valinnassa ja siten puoluepolitiikkaan mukaan lähtemisessä on ollut myös puolueesta saatu tunnustus; puolueessa on kuunneltu, annettu puhua ja kertoa omia näkemyksiä ja arvostettu niitä. Eräs haastateltava koki erittäin merkittäväksi puolueen valintaan vaikuttaneeksi seikaksi sen, että puolueessa ei yritetty puhua hänen puolestaan, eikä "hoivata" häntä vaan haluttiin kuulla hänen mielipiteensä ja kirjattiin niitä ylös.

... sanoin mielipiteeni ääneen ja minua kuunneltiin ja huomasin, että minun ajatuksiani kirjoitettiin ylös ja niitä käytettiin, minut haluttiin työryhmään mukaan, huomasin, että tää puolue kokee minun, tämmösen pienen Afrikasta tulleen, vasta täällä saanut opiskelua, minun sanomisen niin tärkeäksi asiaksi....

Kansalaisuuden ja sen myötä täysien poliittisten oikeuksien saaminen on vaikuttanut merkittävästi

poliittiseen toimintaan mukaan lähtemiseen. Poliittisten puolueiden herääminen maahanmuuttotaustaisten poliitikoiden aktivoimiseksi on mahdollistanut konkreettisen toimintaan osallistumisen ja oman poliittisen uran aloittamisen. Puolueiden sisällä näyttäisi kuitenkin olevan syytä tiedostaa, että kaikki maahanmuuttajataustaiset ehdokkaat eivät välttämättä tahdo olla ainoastaan puolueen maahanmuuttoasiantuntijoita.

...mut siis et ne, ne jotenkin, varsinkin tää... ei maahanmuuttoasiat oo mulle ehkä ykkösprioriteetti, mut kuitenkin mä haluan siinäkin käyttää mun omaa asiantuntemustani niin että, että meidän kaupungissa ei oo yhtään maahanmuuttajataustaista lasta, jolle ei oo paikkaa, tai työpaikkaa...

Kyseenalaista on myös maahanmuuttajataustaisten ehdokkaiden rekrytointi puolueen julkisia maahanmuuttolinjauksia kaunistamaan tai poliittisia epäkorrektiuksia tasoittamaan. Haastateltavieni kohdalla heidän valitsemansa puolue on heidän kokemuksensa mukaan lähes kautta linjan toiminut kiitettävällä tavalla. Tosin tarvetta puolueen sisäisten asenteiden muutokseenkin nähtiin olevan.

6.2 Halu auttaa

Onnistuneen integraatioprosessin lisäksi puoluepoliittiseen toimintaan mukaan lähteminen on vaatinut henkilökohtaisia onnistumisia; kielenoppiminen, kouluttautuminen, työn saanti, asuinpaikkakunta, perhe-elämä, länsimaisen elämänmuodon ja oman etnisen taustan yhteensovittaminen sekä muut haasteet vaikuttaisivat lähes kaikilla haastattelemillani puoluepolitiikassa mukana olevilla suomensomalialaisilla onnistuneen heidän puheensa perusteella hyvin. Onnistumiset toisten auttamisessa ovat olleet merkittävä rohkaisija tarttumaan suurempiinkin haasteisiin. Haastateltavani vaikuttavat olevan monella tasolla yhteiskunnan ja julkishallinnon eri pykälien ja toimintaperiaatteiden asiantuntijoita autettuaan ensin itseään selviämään ja sen lisäksi useita muita. He tiedostavat näin ollen erilaiset ongelmakohdat ja aukot esimerkiksi kotouttamistoimenpiteissä ja muissa julkishallinnon toiminnoissa. Asiantuntijuus näillä alueilla on kehittynyt oman ammatillisen osaamisen ja omien kokemusten lisäksi toisten ihmisten auttamisen ja kokemusten myötä.

Puoluepoliittiseen toimintaan mukaan lähtemisen yksi merkittävä tekijä onkin haastateltavien puheen

mukaan ollut *halu auttaa*. Auttamisen halu voi kohdistua yleensä vähemmistöihin tai muuten heikommassa asemassa oleviin, mutta erityisesti oman yhteisön jäseniin. Auttamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä lähinnä avun antamista oman yhteisön jäsenille esimerkiksi sellaisissa asioissa, joissa vaaditaan yhteiskunnan toiminnan tuntemista, erilaisten virastojen ja virallisten tahojen kanssa toimimisessa, apua kaavakkeiden ja lomakkeiden täytössä, koulu- ja työmaailmassa eteenpäin ohjaamisessa, asuntoasioissa ja muissa vastaavissa neuvomisessa. Suomen kotouttamispolitiikan tavoite yhteiskunnan toimintatapojen omaksumisesta ja yhdenvertaisesta osallisuudesta yhteiskunnan eri sektoreilla (Saukkonen 2013, 226) ei vaikuttaisi näiltä osin toteutuvan, sillä maahanmuuttajien vertaisavun tarve yhteiskuntaan mukaan pääsemiseksi ja oman paikan löytämiseksi näyttäisi olevan kotouttamistoimenpiteistä huolimatta melko suuri.

Auttamisen halua kuvailtiin luontaisena ominaisuutena, joka on saanut toiset ihmiset toistuvasti hakemaan apua ja myös saamaan sitä.

... mikä sai mut lähtemään on se, että olen tämmönen auttavainen kaveri. Kun en sano ihmisille ei, he hakevat apua aina uudestaan minulta ja kun he ovat onnistuneet, niin koen, että voin tehdä suuremman kuin yksilöiden, voin koko yhteiskuntaan yrittää vaikuttaa...

Toisten auttaminen on voinut olla liikkeelle paneva voima myös sillä tavalla, että autettu on apua saatuaan vastavuoroisesti ryhtynyt voimakkaasti ajamaan auttajan etenemistä poliittisella uralla. Autettujen keskuudesta on myös saattanut nousta vaatimus, että auttajan tulisi ryhtyä toimimaan yhteiskunnassa sellaisilla tasoilla, joissa yhteisiin asioihin varsinaisesti vaikutetaan.

.... meitä oli vaan kaks muutenkin, toinen oli mun somalialainen ystävä, joka tuki mua siinä vaalityössä ja hän näki vaan mussa jotain, koko ajan, hän tekee edelleenkin sitä työtä... hän sano, että tokihan mä oon häntä auttanut ja silleen, et koulutuspaikan järjestänyt [--] ja mäkin halusin tukea häntä, että hän pärjää ja sit hän tuki mua siinä mielessä, et hän teki vimmatusti töitä, et mä edes asettuisin ehdokkaaksi [--]niin mä sit asetuin ehdokkaaksi...

Auttamisen nähtiin joissain tapauksissa liittyvän uskonnollisiin ihanteisiin ja niiden mukaisesti elämiseen. Itsekkyuden ja oman edun tavoittelu koettiin omalle uskonnolle vieraaksi toimintamalliksi. Uskonnollisten ihanteiden rinnalla solidaarisuuden ja yhteistyön periaatteet ohjasivat auttamaan ja toimimaan toisten parhaaksi.

... haluan sinulle yhtä hyvää, ellen vielä enemmän hyvää kuin itselleni, uskonto taas opettaa minulle, että minun pitää toivottaa sinulle enemmän hyvää kuin itselleni, jotta jumala hyväksyisi minun teot, en voi olla sellainen, että toivon vain itselleni [--] minun pitää tehdä omalta osaltani, että heillä on paremmin kuin minulla...

Auttaminen, jelpminen, jeesaaminen ilmenivät haastateltavieni puheessa monissa eri yhteyksissä. Syrjäytyneet, vähemmistöt, vanhukset ja nuoret nähtiin kautta linjan riippumatta heidän alkuperästään olevan auttamisen tarpeessa. Auttamisen kulttuuri vaikuttaisi elävän vahvana suomensomalialaisten puoluepoliitikkojen toiminnassa niin tavanomaisissa arkisissa käytännöissä kuin suuremmissa poliittisissa päämäärissäänkin.

...se on kun me olemme kasvaneet sellaisessa kulttuurissa, että auttaneet toisiamme [--] jos sä syöt itse ja tiedät, että sukulaiset kärsii nälkää ja sä syöt itse, ei käy meille, pitää auttaa....

6.3 Halu vaikuttaa

Puoluepoliittiseen toimintaan mukaan lähtemiseen on auttamisen halun rinnalla kannustanut *halu vaikuttaa yhteiskunnan päätöksentekoon*. Vaikuttamisenhalu lienee kaiken poliittisen toiminnan peruspilareita. Halutaan vaikuttaa yhteisten asioiden hoitoon, ihmisten mielipiteisiin, oman kaupungin, kunnan tai kylän tulevaisuuteen ja niin edelleen. Eensisijaisesti aina on kyse vallasta; kuka päättää, mitä ja miten. Poliittisen päätöksenteon rakenteita tarkastellessa katsotaan aina siitä, missä ja miten tehdään tärkeät päätökset, ketkä voivat niihin vaikuttaa ja millaisten sääntöjen ja normien säätelemänä poliittista valtaa käytetään (Eriksen 2009, 209.) Halu vaikuttaa koko yhteiskuntaan ja sen rakentamiseen liittyy poliittisen toiminnan taustalla olevaan kysymykseen vallasta ja sen jakautumisesta. Poliittiseen päätöksentekoon osallistumisessa on aina tavalla tai toisella kysymys vallasta. Valta puolestaan rakentuu erilaisille resursseille, joita yksilöillä tai ryhmällä on käytettävissään. Resurssit ja valta jakautuvat tunnetusti epätasaisesti, vaikka demokraattisissa yhteiskuntajärjestelmissä pyritään takaamaan kaikille samanlaiset mahdollisuudet vallan käyttöön. Tämä pyrkimys vaikuttaa varsin ideologiselta, sillä vallan jakautuminen mahdollisimman

oikeudenmukaisesti yhteiskunnan erilaisten toimijoiden ja ryhmien kesken on varmasti tavoite, johon tuskin koskaan päästään. (Eriksen 2009, 213.) Demokratiassa äänestäjät teoriassa ratkaisevat vallan jakautumisen. Äänestäminen ei kuitenkaan takaa vallan jakautumista tasapuolisesti tai oikeudenmukaisesti. Äänestysprosentti jää usein alhaiseksi ja erityisesti maahanmuuttajien kohdalla äänestysprosentti on joillain alueilla erittäin pieni. Syitä tähän on monia: informaation puute, kielitaidon puute ja poliittisen järjestelmän tuntemattomuus. Äänestäminen on voinut lähtömaassa olla hengenvaarallista, samoin kaikenlainen poliittinen toiminta ja siitä halutaan pysyä erossa. Suurimmat syyt äänestämättömyydelle maahanmuuttajataustaisten keskuudessa ovat kuitenkin koulutuksen puute, kielitaidon vajavaisuus ja integraatioprosessin puutteelliseksi jääminen monista syistä. Eräs haastateltava kuvaili erityisesti naisten tilannetta seuraavasti:

...mä oon hyvin yllättynyt et kun mä oon tavannut kaksikymmentäkaksi vuotta Suomessa asuneita äitejä, jotka on...totaalisesti yhteiskunnasta ulkopuolella, ne ei edes tiedä, mikä nää vaalit on, ne ei edes tiedä miten sen asiat hoidetaan, tai mihin nää asiat vaikuttaa ja et onko sillä äänellä, siis äänestämällä, siis että äänestää, onko sillä mitään vaikutusta mun elämään ja .et mä oon ruvennut heille kertomaan nää asiat. Et vasta nyt, et mä nään että ne on yhteiskunnan, siis ne on Suomesta tuolla, ne elää täällä, ne on täällä, ne on Vuosaarissa ne on Itäkeskuksessa [--] mut ne ei oo henkisesti täällä...mut jotenkinhan tämä integraatio, integroituminen yhteiskuntaan ja sopeutuminen jää aina vajaan, vaikka kuinka suunnitelemme me viranomaiset heidän puolestaan, että, et näillä metodeilla ja menetelmillä te voitte varmaan Suomessa pärjätä..ja, ja sopeutua, mut kuitenkin, niillon oma, niillon oma maailma. Ne syö omaa ruokaa, siis Somaliassa syötyjä ruokia,hyvää ne syö, katsoo somaliankielistä televisiota, lukee somaliankielisiä kirjoja..hyvä [--] mut kuitenkin, ethän sinä voi olla yhteiskunnasta ulkopuolella, ethän sinä voi, sähän kuitenkin täällä elät....

Edustuksellisen demokratian toteutuminen jää puutteelliseksi, kun joidenkin ihmisryhmien edustusta ei edustajatasolla ole. Tämän tilanteen korjaamiseksi sisä- ja ulkoministeriö ovat alkaneet tehdä työtä; tietoa vaaleista ja äänestämisestä on alettu jakaa yhä useammalla kielellä. Lukutaidottomuus tietenkin tekee esitteiden sisällön selvittämisen mahdottomaksi, joten muunlaista maahanmuuttajille suunnattua poliittisen järjestelmän tuntemiskoulutusta olisi syytä kehittää. Luku- ja kielitaidottomien, työttömien maahanmuuttajien ääni tuskin kuuluu tällä hetkellä vallan kärkisijoilla. Haastattelemi poliitikot halusivat vaikuttaa vähemmistöjen ja heikommassa asemassa olevien aseman kohentamiseksi. Työttömyyden jatkuva kasvu niin maahanmuuttajataustaisten kuin kantäväestönkin kohdalla, maailman kriisipesäkkeet pakolaisineen ja jatkuva taloustilanteen kiristyminen kysyvät joka poliitikolta tahtoa ja taitoa työskennellä heikommassa asemassa olevan puolesta, jos tarkoituksena on edelleen rakentaa hyvinvointivaltiota.

Yhteisöstä nouseva tarve ja halu korjata maahanmuuttajiin kohdistuvia vääriä tietoja ja oletuksia ovat olleet omalta osaltaan kannustamassa puoluepoliittiseen toimintaan. Poliittinen toiminta ja kiinnostus yhteiskunnallisia asioita kohtaan jo lähtömaassa on ohjannut vastaavaan toimintaan myös uudessa kotimaassa.

... jo Somaliassa, mä oon halunnut vaikuttaa ja jo koulussa mä oon aina halunnut olla mukana tietyt asioita, ehkä siitä se on tullut, mä halusin olla auttamassa heikko-osainen, ei mitään muuta erityistä syytä...

Henkilökohtainen kokemus siitä, että itsellä on jotain annettavaa sekä puolueelle että yleisesti on kannustanut lähtemään mukaan yhteiskunnan asioiden hoitamiseen. Oman poliittisen toiminnan kautta nähtiin olevan mahdollista vaikuttaa omien lasten, maahanmuuttajien ja tulevien maahanmuuttajien parempaan tulevaisuuteen.

... voin yrittää koko yhteiskuntaan vaikuttaa ja tämä on se halu minussa [--] kaikkein tärkein asia on, että haluan minun lapsilleni parempaa tulevaisuutta. Jos minä en lähde näitä asioita tekemään, niin mihin muuhun he voivat luottaa...

Toistaiseksi maahanmuuttajat ovat päässeet vaikuttamaan omiin asioihinsa pääosin kolmannen sektorin kautta (Pyykkönen 2007). Erilaiset yhdistykset ja järjestöt ovat tarjonneet osallistumiskanavia, mutta vaikuttaisi siltä, että osallistuminen yhteiskunnan päätöksentekoon mahdollistaisi maahanmuuttajien todellisten tarpeiden huomioimisen ja maahanmuuttajien kannalta asianmukaisesti kohdistetut kotouttamistoimenpiteet.

...mä en itse arvosta sitä, että kantasuomalaiset viranomaiset ja poliitikot keskenään keskustelee ja riitelee maahanmuuttoasioista ja siitä välistä puuttuu maahanmuuttaja itse [--] että se on tosi huono juttu..

7. ASIOITA , JOIHIN HALUTAAN VAIKUTTAA

Tässä luvussa tarkastelen *asioita, joihin Suomen somalialaiset puoluepoliitikot haluavat vaikuttaa*. Haastateltavani edustavat keskenään eri puolueita, mutta he haluavat puolueustasta riippumatta vaikuttaa hyvin samanlaisiin asioihin. Myös iästä, sukupuolesta ja asuinpaikkakunnasta riippumatta halutaan vaikuttaa samoihin yhteiskunnallisiin epäkohtiin: maahanmuuttajien asema, vanhusten hoito ja kohtelu, nuorten mahdollisuudet, lapsiperheet, syrjäytyneet, vähemmistöt ja heidän asemansa. Ympäristökysymykset , tasa-arvo, solidaarisuus ja yhteistyö yli puoluerajojen paremman yhteiskunnan rakentamiseksi nähtiin tärkeinä.

7.1 Maahanmuuttajien asema

Lähes kaikki haastateltavat kokivat tärkeänä tai tärkeimpänä pyrkiä vaikuttamaan maahanmuuttajien asemaan. Silti maahanmuuttotaustaisten poliitikoiden ei voida automaattisesti olettaa tarttuvan maahanmuuttokysymyksiin tai ajavan oman yhteisönsä asioita. Käytännössä oma kokemus maahanmuutosta ja oman yhteisön jäsenten kokemukset asettuvat merkittävään osaan tehtäessä maahanmuuttoa koskevia päätöksiä. (Weide&Saukkonen 2013, 279.) Kotoutumistoimenpiteet, kieliopetus, maahanmuuttajanuorten syrjäytyminen, maahanmuuttajanaisten aseman parantaminen ja heidän osallistumisensa lisääminen olivat merkittävimpiä maahanmuuttoon liittyviä asioita, joihin toivottiin voitavan vaikuttaa.

... maahanmuuttajan asian ajamista, ympäristöstä huolehtimista, maahanmuuttajan kotoutumista, vanhuksien huolehtiminen, kieliopetuksen parantaminen...

Maahanmuuttajien aseman parantamiseksi esitettiin tehtäväksi konkreettisia toimenpiteitä kuten kieliopetuksen resursoimista, maahanmuuttajien asumisasioiden hoitoa, maahanmuuttajanaisten ja -tyttöjen aseman parantamiseen kohdistettavia toimenpiteitä ja maahanmuuttajien työllistymiseen tähtääviä toimia. Yhteiskunnan liiallisen auttamisen ja tukemisen nähtiin johtavan riippuvuuteen yhteiskunnasta, jolloin oma toiminta ja yrittämisenhalu lamaantuvat. Maahanmuuttajien näkeminen passiivisina avuntarvitsijoina, jotka eivät kykene itse analysoimaan tilannettaan ja ottamaan kantaa auttamisen tapoihin, estää kuulemasta maahanmuuttajien todellisia tarpeita (esim. Huttunen, 2012, 13). Maahanmuuttajien auttaminen alkuun ja opastamalla itse auttamaan itseään olisivat niin

kantaväestön asenteiden kuin maahanmuuttajien kotoutumisenkin kannalta välttämättömiä toimenpiteitä. Sopeutuminen yhteiskuntaan ei näyttäisi tapahtuvan taloudellisen tuen jakamisella vaan mahdollistamalla yhteiskuntaan ja sen toimintaan osallistumisen.

... et nää on ne metodit, millä te tulette Suomessa pärjäämään. Sen sijaan, et meille jaettiin ilmasta rahaa, se oli myrkkyä meille [--]se oli oikeesti monelle somalialaiselle, et mikä tää on, enhän mä oo tehnyt noiden rahojen eteen mitään, edelleenkin ihmiset kyselee et siitä, siitä se lähti tää meidän alamäki [--] mä en oo kyllä päivääkään törmännyt ihmiseen, varsinkaan somalialaistaustaiseen, joka sanoo , et mä en halua tehdä töitä. Mut sitten samaan aikaan, jos julkisuudes katsoo, et minkälainen keskustelu meidän ympärillä pyörii, et mehän ollaan yhteiskunnan varoilla eläviä, halukkaita yhteiskunnan varoilla, siis että meistä ei ole mihinkään...

Taloudelliset resurssit kotouttamistoimenpiteissä pitäisi ohjata toisin ja saada aikaan maahanmuuttajan kotoutumisen kannalta ratkaisevia muutoksia. Sen seurauksena myös ympäröivän yhteiskunnan asenteet voisivat muuttua maahanmuuttomyönteisemmiksi.

... varsinkin maahanmuuttajan kotoutumista, ihan pienellä resurssilla olisi voinut tehdä niin paljon, kun iso perhe elää toimeentulotuella, sanotaan 3000 (euroa) niin sillä työllistetään vanhemmat ja kun somalivanhemmat ovat töissä, se antaa myös lapsille hyvä esimerkki, kun lapset näkee, että vanhemmat ovat töissä, mutta jos lapsi näkee , että vanhemmat ovat kotona niin lapsetkin kokevat, ettei ole tärkeä opiskella, kun kerran vanhemmatkin ovat kotona, tällä olisi voinut parantaa paljon , ei olisi tarvinnut enemmän resursseja...

Maahanmuuttajien aseman parantamiseksi monenlaisten käytännön toimenpiteiden lisäksi ensisijaisen tärkeänä nähtiin toiminta asenneilmaston muuttamiseksi.

7.2 Asenteet

Merkittävin asia, johon kaikki haastateltavani pyrkivät vaikuttamaan on maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin kohdistuvat kielteiset asenteet. Asenteita on yhteiskuntatieteissä tutkittu yhtäältä julkilausuttujen asenneilmausten kautta. Kielteiset asenteet ilmaistaan yhteiskunnan normien vuoksi usein kiertoilmauksina kuten korostamalla ryhmien välisiä kulttuurieroja, pitämällä toisten kulttuurien edustajia eri syistä alempiarvoisina tai vaatimalla yksilön oikeuksiin vedoten oman elinympäristön säilymistä ilman vieraita vaikutteita. Toisaalta asenteet voivat olla sellaisia , jotka aktivoituvat automaattisesti. Ihminen voi lähtökohtaisesti suhtautua esimerkiksi maahanmuuttajiin

ja muihin itsestään tavalla tai toisella eroaviin myönteisesti , mutta yhtäkkisissä tilanteissa hänen reaktionsa saattavat olla päinvastaiset. (kts. esim. Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013, 251-253.)

... se mikä ei toimi ja samalla pitäisi toimii on asenne. Ihmisten asenteisiin vaikuttaminen [--] kantaväestön edustavia esimerkiksi työ, koulu, asunto, nää virkaihmiset, osaisivat suhtautua niihin ja osaisivat pistää itsensä toisten kenkiin, minkälainen tilanne olisi , jos minä olisin tullut tuntemattomaan maahan, jossa en tunne ketään ja jossa en tunne kieltä, en kulttuuria, miten tekisin asiat. Jos ihmisellä on asennevaikeuksia, niin hän on hirveän vaikea antamaan opastusta ja ohjeita ja ottamaan niitä itse vastaan... se mihin haluaisin vaikuttaa on nimenomaan se asenne..

Asenteen nähdään vaikuttavan merkittäväällä tavalla siihen, miten maahanmuuttajista ja maahanmuutosta keskustellaan yhteiskunnassa. Nähdään, että yhteiskunnallisessa keskustelussa keskustellaan erikseen yhteiskunnan asioista ja maahanmuuttajien asioista sen sijaan, että nähtäisiin maahanmuuttajien olevan osa yhteiskuntaa ja sisällä siitä käytävässä keskustelussa.

... jos yhteiskunta voi hyvin, niin maahanmuuttajakin voi hyvin ja jos yhteiskunta voi huonosti , maahanmuuttajakin voi huonosti, se ei tarvi, että hoidetaan erikseen maahanmuuttaja-asioita yhteiskunnan ongelmana, vaan ne on yhteiskunnan voimavaroja ja suojelee tulevaisuudessa tätä yhteiskuntaa [--].ja se on mulle se ykkösasia, joo...

Yhteiskunnallisen keskustelun ongelmana voidaan nähdä myös taipuvaisuus liiallisiin yleistyksiin; kaikki maahanmuuttajat uhkaavat koko Suomea monin erilaisin tavoin. Tällaiset yleistyksiset langetessaan jo valmiiksi ennakkoluuloiseen ja vieraudenpelkoiseen maaperään saavat aikaa vakavia asennevammoja ja voivat johtaa harkitsemattomiin tekoihin. Asenneilmaston korjaamiseen tuleekin koko yhteiskunnassa etsiä keinoja ja ratkaisuja. (kts. esim. Mähönen& Jasinskaja-Lahti, 2013.)

Maahanmuuttajien kohtelemisen yhtenä suurena , kasvottomana joukkona on erittäin haitallinen asia , jonka muuttamiseksi tahdottiin toimia. Maahanmuuttaja toivottiin nähtävän yksilönä , omaa historiaansa ja kokemuksiaan kantavana yksilönä, jonka elämää koskettavat monenlaiset asiat, joista suurin osa on ihmisille yhteisiä alkuperästä riippumatta. Tausta ja lähtökohdat määrittävät väistämättä ihmisiä kuuluviksi erilaisiin ryhmiin ja erilaisiin joukkoihin, joihin pyritään soveltamaan samanlaisia ohjeita ja toimintamalleja. Kaiken sen keskellä on kuitenkin yksilö, joka identifioituu eri tilanteissa eri tavalla.

... maahanmuuttajia ei katsottais yhtenä könttänä, vaan yksilönä, siis katsottaisi yksilönä ja että hänellä on oma tausta...

Asenteiden uudistamisen ja korjaamisen kannalta tärkeänä pidettiin myönteisyyden ja suvaitsevaisuuden lisäämistä jakamalla oikeaa ja asianmukaista tietoa maahanmuuttajista ja maahanmuutosta sen sijaan, että annetaan väriä asiatiertojen elää omaa elämäänsä niin poliittisessa kuin julkisessakin keskustelussa.

...valtuustossa erään puolueen edustaja aina leimaa maahanmuuttajia ja sanoo, että he saavat niin ja niin paljon ja etuja enemmän[--] mä olen aina yrittänyt oikaista ja sanoa, että ei ole niin ja korjata niitä väriä käsityksiä. Ja hän aina sanoo, että maahanmuuttajat sitä ja maahanmuuttajat tätä, vaikka siihen käsiteltävään pykälään ei kuulu mitään maahanmuuttajat....

Asenneilmaston muuttaminen on yhteiskunnan suuri yhteinen haaste. Asenteiden koveneminen ja kärjistyminen on yleistä yhteiskunnan laskukausina ja taloudellisesti vaikeina aikoina. Asenteet heijastelevat yhteiskunnan ja sen jäsenten tilaa. Median osuus asenteiden muokkaajana on erittäin merkittävä ja median tulisi tiedostaa roolinsa asenneilmastoon vaikuttajana. Yhteiskunnan asenne maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin kiristyi kevään 2011 eduskuntavaalien aikana, kun vaalivoittajaksi kiiri Perussuomalainen puolue, joka otti maahanmuuttoon erittäin kriittisesti kantaa koko vaalikampanjan ajan. Perussuomalaisen linja suhteessa maahanmuuttoon ei ole vaalikampanjan jälkeen ratkaisevasti muuttunut, mutta julkisuuteen on noussut puolueen yksittäisten jäsenten ja kansanedustajien erittäin negatiivisia, jopa rasistisia, lausumia ja kirjoituksia. Myös muiden puolueiden yksittäiset edustajat ovat esittäneet samansuuntaisia kommentteja eri aiheisiin liittyen. Tällaisten kommentointien nähtiin vaikuttavan yhteiskunnan asenneilmastoon ja siirtävät kansan katseen varsinaisista ongelmista epäoleellisiin ja usein virheellisiin tai väärintulkittuihin tietoihin. Asenneilmasto näkyy niin kadulla kuin eduskunnassakin, jossa keskustelu jakautuu kahtia; keskustellaan erikseen maahanmuuttajien asioista ja erikseen yhteiskunnan asioista sen sijaan, että nähtäisiin maahanmuuttajien olevan osa yhteiskuntaa ja sisällä siitä käytävässä keskustelussa. Kadulla keskustelut kärjistyvät ja saavat huolestuttavia reaktioita aikaan. Yleistäminen ja väriä asiatiertojen jakaminen saavat nousemaan äärimmäisiä kannanottoja varsinkin sosiaalisen median piirissä. Suomensomalialaiset ovat joutuneet kielteisen asenneilmaston ja äärimmäisten kannanottojen kohteeksi lukuisia kertoja yhteiskuntaamme kuulumisen aikoina. Haastattelemani poliitikot ovatkin erityisen huolissaan asenneilmastosta, mikä yhteiskunnassamme vallitsee. Asenteet muuttuvat hitaasti ja median osuus asenteiden muokkaamisessa on tänä päivänä huolestuttavan suuri.

Poliitikot näkevätkin merkittävänä oman ulostulonsa median pariin, muutamat haastateltavistani ovat mukana aktiivisesti mediassa ja ottavat kantaa asioihin, silloinkin kun keskustelu käy todella kuumana. Sosiaalinen media ja julkinen media ovat alueita, joilla asenneilmastoon ja mielipiteisiin voidaan vaikuttaa. Rohkeus tulla esiin yksilönä mielipiteineen, korjata vääriä tietoja ja jakaa oikeaa tietoa ovat erittäin tärkeitä niin poliitikkojen oman poliittisen toiminnan kuin yleisen asenneilmastonkin kannalta.

...mua häiritsee vimmatusti se keskustelu mitä käydään täällä mamu-asioiden ympärillä. Ymmärtämättömät ja tietämättömät ihmiset siellä lausuu ihan mitä sattuu. Tyyliin, että maahanmuuttajat eivät halua tehdä töitä. Se on aivan käsittämätöntä. Sitten kukaan ei vastaa takaisin mitään. Et anteeksi, hetkinen, missä nää ihmiset asuu. Ja missä se sitten ne työpaikat on [--] ja sitten argumetteja käy puolin ja toisin suomalaiset, kato, siellä toisella puolella ei oo niitä ihmisiä edustavia ryhmiä jotka yhteiskunnasta jotakin tietää, koska sehän on paljon uskottavampaa, siellä on minä, istun tai joku mun näkönen istuu joka sanoo, että hetkinen eihän tää pidä paikkaansa...

7.3 Yhteiskunnan erilaiset ongelmat

Haastateltavani eivät nähneet oman poliittisen toimintansa painopisteenä ainoastaan maahanmuuttoasioita vaan he pyrkivät toimimaan yhteiskunnan monenlaisten ongelmakohtien korjaamiseksi. Poliittiset puolueet voivat olettaa yksinomaan maahanmuuttoasioiden kiinnostavan maahanmuuttotaustaisia poliitikoitaan, mutta näin ei välttämättä ole.

...ympäristön huolehtiminen on se numero ykkönen, toinen tasa-arvo, kolmas syrjäytymisen estäminen ja neljäs maahanmuuttajan aseman parantaminen...

Haastattelemani poliitikot pyrkivät toimimaan koko yhteiskunnan hyväksi maahanmuuttoasioiden rinnalla. Vanhusten asia oli erityisen lähellä kaikkia haastateltaviani, lähes jokainen heistä koki, että vanhuksat ovat heitteillä. Vanhusten laitoshoidon laatua haluttiin parantaa ja vanhusten yksinäisyyden lievittämiseksi nähtiin tärkeäksi etsiä keinoja.

...ja sitten on tää vanhustenpalvelu, mikä on mulle niin järkyttävä...ensimmäinen harjottelupaikka mulla oli vanhustentalo, talossa mä olin ja mä on niin järkyttynyt et miten vanhuksia Suomessa hoidetaan...ei voi olla totta ihan oikeesti että... ja sitten mä oon, aina kun vaalit tulee, niistä puhutaan, mut sitten käytännössä mitään ei tehdä...niin mä oon joskus miettinyt, että kuvitteleeko nämä ihmiset et he ei itse koskaan vanhene. Vai mitä ne kuvittelee, vai kuvitteleeko ne että jossain toisessa universumissa sitten ne tulee asumaan. Että heillä on robotit , jotka palvelee heitä...

Nuorten asemaan ja syrjäytymisen ehkäisyyn nähtiin tärkeäksi tarttua pikaisesti. Yleisesti ottaen tahdottiin toimia kaikkien niiden ihmisryhmien puolesta , joiden olemassa olo saatetaan joissain yhteyksissä nähdä yhteiskunnan resursseja vievänä, kuten vanhukset, nuoret, lapsiperheet, syrjäytyneet, heikompiosaiset, mielenterveyspotilaat, vammaiset. Näiden ongelmien ratkaisemiseksi haastateltavani olivat valmiit toimimaan koko yhteiskunnan parantamiseksi.

...nehän on lapset, nuoret ja vanhukset kaikkein heikoimmassa asemassa, aina kun budjetti tulee, katotaan ne lapsilta , nuorilta ja vanhuksilta. Sanoisin , että pitäisi olla sellainen innovatiivinen uudistaja, jotka voivat nähdä, että on olemassa muitakin keinoja kuin heikommassa asemassa olevien ihmisten taskuille käsien laittaminen, pitää olla muita keinoja ja miettiä niitä...

Ympäristökysymykset, asuinympäristöön liittyvät asiat, luonto , solidaarisuus ihmisten kesken, rauhan ja turvan kysymykset olivat tärkeitä asioita, joiden puolesta haluttiin tehdä työtä.

... yhteiskunta kuuluu meille kaikille ja meidän pitää pitää siitä hyvää huolta. Että meidän pitää pitää luonnosta, asuinympäristöstä, hyvinvoinnista, terveydestämme, taloudestamme , koko yhteiskunnan yhteisistä asioista ja näin ja jos vielä konkreettisesti niin vähemmistöjä, vähävaraisia, huonovoivia, syrjäytyneitä, niitä on monta , ei voi sanoa, että yksi, näitä kaikkia tunnen edustavani, sillä olen yksi niistä...

Yhteiskunnan ongelmien ratkaisemiseksi nähdään tärkeämpänä ratkaisujen kuin syyllisten etsimisen. Tällä hetkellä yhteiskunnan ongelmille etsitään syyllisiä ja pyritään kääntämään kansalaisten katseet esiin nostettuihin syyllisiin sen sijaan, että ryhdyttäisiin yhteistyössä etsimään kestäviä ratkaisuja yhteisiin ongelmiin.

..ja tämä syyttäminen on se, mistä olen hirveen huolissani, siitä, että syytetään tietyt ihmiset ja tietyt tahot koko yhteiskunnan ongelmista, koska silloin koko ongelman ratkaisu unohtuu, koska halutaan vain keskittyä tähän (syyttämiseen) eikä keskitytä ratkaisuihin... koko ongelman ratkaisu unohtuu... tämä huolestuttaa minua. Täällä olevat ihmiset pitää kaikki nähdä tämä kotimaana ja sille on läydettävä yhdessä ratkaisuja, tämän maan köyttä on vedettävä yhteensuuntaan, sitä ei voi repiä kaikkiin suuntiin, se hajoaa[--] tää hyvinvointivaltio , se tulee hajoamaan, jos ei vedetä tätä köyttä yhdessä...

7.4 Yksilökohtaisia tavoitteita

Puoluepolitiikassa toimivat haastateltavani toimivat eri puolueissa, ovat lähtöisin erilaisista elämäntilanteista ja kotoisin eri alueilta Afrikan sarvesta. Heidän kokemuksensa ja asemoitumisensa yhteiskuntaan ovat erilaisia. Heidän suhteensa uskontoon vaihtelee ja heidän näkemyksensä omasta taustastaan ovat yksilökohtaisia. He ovat erilaisia persoonia, jotka paikantuvat oman elämänsä kontekstiin ja toimivat siitä käsin puoluepolitiikassa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Jotkut ovat näkyvämpiä hahmoja mediassa ja julkisuudessa kuin toiset. Toisilla on pitkä poliittinen historia ja jotkut ovat alkumetreillä. Heillä kaikilla on omia visioitaan itselleen tärkeistä asioista ja niiden toteuttamisen mahdollisuuksista. Joissain tapauksissa oman yhteisön näkemykset erosivat haastateltavan näkemyksistä ja toisaalta taas yhteisö yritti estää liian tulenaroiksi nähtyjen asioiden esille ottamisen.

Rohkeus ottaa esiin asioita , joista vaikeneminen olisi helpompaa , on lähes jokaiselle haastattelemalleni poliitikolle yhteistä. Vaikeiden asioiden kohdalla vaikenemisen syitä voivat olla oman yhteisön asenteet ja näkemykset, toisaalta ympäröivän yhteiskunnan käsitykset ja mielipiteet. Yhteiskunnassa sen kummemmin kuin suomensomalialaisten omissa yhteisöissä ei olla vielä valmiita keskustelemaan monista sellaisista asioista, joiden esiin ottaminen on ollut haastateltavilleni välttämätöntä. Keskustelu yhdestä suuresta moskeijasta on ollut monin tavoin vaikea kysymys ja asiallinen keskustelu siitä tyrehtyy erityisesti kantaväestön asenteisiin ja ennakkoluuloihin, vaikka monilla tahoilla yhden suuren, läpinäkyvämmän moskeijan perustamisen mielekkyys nähdäänkin.

.. toi asia , ihan läheisiäkin ystäviä on sanoneet , että älä ota tämmösiä ristiriitaisia

asioita, jotkut voivat sanoa, että oot yrittämässä käännyttää koko Suomen....

Toisaalta yhteisöjen sisällä keskustelu homo-ja lesboparien asemasta on takertunut voimakkaisiin, kielteisiin mielipiteisiin, joita selitetään uskonnolla. Kantaväestön keskuudessa käydään saman sisältöistä keskustelua yhtä voimakkain, kielteisillä argumenteilla, joita perustellaan uskonnolla.

... oli paneelikeskustelu, jossa muut maahanmuuttajataustaiset ehdokkaat kiertelee ja kaartelee lesbojen ja homojen oikeutta, mutta mä oon nostanut, että on yhdenvertaisuus ja että meillä kaikilla on oikeus, homoilla ja lesboillakin on oikeus, jälkeensä sain kyllä negatiivinen palaute...

Muita tärkeitä henkilökohtaisia asioita olivat nuorten liikuntamahdollisuuksien lisääminen, positiivisen energian tuominen politiikkaan ja koko yhteiskuntaelämään, ihmisten välisen välittämisen ja huolenpidon vahvistaminen, nuorten kannustaminen ja tukeminen vaikeissa elämäntilanteissa, naisten aseman parantaminen, väärin maahanmuuttajia koskevien asenteiden välitön korjaaminen sekä ilon lisääminen kaikkeen toimintaan.

... no, semmonen asia, minkä mä oon jo ottanut esille [--] semmonen, et myönteisten asioiden puolella ihmisten pitäis olla enemmän, täällä niinkun ruokitaan liikaa negatiivisia asioita [--] niinku mä oon sanonut kansalle, että vaikka aurinko ei paistais Suomessa, niin sen pitää paistaa sydämessä [--] eli ihmisiä pitäis enemmän kannustaa ja välittää, se on semmonen, mitä mä kaipaisin tähän kansaan, enemmän iloa...

Vaikeiden ja kielteisiä reaktioita herättävien asioiden esille tuominen asianmukaisin perusteluilla tulee olemaan yhteiskunnassa yhä merkittävämpää. Moniarvoinen, globaali yhteiskunta kykenee keskustelemaan vaikeistakin asioista ilman pakoa menneisyyteen, ennakkoluuloihin ja perusteettomiin pelkoihin.

8. OMAT VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUDET

Tämä luku tarkastelee Suomen somalialaisten puoluepoliitikkojen *käsityksiä omista vaikuttamismahdollisuuksista* sekä kunta- että valtakunnan tasolla. Omat vaikuttamismahdollisuudet ja oman puolueen mahdollisuudet vaikuttaa asioihin nähtiin puolueesta riippuen erilaisina. Suurempien puolueiden poliitikoilla oli vaikuttamismahdollisuuksiinsa hieman suurempi luottamus kuin pienestä puolueesta olevilla.

Puoluepolitiikassa vaikuttamisen kanavina hyödynnettiin kaikkia perinteisiä ja nykyisiä mahdollisuuksia saada sanottavansa julki. Lähes kaikki liikkuvat (vaaliaikaan) kaduilla keskustellen ihmisten kanssa ja osallistuivat aktiivisesti erilaisiin tilaisuuksiin. Osa oli toiminut oman asuinalueensa asukastoimikunnissa ja tullut tutuksi mahdollisille äänestäjille sitä kautta. Blogin pitäminen, sosiaalisessa mediassa aktiivisesti vaikuttaminen ja kantaa ottaminen, lehtien blogikirjoittelu, televisiossa ja radiossa esillä oleminen ja suorat yhteydenotot esimerkiksi puolueen sisällä ylempiin henkilöihin olivat yleisiä vaikutuskanavia lähes kaikilla haastateltavillani.

... hengataan kaduilla ihmisten kanssa keskustellen...kirjoittelen blogeja ajankohtaisista asioista, omia näkemyksiä, osallistun paneeleihin, osallistun televisioon ja radioon ja mitä nyt aina silloin tällöin pääsee mediaan. Olen sosiaalisessa mediassa, olen kova ja innokas käyttäjä, minulla on yli 2000 ystävää tossa Facebookissa ja ministerit kaikista puolueista...

Pääsääntöisesti Suomen somalialaisilla puoluepoliitikoilla vaikuttaa olevan luottamus omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa puoluepoliittisessa toiminnassa sekä kunta- että valtakunnantasolla. Yksittäisen poliitikon mahdollisuudet nähtiin vähäisempinä verrattuna puolueen mahdollisuuksiin. Toisaalta puolueen sisällä asenteisiin ja mielipiteisiin vaikuttamisen nähtiin olevan mahdollista.

... mä haluan konkreettisesti tehdä ja vaikuttaa myös niinkuin puolueen sisällä, että en ole vaan ehdokas , joka puhuu äänestäjille, vaan pitää työtä aloittaa myös puolueen sisällä...

Pienessä puolueessa yleisesti yhteiskunnan asioihin vaikuttamisen nähtiin olevan vaikeampaa kuin suurissa puolueissa, jotka käyttävät päätöksenteossa valtaa asemansa mukaisissa mittasuhteissa. Julkisuudessa ja mediassa esiinnoussut yleinen kyllästyminen politiikkoihin ja heidän

"valehteluunsa" nähtiin vaikuttavan käsityksiin omista vaikutusmahdollisuuksista. Koettiin tärkeäksi muuttaa käsitystä "valehtelevista poliitikoista" toimimalla itse toisin. Valtakunnan politiikassa nähtiin maan hyväksi toimimisen näkökulman unohtuneen ja toivottiin rehellistä yhteistyötä puolueitten välillä yhteisen maan rakentamiseksi ja parantamiseksi.

Lähes kaikki haastateltavat totesivat , että yksi ihminen ei voi tehdä kaikkea, vaan puolueen tuki ja yhteistyö eri puolueiden välillä on merkittävää.

...että, et kun mä jotain ehdotuksii esitän tai jotain muutosesityksiä esitän , kyllähän mä tarvitsen muitakin. En mä voi sanoo, että siellä yksin hoidan kaikki asiat...

Silti toivottomuutta ja lannistumista vaikuttamismahdollisuuksien vähäisyyden edessä ei koettu.

... uskon , että mä joihinkin asioihin tulen vaikuttamaan, varsinkin oman kaupunkini tasolla. Valtakunnan tasolla sitten, sitä mä en tiedä, en nyt välttämättä silleen suhtaudu, silleen kielteisesti, mä uskon , et siihenkin pystyy...

Omiin vaikutusmahdollisuuksiin luottamisessa haastatteluissa kävi ilmi, että pitkään kuntatason politiikassa pienen puolueen edustajana toimineilla oli jonkin verran heikompi luottamus vaikutusmahdollisuuksiinsa ja nähtiin , että puolueena vaikuttaminen oli myös vaikeampaa. Koettiin, että politiikka on arkista puurtamista oman arjen ja päivätyön keskellä ja yhden ihmisen vaikutusmahdollisuudet ovat rajalliset.

... toinen maahanmuuttajakin sanoo, että no näyttäkää, mitä sä oot tuonut, näytä mitä muutoksia sä oot tuonut ja, ja mä oon sit kertonut heille, siis kertonut heille,että mä oon ajanut näitä ja näitä asioita ja mä oon ollut siinä ja epäonnistunut siinä , ei yksi puolue pysty kääntämään koko asiaa yksinään...jossakin välissä nämäkin asiat hoidetaan, työpäivän jälkeen ja omaa aikaakin panostetaan siihen toisen asian hoitamiseen...

Mahdollisuuksia vaikuttaa tärkeinä pidettyihin asioihin lisäsi kansalaisten ja äänestäjien kuunteleminen ja heidän mielipiteidensä huomioon ottaminen. Nähtiin , että omasta aktiivisuudesta ja omasta työpanoksesta riippuu , saako ääntään kuuluville vai ei.

... se riippuu aina itsestä, pitää aina löytää, että mitä kautta, jopa puhelin käteen...

Vaikuttamismahdollisuudet puoluepolitiikassa vaihtelevat monista syistä. Pienen puolueen vaikuttamismahdollisuudet kuntatasolla ovat varsin vähäiset, sillä valta keskittyy suuremmille puolueille. Toisaalta ruohonjuuritason työ esimerkiksi kunnanvaltuustossa on merkittävää, sillä mahdollisuus tarttua väärin asiatietojen levittämiseen on aina olemassa riippumatta oman taustapuolueen koosta. Puolueiden sisällä vaikuttaminen on mahdollista monella tasolla; käytäväkeskusteluissa, puoluekokouksissa ja henkilökohtaisissa yhteydenotoissa. Oma aktiivisuus tässäkin suhteessa ratkaisee paljon. Omien vaikuttamismahdollisuuksien nähdään kasvavan suhteessa omaan aktiivisuuteen; mitä enemmän tekee vaalityötä vaaliaikana sitä paremmat mahdollisuudet menestyä. Mitä enemmän tulee esiin mediassa ja sosiaalisessa mediassa vaalien väliaikoina, sen paremmat mahdollisuudet tarttua menestykselliseen vaalityöhön vaalien lähestyessä. Ihmisten kohtaaminen kaduilla, erilaisissa tilaisuuksissa, paneelikeskusteluissa ja henkilökohtaisissa tapaamisissa rakentavat omia vaikuttamismahdollisuuksia. Televisio, radio, sanomalehdet, blogit, Facebook, Twitter ja muut kanavat tarjoavat mahdollisuuden saada mielipiteensä kuuluville ajankohtaisista asioista vaalien ajankohdasta riippumatta. Nämä mielipiteet ja esiintulot muokkaavat kansalaisten käsitystä poliitikoista ja ne todennäköisesti tulevat vaikuttamaan myös äänestyskopissa. On tärkeää miettiä tarkasti minkälaisen vaikutelman haluaa esimerkiksi sosiaalisen median kautta itsestään luoda. Kysymys lähestyy postmodernia näkemystä ihmisestä itsensä rakentajana (kts. Esim. Hall 1999, 23). Minkälaisin näkemyksin, mielipitein ja persoonallisuuden piirtein varustettuna haluan tulla tunnetuksi? Sosiaalinen media tarjoaa tähän valtavat mahdollisuudet tviittaamisineen, tykkäämisineen, jakamisineen, kommentteineen ja päivityksineen. Henkilökohtaisen ja julkisen elämän välistä suhdetta voi rakentaa haluamallaan tavalla.

Julkisuudessa esiin tullut kyllästyminen poliitikoihin ja heidän ”valehteluunsa” on saattanut laskea yleistä kiinnostusta politiikkaa kohtaan. Äänestäminen ei kiinnosta, koska nähdään, että kaikki poliitikot valehtelevat ja ajavat lopulta vain omaa etuaan. Sosiaalisessa mediassa aktiivisesti toimivan poliitikon mielipiteitä, reaktioita ja näkemyksiä eri ajankohtaisiin asioihin voi seurata muutenkin kuin vain vaalikampanjan aikaan. Tämän mahdollisuuden vaikutus poliittisessa kentässä nähdään varmasti koko laajuudessaan vasta tulevaisuudessa.

9. OMA TULEVAISUUS POLIITIKKONA

Haastattelemillani Suomen somalialaisilla puoluepoliitikoilla on pääosin vahva usko *omaan tulevaisuuteensa poliitikkona* joko Suomen politiikassa kunta- tai valtakunnan tasolla tai kansainvälisessä toiminnassa. Lähes kaikilla haastateltavillani oli kunnianhimoisia suunnitelmia ja tavoitteita oman poliittisen uransa suhteen ja he pyrkivät kohti päämääräänsä tehden pitkäjänteistä työtä sen hyväksi; haluttiin kouluttautua, tuoda oman työn kautta saatu asiantuntemus omaan poliittiseen toimintaan mukaan, pyrittiin askel kerrallaan kohti tavoitteita. Pitkään kunnallispolitiikassa ollut haastateltava näki asiat vähemmän toiveikkaassa valossa; poliitikon tulevaisuutta syö kansan puuttuva usko poliitikoihin. Yksi haastateltavista ei halunnut politiikasta uraa itselleen, mutta oli valmis ottamaan sen vastaan, jos tilanne niin vaatii.

... ja en mä haluu tehdä politiikasta mulle uraa [--] siis mä en tykkää siitä, näistä luottamustehtävistä, sit mä hoidan parhaani mukaan [--] ei vitsit, en tykkää, että se tulee duunina mulle, mut kun sitä on lähtenyt mukaan niin sit sitäkin, mikä tulee vastaan niin sitäkin pitäisi hyväksyä. Mut se on sitä auttamista, ihmisten auttamista, auttamaan itseensä...

Haastateltavani pyrkivät omassa poliittisessa toiminnassaan selkeisiin päämääriin, joiden toivottiin tulevaisuudessa olevan mahdollisia. Haastateltavillani oli tavoitteinaan muun muassa tehtävät Suomen edustustoissa ulkomailla, kansainvälinen työ naisten aseman parantamiseksi Afrikassa, väkivaltaa ja kielteisiä asenteita vastaan toimiminen, oman yhteisön jäsenten ja kantasuomalaisen auttaminen.

Vahva usko omiin mahdollisuuksiin omien toiveiden mukaisesti tuli esiin kaikkien haastateltavieni puheesta. He kaikki suuntautuivat tulevaisuuteen toiveikkaana; näkivät Suomen maana, jonka paremman tulevaisuuden puolesta he tahtoivat tehdä työtä ja "taistella". Eräs haastateltava totesi, että enää me suomalaiset emme voi ajatella, että mitä Suomi antaa minulle, vaan on ajateltava, mitä minä voin antaa maalleni. Tämänkaltainen ajatus näytti olevan kaikkien haastateltavieni lähtökohta; toiminta sellaisen maan puolesta, jossa elää terve, hyvinvoiva kansa, joka pystyy keskustelemaan. Yhteistyön yli puoluerajojen ja tosiasioille perustuvan keskustelun toivottiin rakentavan Suomesta maan, jonka

... eduskunnassa on [--] miehiä, naisia eri maista ja minkä värisiä vaan ihmisiä ja eduskunta toimii normaalisti ilman mitään turhia lööppejä [--] ja teidän todella työtä Suomen puolesta...

Ammatillinen osaaminen, järjestötoiminnassa kertynyt kokemus, lukuisat kontaktit ympäri maailmaa, kielitaito, ahkeruus ja "suoraan sydämestä ampuva" halu toimia tämän yhteiskunnan hyväksi ovat varmasti perustavanlaatuisia lähtökohtia menestykselle poliittisella uralla. Nämä lähtökohdat näyttäisivät täyttyvän haastateltavieni kohdalla ja usko menestymisen mahdollisuuksiin on vahva. Haastatteluissa nousi esiin voimakas tahto saada vietyä omia ajatuksia eteenpäin vaikeuksia ja hankaluuksia kaihtamatta.

... mä taistelen, mä taistelen, jos on joku asia, mihin mä uskon, mä taistelen...

10. YHTEENVETO JA POHDINTA

Tässä viimeisessä luvussa kokoan yhteen analyysissä esille tulleita asioita suomensomalialaisten puoluepoliittisesta toiminnasta. Lopuksi pohdin tutkimusprosessiani; sekä sen heikkouksia että vahvuuksia. Etsin tutkimukselleni paikkaa laajemmasta kontekstista ja pohdin tämän tutkimuksen pohjalta nousevia uusia mahdollisia tutkimusaiheita. Tarkastelen suomensomalialaisten puoluepoliittisen toiminnan tulevaisuutta ja yhteiskunnan valmiuksia kohdata demokratialle asetetut uudet haasteet.

10.1 Yhteenveto

Kansalaisuuden saaminen ja sen myötä täysivaltaiseksi valtion jäseneksi pääseminen vaikuttavat merkittäväällä tavalla poliittiseen aktivoitumiseen. Myönnetyn kansalaisuuden lisäksi kansalaisuus rakentuu erilaisessa toiminnassa ja osallistumisessa arjen kansalaisuudeksi, johon sisältyvät sekä juridisoikeudellinen että sosiokulttuurinen ulottuvuus ja näiden ulkopuolella oleva oman kansalaisuuden rakentaminen julkisen ja yksityisen välisessä vuoropuhelussa. Tässä tarkoitettu kansalaisuus ei siis tarkoita vain myönnettyä kansalaisuutta vaan mahdollisuutta kansalaisuuden rakentamiseen erilaisissa yhteiskunnan konteksteissa ja diskursseissa. Arjen kansalaisuuden rakentamiseksi ja kuuluvuuden kokemusten vahvistamiseksi kotouttamistoimenpiteisiin käytettävät resurssit näyttäisi olevan syytä mitoittaa tarvettaan vastaaviksi. Kotouttamisohjelmassa tulisi huomioida myös maahanmuuttajan omat mielipiteet ja kyky analysoida omaa tilannettaan. Maahanmuuttajan yhteydet omaan lähtömaahan ja muualle maailmaan tulisi ottaa huomioon kotouttamisohjelmien suunnittelussa. Aikaisemman koulutustaustan sovittaminen työelämän tarpeisiin tulisi olla joustavampaa. Syrjäytymisen ja kuulumattomuuden kokemukset voivat aiheuttaa suuria kustannuksia koko yhteiskunnalle. Osallisuuden ja kuulumisen kokemukset vahvistavat halua toimia yhteiskunnan hyväksi ja luovat pohjaa moniarvoisen yhteiskunnan rakentumiselle.

Poliittisen toiminnan taustalla on lähes aina halu saada valtaa ja vaikuttaa asioihin, joissa näkee olevan parannettavaa ja joihin toivotaan muutosta. Halu vaikuttaa liittyy vahvasti kokemukseen, että itsellä on jotain sellaista annettavaa niin puolueelle kuin koko yhteiskunnallekin, josta hyötyvät kaikki. Suomensomalialaiset poliitikot ovat pyrkineet poliittisen päätöksenteon pariin halusta auttaa heikompiosaisia ja vähemmistöjä. Yksilötasoiset onnistuneet auttamiskokemukset ovat saaneet

uskomaan, että on mahdollista auttaa laajemmassakin mittakaavassa. Oma yhteisö on voinut kannustaa auttavaiseksi ja osaavaksi todettua henkilöä tarttumaan isompiinkin haasteisiin erityisesti oman asuinalueen ja oman kaupungin ja sitä kautta koko yhteiskunnan tasolla. Halu auttaa ja halu vaikuttaa ovat vahvistaneet toinen toistaan ja siten on syntynyt päätös lähteä mukaan politiikkaan.

Suomensomalialaiset puoluepoliitikot puoluetusta ja kokemuksen pituudesta riippumatta tahtovat olla vaikuttamassa heikompiensa asioihin. Maahanmuuttajien asema, vanhusten kohtelu, nuorten ongelmat; työttömyys ja syrjäytymisvaara sekä maahanmuuttajanaisten asema ovat kaikille tärkeimpiä asioita, joihin pyritään etsimään ratkaisuja yhdessä toisten poliitikkojen ja puolueiden kanssa. Nuorten koulutus- ja työllistymismahdollisuudet kuten maahanmuuttajien kieliopeus ovat yhteisiä huolenaiheita, joihin pyritään löytämään ratkaisuja. Ympäristökysymykset asuinympäristöstä ilmastonmuutokseen nähdään tärkeinä. Asenneilmastoon vaikuttaminen ja tosiasioille perustuvan keskustelukulttuurin luominen päättäviin elimiin on yksi yhteinen tehtäväkenttä. Asenteiden muuttamiseen puolueiden sisällä, mediassa, viranomaistasolla, julkishallinnossa sekä päättäjien keskuudessa pyrittiin toimimaan monilla tavoin. Nähtiin tärkeänä korjata virheellisiä asiatietoja ja avata avointa keskustelua vaikeista kysymyksistä. Suomensomalialaiset poliitikot tahtovat olla mukana rakentamassa sellaista päätöksentekokulttuuria, jossa erilaisuus ja moniarvoisuus kohdataan voimavarana ja rikkautena. Poissulkeva kyräily tahdotaan muuttaa avoimeksi keskusteluksi yhteisten asioiden ja yhteisten ongelmien äärellä. Myönteisten asenteiden ja myönteisen ilmapiirin toivotaan lisääntyvän koko yhteiskunnassa; valittaminen ja kielteinen ilmapiiri koetaan ongelmallisena.

Suomensomalialaiset puoluepoliitikot haluavat toimia yhteisen Suomen hyväksi yhteistyössä puoluerajoista ja muista erottavista tekijöistä riippumatta. Kaikki he haluavat säilyttää Suomen hyvinvointivaltiona, missä jokainen asukas voi tuntea kuuluvansa yhteiskuntaan täysiarvoisena jäsenenä, missä pyritään etsimään työllistymismahdollisuuksia ja autetaan yhdessä heikoimpia yhteiskunnan jäseniä. Erilaisuuden; erilaisten mielipiteiden, uskonnollisten suuntautumisten, erilaisen kulttuurin, ulkonäön ja pukeutumisen korostamisen sijaan tahdotaan etsiä yhdistäviä yleisinhimillisiä ja ihmisoikeudellisia tekijöitä, joiden perustalle toimivaa ja moniarvoista yhteiskuntaa voidaan rakentaa. Kaikki tarvitsevat perustoimeentulon, terveydenhuoltoa, koulutusta, työtä, yhteisöllisyyttä, kuulumista ja hyväksytyksi tulemistä riippumatta mistään erottavista tekijöistä.

Mahdollisuudet vaikuttaa toivottuihin asioihin ja toimia yhteiskuntaa rakentavasti nähdään toiveikkaassa valossa niin nyt kuin tulevaisuudessakin. Poliitikkojen omat käsitykset omista mahdollisuuksista vaihtelevat valitun puolueen koon ja oman toimintaympäristön mukaan. Pitkään kuntatason politiikkaa pienen puolueen edustajina tehneillä on vähäisempi usko omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa kuin suurten puolueiden edustajat, joiden kokemus kuntatason politiikassa mukana olemisesta on vähäisempi. Yleinen käsitys poliitikoista valehtelijoina sekä julkisuudessa reposteltavat, poliitikkojen kielteisinä nähdyt teot vähentävät kaikenlaisen poliittisen toiminnan uskottavuutta. Luottamus politiikan ”puhdistumisesta” tulevaisuudessa on kuitenkin vankka ja poliittinen toiminta nähtiin mielekkäänä. Oman poliittisen toiminnan toivotaan erottuvan joukosta rehellisyyden ja muiden luottamusta herättävien ominaisuuksien vuoksi.

Poliittiset puolueet ovat merkittävässä asemassa maahanmuuttotaustaisten rekrytoimisessa aktiiviseen poliittiseen toimintaan. Tätä toimintaa tulisi kehittää ja tukea niin että demokraattinen edustuksellisuus säilyisi niin kunta- kuin valtakunnantasollakin. Poliittisen edustuksen rakentuminen väestön rakenteen pienoiskuvaksi vaatii toimenpiteitä niin valtionhallinnon kuin poliittisten puolueidenkin taholta. Oikeusministeriö tekee työtä tasa-arvon ja oikeuden toteutumisen puolesta lisäämällä panostusta maahanmuuttotaustaisten ohjaamiseksi poliittiseen aktiivisuuteen. Tämä toiminta tähtää ensisijaisesti maahanmuuttajataustaisten poliittiseen osallistumiseen äänestämällä. Äänestämisen kautta voi alkaa muukin puoluepoliittinen aktiivisuus. Poliittisten puolueiden tulisi miettiä oma ohjelmansa maahanmuuttotaustaisten poliitikoidensa toiminnan organisoimiseksi huomioiden maailman ja yhteiskunnan rakenteiden muuttuminen. Järjestötoimintaa vahvistamalla yhteiskunnallisen osallistumisen kynnys madaltuu.

Sosiaalisen median ja muun median rooli poliittisessa vaikuttamisessa on nykypäivänä suuri. Sosiaalisessa mediassa puoluepoliittiset toimijat voivat tuoda esiin omia mielipiteitään, näkemyksiään ja käsityksiään. Huomattava määrä yksittäisiä kansalaisia lukee ja kommentoi poliitikkojen edesottamuksia ja muodostaa käsityksensä poliitikosta sekä sosiaalisen median että muussa mediassa tapahtuvan esilletulon kautta. Poliitikko voi aktiivisella sosiaalisessa mediassa toimimisella luoda itselleen poliittisen identiteetin, joka rakentuu sekä julkisesta poliittisesta kuvasta että sopivasta määrästä yksityiselämää. Sosiaalisessa mediassa harkitusti jaetut kuvat, päivitykset ja twiittaukset vapaa-ajan vietosta, perheestä, matkustamisesta, ruokailuista, harrastuksista ja muista henkilökohtaiseen elämään kuuluvista asioista rakentavat yhdessä julkisen, poliittisen henkilön kanssa identiteetin, brändin, joka mahdollisten äänestäjien on helppo hyväksyä ja äänestystilanteessa valita. Mediassa poliitikko voi ottaa esiin arkaluonteisia ja kriisiherkkinä pidettyjä asioita. Poliitikko

voi ikään kuin ”siedättää” kansalaisia asioihin, jotka ovat kansalaisten arkitodellisuudesta kaukana, mutta joiden hyväksyttäminen kansan syvissä riveissä auttaa poliittisten tavoitteiden saavuttamisessa.

10.2 Pohdinta

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut suomensomalialaisten puoluepoliittista toimintaa ja osallisuutta yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Tutkimuksessani olen kysynyt, mitkä tekijät ovat olleet ohjaamassa Suomen somalialaisia puoluepoliittisiksi toimijoiksi Suomessa ja mihin asioihin he sitä kautta haluavat yhteiskunnassa vaikuttaa. Olen myös tarkastellut heidän käsityksiään omista vaikutusmahdollisuuksistaan sekä tulevaisuudestaan poliitikkoina. Aikaisempaa tutkimusta maahanmuuttajataustaisista puoluepoliitikoista Suomessa on tehty vähän, koska ilmiökin on vielä varsin marginaalinen. Marginaalisuus ei tee ilmiön tarkastelusta hyödytöntä, sillä tulevaisuudessa tilanne tulee todennäköisesti ja väistämättä muuttumaan. Kuten Saukkonen ja Weide toteavat: ” *kun yhteiskunnan etniset ja kulttuuriset rakenteet muuttuvat, myös puolueiden ja poliittisten eliittien rakenteiden pitäisi ajan mittaan kehittyä samaan suuntaan, sillä muuten on vaikea puhua eduskunnasta tai valtuustoista kansan pienoiskuvina*” (Saukkonen&Weide 2013, 280).

Tutkimukseni paikantuu yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen ja siinä kentässä antropologiseen tutkimukseen. Poliitiikan antropologia on historiallisesti tutkinut muun muassa valtiottomien yhteiskuntien poliittisia järjestelmiä vallankäytön näkökulmasta. Omassa tutkimuksessani vallankäytön teema on läsnä poliittisen vaikuttamisen halun representaatioissa; tosin vallankäytön tarkastelua merkittävämpi fokus tutkimuksessani on ollut suomensomalialaisten puoluepolitiikassa mukana olevien tähän tutkimukseen osallistuneiden puoluepoliittisen toiminnan kuvaus. Olen halunnut nostaa esiin heidän omia ajatuksiaan, kokemuksiaan ja näkemyksiään puoluepoliittisesta toiminnastaan. Näen tärkeäksi tuottaa vastapuhetta julkisuudessa ja mediassa vallitsevalle puheelle suomensomalialaisista ja olen tahtonut tuoda esiin heidän aktiivisen osallistumisensa ja halunsa rakentaa yhteiskuntaa.

Tutkimukseni ajoittui epäedulliseen ajankohtaan vaalikausien väliin. Aloitin tutkimukseni tekemisen kuntavaalien 2012 jälkeen ja valmistumisajankohta osuu juuri eduskuntavaalien 2015 alle.

Vaalikampanjoinnissa mukana kulkeminen ja toiminnan seuraaminen olisi tuonut mielenkiintoisen lisän kenttätöyöhöni. Varsinaisiin tutkimuskysymyksiini aineistoni vastaa mielestäni riittävästi. Haastateltavien ryhmä on pieni (6) , mutta suomensomalialaisten puoluepoliitikkojen määräkin on toistaiseksi varsin vähäinen, joten siihen nähden tarvetta suuremman ryhmän haastattelulle en nähnyt. Aineistoani on syventänyt myös kenttäpäiväkirjani, jossa käsittelen kenttätöyöjaksoani henkilökohtaisella tasolla. Olen tarkastellut haastatteluaineistoani myös haastattelutilanteessa puhutun poliittisen puheen näkökulmasta. Väistämättä haastattelupuhe on omalta osaltaan myös poliittiseen vaikuttamiseen pyrkimistä. Puhe ei välttämättä paljasta kaikkein kipeimpiä ja vaikeimpia asioita suomensomalialaisten puoluepoliitikoiden kokemuksista, koska haastatteluvastauksilla on mahdollisesti oma painoarvonsa suhteessa poliittiseen etenemiseen.

Tutkimuskysymykseni ovat mahdollistaneet asian käsittelemisen sopivissa mittasuhteissa. Toisaalta tutkimukseni olisi aineistonsa puolesta antanut mahdollisuuden laajempaankin tarkasteluun. Tutkimukseni suurimpana ongelmakohtana on ollut aikaisemman sekä ulkomaisen että suomalaisen tutkimuksen puute. Tutkimustiedon puute kulminoitui erityisesti analyysiosuudessa vertailukohtien puuttuessa. Tutkimusta maahanmuuttajien poliittisesta toiminnasta yleensä on tehty erityisesti muualla Euroopassa. Tutkimus tarkastelee lähinnä työvoimapulan vuoksi Eurooppaan siirtolaisina saapuneiden poliittista aktiivisuutta. Tästä näkökulmasta tehty tutkimus ei palvele omaa tutkimustani, sillä somalialaiset saapuivat Suomeen pakolaisina sisällissodan runteleman maastaan ja ovat siis asettuneet maahan täysin erilaisista lähtökohdista. Yleistävä näkökulma, jossa tutkimuksen keskiössä ovat maahanmuuttajat yleensä, ei myöskään palvele omaa tutkimustani, sillä tutkimukseni tarkastelee nimenomaan suomensomalialaisten poliittista integroitumista suomalaiseen puoluepoliittiseen kenttään. Vastaavaa tutkimusta somalialaistaustaisten puoluepoliittisesta toiminnasta jossain muussa maassa ei ole tämän hetkisten tietojen mukaan tehty.

Sosiaalisen median ja muun median roolin syvyys suomensomalialaisten puoluepoliitikoiden toiminnassa tuli vasta tutkimusta tehdessä kaikessa laajuudessaan esiin. Tutkimuksen tekeminen kokonaan Internetiä ja sosiaalista mediaa etnografisena kenttänä käyttämällä olisi tuonut ajankohtaiset, yhteiskunnalliset, suomensomalialaisia puoluepoliitikkoja koskevat keskustelut toisella tavalla tutkimuksen keskiöön. Jouduin tutkimukseni edetessä ratkaisemaan, huomioinko mediassa esiin tulleet omiin tutkimuskysymyksiini liittyvät ajankohtaiset, suomensomalialaisia puoluepoliitikkoja koskevat asiat tutkimusraportissani. Päädyin käyttämään median kautta saamaani informaatiota taustatietonani, sillä tutkimukseni olisi laajentunut kohtuuttomasti, jos olisin ottanut median ja sosiaalisen median roolin tässä esitettyä laajemmin esiin. Mediassa ja sosiaalisessa

mediassa keskustelun aiheet vaihtuvat niin nopeatempoisesti, että tutkimus olisi vaatinut toisenlaista tutkimusmenetelmää, tutkimuskysymyksen asettelua ja aineiston hankkimista. Pohdin myös tässä tutkimuksessa tarkasteltujen poliitikoiden imagon, ”brändin” rakentamista ja rakentumista sosiaalisessa mediassa. Poliittisen henkilön rakentumisen tarkastelu sosiaalisessa, kulttuurisessa ja historiallisessa kontekstissa olisi ollut kiinnostavaa. Tämä olisi kuitenkin kokonaan uusi tutkimusaihe. Mielenkiintoni tässä yhteydessä kohdistui ensisijaisesti puoluepoliittisen toiminnan taustalla oleviin tekijöihin.

Tutkimukseni saisi alkavista eduskuntavaaleista 2015 mielenkiintoista jatkoa. Olisi kiinnostavaa tarkkailla maahanmuuttajataustaisten ja erityisesti suomensomalialaisten menestymistä valtakunnan tasolla tilanteessa, jossa erilaiset keskustelut sosiaalisessa mediassa ja julkisuudessa ovat kuohuttaneet kansaa useampaan kertaan viime aikoina. Keskustelunaiheet ovat liikkuneet sosiaalietuuksilla hankituista lastenvaunuista nuoriin somalialaispoikiin, jotka ovat liittyneet terroristijärjestöihin. Olisi mielenkiintoista nähdä tiivistävätkö nämä ja monet muut jaetut huolet somalialaisyhteisöt äänestämään omien yhteisöjensä edustajia eduskuntavaaleissa. Kiinnostavaa olisi myös arvioida, onko Oikeusministeriön tiedottaminen maahanmuuttajataustaisten poliittisista oikeuksista ja Moniheli ry:n iCount-hanke maahanmuuttajien yhteiskunnallisen osallistumisen puolesta vaikuttanut äänestysaktiivisuuteen. Tulee olemaan erittäin mielenkiintoista seurata tässä tutkimuksessa haastateltujen puoluepoliitikkojen etenemistä poliittisella urallaan. Vahva usko ja luottamus omiin tuleviin mahdollisuuksiin kantaa varmasti haastattelemiani poliitikkoja monenlaisten haasteiden läpi. Suunnitelmat oman poliittisen työskentelyn suhteen ovat vahvoja ja kunnianhimoisia; halu toimia valtakunnan tasolla tai kansainvälisessä poliittisessä toiminnassa.

Haastattelemani poliitikot ovat monella tavalla tienraivaajia ja rakentavat toiminnallaan muotoja ja toimintatapoja tuleville maahanmuuttotautaisille poliitikoille. Mielenkiintoista on seurata maahanmuuttotautaisien poliitikoiden määrää tulevaisuudessa, samoin sukupuolijakaumaa. Entä löytävätkö nuoret suomensomalialaiset, koulutetut, toisen sukupolven maahanmuuttajat, jotka ehkä kokevat suomalaisuutensa toisin kuin nyt politiikassa toimivat, tiensä politiikkaan? Siirtyvätkö tällä hetkellä Suomen puoluepolitiikassa toimivat suomensomalialaiset mahdollisesti Somaliaan rakentamaan poliittisen päätöksenteon elimiä? Miten maahanmuuttotilanne tulee muuttumaan yhä kasvavan, globaalin pakolaiskysymyksen edessä ja mitä se vaikuttaa edustuksellisen demokratian säilymiseen? Pystyykö Suomi valtiona säilyttämään läntisen demokratian tunnusmerkit lisääntyvän maahanmuuton muuttaessa väestörakennetta? Miten jatkuvasti kiristynyt Euroopan ja Suomen taloudellinen tilanne vaikuttaa integraatiopolitiikkaan ja sitä kautta poliittiseen integraatioon ja

demokratian säilymiseen? Tutkimuksellisesti mielenkiintoisia kysymyksiä maahanmuuttotaustaisten arjen kansalaisuuden rakentumisesta ja poliittisesta integraatiosta nousee yhteiskunnan muutosten myötä yhä uusia.

Olen pohtinut koko tutkimusprosessin ajan nimeämisen ongelmaa. Olen päätenyt käyttämään toistaiseksi akateemiseen termistöön vakiintuneita ilmaisuja kuten esimerkiksi *maahanmuuttaja*, *maahanmuuttotaustainen*, *somalialaistaustainen*, *somalialainen* ja tilastojen yhteydessä *vieraskielinen*. Olen aktiivisesti etsinyt vähemmän leimaavia, luokittelevia ja tasapäistäviä ilmaisuja, joilla edellä mainittujen ilmaisujen epätarkkuus ja poliittinen stigmatisointi vältettäisiin, mutta uusien termien käyttöönotto pro gradu-tutkielmassa ei ole tarkoituksenmukaista eikä korvaavia ilmaisuja ole helppo löytää. *Somalialainen*- ilmaisun sijasta olen kuitenkin käyttänyt termiä *suomensomalialainen* (kts. johdanto). Joissain virallisissa yhteyksissä *maahanmuuttaja* on korvattu *maahanmuuttanut*- ilmaisulla, mutta termi ei ole ainakaan vielä toistaiseksi vakiintunut akateemiseen eikä muuhunkaan maahanmuuttoa tutkivaan kielenkäyttöön. Oikeusministeriön julkaisussa *Maahanmuuttajan yhteiskunnallisen poliittisen osallistumisen tukeminen alue- ja paikallishallinnossa sekä poliittisissa puolueissa* (Ahokas&Weide&Wilhelmsson, 2011) käytetään *maahanmuuttanut*- termiä viitaten *maahanmuuttaja*-ilmaisun kielelliseen epätarkkuuteen. *Maahanmuuttaja* tarkoittaa henkilöä, joka on juuri muuttamassa. *Maahanmuuttanut* puolestaan on jo muuttanut ja asettunut aloilleen. Jatkossa näkisin Oikeusministeriön esimerkin seuraamisen mielekkäänä ja tarkoituksenmukaisena niissä yhteyksissä, joissa kyseinen rajanveto on tutkimuksen kohteen määrittelyn vuoksi oleellista.

Tätä tutkimusta tehdessäni olen yhä uudelleen palannut ajattelemaan YK:n ihmisoikeuksien julistusta. Mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen elämään, poliittiseen päätöksentekoon ja vastuun kantamiseen ”ilman minkäänlaista rotuun, väriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun tekijään perustuvaa erotusta” (YK:n ihmisoikeuksien julistus 10.12.1048:2.artikla) tulisi demokraattisessa hyvinvointivaltiossa taata jokaiselle valtion jäsenelle. Tämän perustavanlaatuisen ja Suomen perustuslaissa asetetun lähtökohdan toteutuminen vaatii yhteiskunnalta poliittisen keskustelun suunnan kääntämistä pois sensaationhakuisesta, ennakkoluuloisesta argumentoinnista, jossa pyrkimyksenä on saada valtaa, julkisuutta ja mainetta vaikka kyseenalaisinkin keinoin. Poliittinen vallankäyttö, joka rakentuu kyseenalaisille lähtökohdille, johtaa eriarvoiseen, ennakkoluuloiseen, rasistiseen, vihaa lietsovaan yhteiskuntaan, jossa heikot , syrjäytyneet ja vähemmistöt jäävät pötypuheitten jalkoihin ja unohtuvat sinne.

Globaalissa maailmassa tarvitsemme sellaista päätöksentekoon johtavaa valtaa, joka rakentuu moniarvoisuudelle, suvaitsevaisuudelle, koulutukselle ja kokemukselle, rehellisyydelle ja sellaiselle julkisuudelle, jossa esille otetaan kipeitäkin asioita asiallisesti keskustellen sensaatiohakuisten ja ennakkoluuloisten kommenttien sijaan. Yhteiskuntamme ei kaipaa julkisuudessa vellovaa, asiatonta keskustelua eikä tuodittautumista menneeseen vaan maailman katsomista sellaisena kuin se nyt on. Yhteiskunnallisen keskustelun syyllisiä etsivä sävy kadottaa fokuksesta todellisen ongelman ja estää myös etsimästä sekä näkemästä ratkaisuja. Ongelmien suurentelun ja syyllisten osoittelun seurauksena ehdotetaan ratkaisuksi moderniin, globaaliin maailmaan sopimattomia esityksiä. Yhteiskunnan vallan kahvassa tulisi olla päättäjiä, jotka eivät kieltäydy katsomasta tämänhetkisiä tosiasioita ja etsimästä kestäviä, tähän maailman aikaan sopivia ratkaisuja.

Suomensomalialaiset ovat kahden vuosikymmenen mittaan asettuneet suomalaiseen yhteiskuntaan yhtenä sen jäsenistä. He joutuvat yhä edelleenkin käymään jäsenyydestään ja kuulumisestaan keskustelua ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Osa on onnistunut rakentamaan kansalaisuutensa kuulumisen kokemuksille, osa kamppailee sisäänpääsyn ja ulossulkemisen välissä ja osa on jättäytynyt yhteiskunnan toimivan jäsenyyden ulkopuolelle. Vahva puhe suomalaisuudesta ja Suomen kansalaisuutta alleviivaava kommentointi vaikuttaa olevan todellisen ja osallistavan tilan raivaamista somalialaisyhteisöille tässä yhteiskunnassa. Kuulumisen kokemukset vaihtelevat samoin myös kantaväestön ja muiden maahanmuuttajataustaisten keskuudessa, mutta somalialaisten kohdalla kuulumisen ja osallisuus on aina herättänyt eniten keskustelua. Olen tätä tutkimusta tehdessäni tullut siihen tulokseen, että tämä yhteiskunta erilaisine jäsenineen, tarvitsee päätöksentekopaikoilleen erilaisista lähtökohdista ja erilaisista taustoista tulevia ihmisiä, joiden kokemukset ja näkemykset kumpuavat erilaisista historioista ja erilaisista sosiokulttuurisista representaatioista. Tässä tutkimuksessa haastatellut suomensomalialaiset puoluepoliitikot ovat merkittäväillä paalupaikoilla johtamassa yhteiskunnan päätöksenteon rakenteita yhteiskunnan todellisia rakenteita vastaaviksi. He kurovat toiminnallaan yhteen virallisen kansalaisuuden ja arjen kansalaisuuden välistä kuilua. He ovat myös merkittäviä tienraivaajia maahanmuuttoa koskevan tosiasioille perustuvan keskustelukulttuurin luomiseksi. He tuntuvat tarttuvan rohkeasti yhteiskuntamme epäkohtiin ja etsivät mahdollisuuksiensa rajoissa keinoja parempien toimintaperiaatteiden luomiseksi esimerkiksi vanhusten asioiden hoidossa, nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja maahanmuuttajien kotouttamispolitiikassa. He pyrkivät rakentamaan sellaista yhteiskuntaa, jossa moniarvoisuus, monikulttuurisuus, eri uskonnot ja erilaiset poliittiset mielipiteet elävät sulassa sovussa ja käyvät keskustelua yhteisten näkökulmien löytymiseksi erottavien tekijöiden etsimisen sijaan.

LÄHTEET

Aallas, Esa (1991) Somalishokki. Suomen Pakolaisavun julkaisusarja 2. Helsinki: Suomen Pakolaisapu.

Ahokas, Laura & Weide, Marjukka & Wilhelmsson, Niklas (2011) Maahanmuuttajien yhteiskunnallisen osallistumisen tukeminen julkishallinnossa ja puolueissa. Helsinki: Oikeusministeriö.

Alitolppa-Niitamo, Anne & Ali, Abdullahi (2001) Somalidiaspora Suomessa- muutoksia, haasteita ja haaveita. Teoksessa Annika Forsander, Elina Ekholm, Petri Hautaniemi, Abdullahi Ali, Anne Alitolppa- Niitamo, Eve Kyntäjä & Nguen Qouc Cuong (toim.) Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Yliopistopaino.

Benhabib, Sheila (2004) The Rights of Others: aliens, residents and citizens. Cambridge: Cambridge University Press.

Bird, Karen & Saalfeld, Thomas & Wust, Andreas M. (2011) Ethnic diversity, political participation and representation. A theoretical framework & immigrants and members of visible minorities as voters. Turn out and party choice. Teoksessa Karen Bird, Thomas Saalfeld & Andreas M. Wust (toim.) The political representation of immigrants and minorities. Voters, parties and parliaments in liberal democracies. Abingdon: Routledge.

Eriksen, Thomas Hylland (2004) Toista maata?: johdatus antropologiaan. Suomentaneet Maarit Forde & Anna- Maria Tapaninen. Helsinki: Gaudeamus.

Fortier, Anne-Marie (2008) Multicultural Horizons. Diversity and the Limits of the Civil nation. London: Routledge.

Geertz, Clifford (1973) The Interpretations of Cultures. Selected Essays. Basic Books.

Hall, Stuart (1999) *Identiteetti. Suomentaneet ja toimittaneet Mikko Lehtonen & Juha Herkman.* Tampere: Vastapaino.

Hannerz, Ulf (2007) *Being There...and There...and There! Reflections of Multi-Site Ethnography.* Teoksessa Antonius C.G.M Robben & Jeffrey A. Sluka (toim) *Ethnographic Fieldwork. An Anthropological Reader.* Blackwell Publishing.

Harinen, Päivi (2000) *Valmiiseen tulleet. Tutkimus nuoruudesta, kansallisuudesta ja kansalaisuudesta.* Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Huttunen, Laura (2010) *Emplacement through family life: Transformations of intimate relations.* Teoksessa Thomas Faist, Pirkko Pitkänen, Jürgen Gerdes & Eveline Reiseauer (toim.) *Transnationalisation and Institutional Transformations.* Bielefeld: COMCAD- Center on migration. *Citizenship and Development.*

Huttunen, Laura (2012) *Historialliset kontekstit ja asioiden kansallinen järjestys. Johdatusta Liisa Malkin teksteihin.* Teoksessa Laura Huttunen (toim.) *Liisa Malkki, Kulttuuri, paikka ja muuttoliike.* Tampere: Vastapaino.

Keskinen, Suvi & Vuori, Jaana & Hirsiaho, Anu (2012) (toim.) *Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa.* Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Kurtz, Donald V. (2001) *Political Anthropology. Paradigms and Power.* Westview Press, A Member of the Perseus Books Group.

Kuula, Arja (2006) *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys.* Tampere: Vastapaino.

Lappalainen, Sirpa & Hynninen, Pirkko & Kankkunen, Tarja & Lahelma, Elina & Tolonen, Tarja (2007) (toim.) *Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus.* Tampere: Vastapaino.

Lepola, Outi (2000) Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Helsinki: SKS.

Malkki, Liisa (2012) Kansallista maantiedettä. Juuret, alueet ja identiteetit. Teoksessa Laura Huttunen (toim) Liisa Malkki, Kulttuuri, paikka ja muuttoliike. Suomentanut Arvi Pihlman. Tampere: Vastapaino.

Malkki, Liisa (2012) Perinteet ja improvisointi etnografisessa tutkimuksessa. Teoksessa Laura Huttunen (toim) Liisa Malkki, Kulttuuri, paikka ja muuttoliike. Suomentanut Anna Rastas. Tampere: Vastapaino.

Martikainen, Tuomas & Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (2013) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.

Marranci, Gabriele (2008) The Anthropology of Islam. Oxford&New York: Berg.

Mähönen, Tuuli Anna & Jasinskaja- Lahti , Inga (2013) Etniset ryhmäsuhteet ja maahanmuuttajien akkulturaatio. Teoksessa Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.

Odmalm, Pontus (2005) Migration policies and political participation. Inclusion or Intrusion in Western Europe. Palgrave Macmillan.

Pirkkalainen, Päivi (2013) Transnational Responsibilities and Multi-sited Strategies. Voluntary Assosiations of Somali Diaspora in Finland. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.

Pyykkönen, Miikka (2007) Järjestäytyvät diasporat. Etnisyys, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.

Rastas, Anna (2005) Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa

Tiittula (toim.) Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Rastas, Anna (2013) Nimeämisen politiikka ja rasismien rajaamat sosiaaliset suhteet. Teoksessa Mikko Lehtonen (toim.) Liikkuva maailma. Liike, raja, tieto. Tampere: Vastapaino.

Robben, Antonius C.G.M. & Sluka, Jeffrey A. (2007) (toim.) Ethnographic fieldwork: an anthropological reader. Blackwell Publishing.

Ronkainen, Jussi (2006) Monikansalaisuus ja monimuotoistuva suomalaisuus. Teoksessa Tuomas Martikainen (toim) Ylirajainen kulttuuri . etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: SKS.

Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010) (toim) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Saukkonen, Pasi (2007) Poliittika monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Helsinki: WSOY.

Saukkonen, Pasi (2013) Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Helsinki: Gaudeamus.

Tiilikainen, Marja (2003) Arjen Islam. Somalinaisten elämää Suomessa. Tampere: Vastapaino.

Tiittula, Liisa & Ruusuvuori, Johanna (2005) (toim.) Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Weide, Marjukka (2009) Ulkomailla syntyneenä suomalaisessa kunnallispolitiikassa: Maahanmuuttotaustaisten kunnanvaltuutettujen edustajuuskäsitykset, motivaatio sekä suhde maahanmuutto- ja kulttuuritaustaansa puheessa politiikassa toimimisesta. Helsinki: Kuntaliitto.

Vuorela, Ulla (2009) Kulttuureja paikantamassa. Suomalaisten antropologien kenttätyömatkat.

Teoksessa Markku Löytönen (toim.) Suomalaiset tutkimusmatkat. Helsinki: SKS.

WWW-LÄHTEET

Martiniello, Marco (2005) Political participation, mobilisation and representation of immigrants and their offspring in Europe. Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic relations 1/05. Malmö: Malmö University. dspace.mah.se/bitstream/2043/1495/1/WB_1-05.pdf

Moniheli ry , www.moniheli.fi (luettu 8.10.2014)

Migrant integration policy index, www.mipex.eu (luettu 24.9.2014)

Puoluelaki www.finlex.fi/fi/ajantasa/1969/19690010

Oikeusministeriö (2012) Periaatepäätös demokratian edistämisestä Suomessa-seurantaraportti toteutetuista toimenpiteistä. www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/hankkeet/fi/2011.

Suomen Perustuslaki 731/1999/ 54§ www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731

Sisäministeriö (2012) www.intermin.fi

Tilastokeskus (2011) Vieraskieliset ja ulkomailla syntyneet eduskuntavaalien ehdokkaat. Julkaisematon tilasto/ Kaija Ruotsalainen

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kunnallisvaalit [verkojulkaisu].

ISSN=2323-1092. Ehdokasasettelu ja Ehdokkaiden Tausta-analyysi 2012, 1. Ehdokkaiden tausta-

analyysi kunnallisvaaleissa 2012.Helsinki: Tilastokeskus. [viitattu:15.10.2014]

Saantitapa:http://www.tilastokeskus.fi/til/kvaa/2012/kvaa_2012_01_2012-10-18_kat_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Eduskuntavaalit [verkkojulkaisu].

ISSN=1799-6252. 2011, 1. Ehdokkaiden ja valittujen tausta-analyysi eduskuntavaaleissa 2011 .

Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 15.10.2014].

Saantitapa: http://stat.fi/til/evaa/2011/evaa_2011_2011-04-29_kat_001_fi.html

LIITTEET

Liite 1. Kirje puolueille

Hyvä vastaanottaja,

Tutkin Tampereen yliopistossa maahanmuuttajataustaisten ihmisten osallistumista puoluepoliittiseen toimintaan Suomessa. Pro gradu-tutkimuksessani kiinnostukseni kohteena ovat erityisesti sellaiset afrikkalaistaustaiset henkilöt, jotka ovat asettuneet kunnallis- tai eduskuntavaaliehdokkaiksi 2000-luvulla. Olen kiinnostunut siitä, miksi ja miten he ovat asettuneet ehdokkaiksi sekä heidän kokemuksistaan puoluepoliittiseen toimintaan osallistumisesta. Pro gradu hankkeeni yhteydessä kerään samalla tietoa ja erilaisia aineistoja myös laajempaan Tampereen yliopistossa toteutettavaan, The African presence in Finland-tutkimushankkeeseen sekä tuon tutkimushankkeen ja Työväenmuseo werstaan yhteistyönä syksyllä 2015 järjestettävään näyttelyyn, joka kertoo afrikkalaisista Suomessa. Museoon on tarkoitus perustaa myös afrikkalaisten diasporaa Suomessa esittelevä arkisto, johon halutaan tallentaa tietoa myös afrikkalaistaustaisten suomalaisten osallistumisesta politiikkaan. Kyseisen tutkimushankkeen johtaja ja näyttelyn käsikirjoittaja, YTT, ma. professori Anna Rastas, on myös pro gradu-tutkimukseni ohjaaja.

Pyydän nyt ystävällisesti teitä välittämään minulle tietoa puolueenne ehdokkaina olleista afrikkalaistaustaisista poliitikoista. "Afrikkalaistaustaisella" viittaa ensisijaisesti henkilöihin, jotka ovat muuttaneet Suomeen jostain Afrikan maasta. Toivon, että voisitte välittää minulle tällaisten, teidän puolueenne ehdokkaina joissain vaaleissa toimineiden henkilöiden nimet sekä tiedon siitä missä vaaleissa, milloin ja millä paikkakunnilla tai missä vaalipiireissä he ovat olleet ehdokkaina. Olen kiitollinen myös tiedoista liittyen ehdokkaiden taustoihin, esimerkiksi lähtömaihin ja kotipaikkakuntaan Suomessa. On erittäin tärkeää, että aineistoni kattaisi tiedot kaikista (ainakin valtakunnallisessa politiikassa merkittävistä) puolueista. Olen kiinnostunut myös sellaisista kuva-, teksti tai muista aineistoista, joita voidaan hyödyntää näyttelyä tehtäessä ja/tai jotka olisi mahdollista sisällyttää osaksi museon yhteyteen perustettavaa afrikkalaisten historiaa Suomessa käsittelevää arkistokokoaelmaa. Voitte halutessanne myös välittää tämän kirjeen sellaisille henkilöille, jotka kuuluvat tutkimushankkeitemme kohderyhmään, tai muille hankkeistamme kiinnostuneille.

Haastattelurunko kunnallisvaaliehdokkaille

1. *political citizenship*

Kunnallisvaaliehdokkuus

1. Mikä on vaaliteemasi?
2. Mikä sai sinut lähtemään ehdokkaaksi?
3. Mihin asiaan haluat vaikuttaa? Mikä on prioriteetti numero yksi? Mikä kunnassasi toimii, entä mättää?
4. Oletko ollut aiemmin ehdokkaana, joko kunnallis- tai eduskuntavaaleissa?
5. Miten valitsit puoleen? Oletko puoleen jäsen?
6. Millaista vaalityötä teet? Resurssit, tavat, väylät
7. Miten lähiympäristösi suhtautui ehdokkuuteesi? Millaisia muutoksia olet havainnut?
8. Millaista kannustusta ja tukea olet saanut ja keneltä? Millaista tukea tai apua olisit kaivannut?
9. Mikä asia sai sinut ”heräämään” ja toiminaan poliittisesti?
10. Ketä edustat? (lisäkysymyksiä jos tarpeen – koetko edustavasi asuinaluettasi? vähemmistö, äiti, isä, sukupolvi?)
11. Minkä on sellainen asia/ tai tema, jonka koet, että sinun on niin sanotusti pakko ottaa esille vaikka et välttämättä tahtoisi tehdä niin? Entä mikä taas sellainen asia, jonka haluaisit ottaa esille, muttet voi syystä tai toisesta? On liian tullen arka tai asialle ei löydy ymmärrystä?
12. Onko omassa vaaliteemassasi joku tulenarka aihe?
13. Millainen kunta/ kaupunki on vaikuttamisen ympäristönä?

Poliittiseen toimintaan mukaan pääseminen

1. Kerrotko ehdokkaaksi asettumisen prosessista?
2. Millaista palautetta olet saanut ehdokkuudestasi, keneltä?
3. Miten pääsit mukaan?
4. Oletko aiemmin ollut mukana poliittisessä toiminnassa?

5. Mitä kannattaisi tehdä, että poliittisen toiminnan vetovoima vahvistuisi? Entä mukaan pääsemisen kynnyks madaltuisi?

Poliittinen toimijuus

1. Mitä äänestäminen sinulle merkitsee? Millä tavoin teet politiikkaa? Miten haluaisit tehdä jos se olisi vain mahdollista?
2. Kerrotko poliittisesta urastasi?
3. Millä muilla kentillä vaikutat? Oletko mukana missä järjestöissä? Lautakunnissa? (avaatko toimintaasi näissä ympäristöissä, mikä sai sinut lähtemään niihin mukaan ja mitä asioita haluat ottaa siellä esille?) entäpä transnationaaliset verkostot?
4. Mitkä ovat lähimmät verkostosi poliittisen toiminnan kannalta?
5. Miten yhdistät poliittisen toiminnan ja oman arkesi?
6. Mistä saat tietoa kuntasi asioista?
7. Entä miten saat tietoa ihmisiltä (mahdollisilta äänestäjiltä)?

Poliittinen ilmapiiri Suomessa ja muualla

1. Millainen poliittinen ilmapiiri mielestäsi on Suomessa?
2. Mitkä asiat painottuvat? entä mitkä jäävät paitsioon?
3. Millä tavoin oman viestin voi saada esille?
4. Mitä taas tulee välttää?
5. Mitä poliittinen uskottavuus Suomessa vaatii? Virallisesti, ja epävirallisesti?
6. Miten lasten ja nuorten/ aikuisten/ eläkeläisten asioita huomioidaan Suomessa? Miten niitä tulisi huomioida?
7. Suomalainen poliittinen ilmapiiri näyttää jakaantuvan kahtia monikulttuurisuuden suhteen – mitä mieltä olet tästä väitteestä? Heijastuuko se sinun poliittiseen toimintaan, entä arkeesi?
8. Mistä olet huolissaan Suomessa? Mikä taas antaa toivoa?
9. Jos taas ajattelet Suomen ulkopuolista elämää, mistä silloin olet huolissasi? Mikä antaa toivoa? Miten vertailisit edustuksellista demokratiaa ja klaanijärjestelmää poliittisen järjestäytymisen muotoina?
10. Miltä Somalian tilanne mielestäsi näyttää? Mikä on oma suhteesi Somaliaan? Mitä itse haluaisit tehdä tilanteen suhteen? Miten Suomen tulisi osallistua Somalian jälleen rakentamiseen/ rauhan edistämiseen?
11. Miten Suomessa ja kunnassasi huomioidaan ihmisten siteet muualle maailmaan? Voiko näitä asioita tuoda mukaan suomalaiseen

keskusteluun?

12. Mitä tiedät Somaleiden tilanteista muista maissa? Millainen asema / ilmapiiri siellä on? Mitä Suomi voisi ottaa opikseen? Tiedätkö/ tunnetko somaleiden tilanteesta Usassa, entäpä Minnesotassa?

Taustasi & kansalaisuus

1. kerrotko hieman taustasi
2. Miksi haluat asua ”siellä missä asut”? Haluaisitko vaihtaa asuinpaikkaa?
3. Onko sinulla Suomen kansalaisuutta? Miksi hait/ et hakenut sitä? Millainen haku oli prosessina?
4. Mitä Suomen kansalaisuus on antanut? entä ottanut?
5. Mitä Suomen kansalaisuuteen mielestäsi kuuluu? Mitä se merkitsee elämässäsi?
6. Mitkä ovat yleisesti ottaen kansalaisen velvollisuudet, oikeudet, entäpä mahdollisuudet?
7. Mihin ihmiset tarvitsevat kansalaisuutta? Missä sitä ”käytetään”? Mitä ihmisiltä jää käyttämättä kansalaisuudesta?

Mikä on poliittinen unelmasi? Suomessa, Somaliassa, maailmassa?